PANORMITANA MAIESTAS

LIBER QVARTVS.

CAPVT I.

De Regibus Panormi ortis.

NAtalis Regum, ac Imperatorum dies ita popularium, Regnorumquè animos incredibili quadã alacritate perfundit, vt qua tormentis bellicis explosis, qua succensis per Vrbium calles, ac plateas ignibus; qua institutis publicè ludis conceptæ signa lætitiæ præferre mirumquantum gestiant. Nam si antiquiores antiquioris sæculi homines, cum ijs forte quid accideret ex sententia, illius diei memoriam ab hominum memoria remouendam non opinabantur; hinc ortum illud;

Albo notanda calculo.

quidni etiam instituenda, Rege enascente, celebritas? cum regna, loquor .n. cum Imperatoris pæne verbis Friderici secundi; *dum Regum gremium numerosæ prolis fecundat editio, dispendiosam pati penuriã de Regibus non possint. Regibus.n. & ceteris orbis terræ Principibus Filij nascuntur ad gaudium, subditis ad salutem.* Digna planè tanto Rege sententia. ex Regum .n. ortu, & incolumitate columen regni est. Rectè ergo ceteris orbis terræ Principibus filij nascuntur ad gaudium, cum similitudo gaudium pariat; Subditis ad salutem. Sicut .n. dum de Rege contenditur, bella consurgunt, ita in certa Regum procreatione habetur salus; Et ijs quidem præcipua quadam ratione salus indicitur, qui semper in Reges peculiarem quamdam beneuolentiam, studiumq; nauarunt.

Ex reg. tabul. Neapol. antique Sicle in l. an. 1239.

Hinc idem ipse Fridericus, cum ex noua filiam vxore suscepisset, scripsissetquè ad panormitanos suos hac magnifica, honoraque

dicendi oratione est vsus, ex qua plane deducitur non Regis solum in Panormitanos beneuolentia, sed Panormitanorum in Reges perennis, iugisquè voluntas. Sic igitur habet.

Fridericus secundus diuina fauente clementia Romanorum Imperator semper Augustus, Hierusalem, & Siciliæ Rex PANORMITANIS FIDELIBVS SVIS *&c. Communem, & debitam omnium populorum reginimis nostri lætitiam expectationum nostrarum votis specialiter deducentes, ad vos Imperialium apicum certa descriptione deferimus, quod ad aliorum notitiam, fama tantummodo veritatis aliquando nescia, nuntiante defertur. Singularis tamen, & purus nostræ familiaritatis affectus, quem ad vos,* VELVT AD NOSTRVM POPVLVM SPECIALEM, ET PECVLIAREM *habemus non iniustam ceteris causam inuidiæ de nobis, vel admirationis adducit. Vos etenim clarissima prædecessorum nostrorum hæreditas, successorum indubitata patria, Aula Regum, vos exaltationis nostræ fidele principium, & sublimationis processus egregius, præcipuam gratiam meruistis. Propter quod sicut de manu Domini continuantur nobis bona continuè, sic prospera prosperis successiuè succedunt. Sicque desideria vestra prouidè meritò recreamus; de carissima consorte nostra natam nobis nuperrimè filiam, votiuis expectationibus vestris hilariter nunciantes, vtpotè qui fælicitatis nostræ, nec minus vestræ, lætitiam vobiscum volumus domestica participatione sortiri. Inter cetera namquè, de quibus diuina potentia gratificari se nobis communiter eodem beneficio posset, & vobis nullum munus communi voto communius, nullum nostris, & vestris profectibus efficacius arbitremur, quam cum nostræ fæcunditatis prolis nouæ fætu multiplicat, cum qua tranquillitatis vestræ status secundiori robore nostri dominij roboratur, & petita pax vobis, & posteris confirmatur. Hinc quippe est Regnorum omnium salus, hinc vita pacifica populorum, cum regalis mensæ circuitus legitima sobole circumdatur. Hæc sunt affectiones certissima pignora principis ad subiectos, cum circa latera filiorum generosæ propaginis sua incrementa circumspicit, quibus fidem, & gratiam præparat subditorum. Nam cum vitæ propriæ terminos finiri præcogitat, propagari gaudet in sobole gratiam principatus. Et quamquam in prole fæminea Regnorum iura, & regnantium solia non quiescant, grata tamen hæc filia debet esse cum masculis, quæ velut tempestiua Paranympha sequentium ex arrha certissima masculorum ex Imperatricis nouæ consortio indubitatam nobis, & vobis (Domino fauente) de Regibus copiam repromisit.* Hactenus Imperator. Plura hic habes, quæ perpendas. indicio committenda sunt tuo. ad rem.

hue

Iure igitur Panormitana Resp. non modo Regibus in suo enatis gloriatur sinu, sed eorum etiam auspicatissimum natalis diem publicis literis exaratum notat, ne tantæ gloriæ memoria annorum obliuione obruatur, ac dies, quæ futuri Regis excepit exordium, vel publicis publicæ lætitiæ argumentis, vel vnanimi publicorum characterum acclamatione celebretur.

Duos Reges Panormi natos & constans fama est, & scriptorum oratio, & Regum literæ nullum relinquunt dubitandi locum. Rex Petrus II. Fridericus itidem II. Siciliæ Rex, ac Romanorum Imperator. De primo nihil est, cur dubites. Idem ipse profitetur. *Petrus secundus Dei gratia Rex Siciliæ &c. Si Panormitanam Vrbem felicitatis titulo suæ fidelitatis meritis insignitam, in qua prædecessorum nostrorum sedes, & gloriosa cunabula claruerunt, & ipsi prædecessores nostri Reges, & Principes, priuilegijs, immunitatibus, & gratijs plurimis decorarunt. Nos etiam, qui Dei nutu ab illis Regibus, atque Principibus originem trahimus, atque* IN EADEM VRBE ORTVM HABVIMVS, *& sceptrum regni suscepimus, sicut ipsam veri amoris, & fidelitatis actibus videmus excrescere, sic etiam debemus & cumulatis honoribus, & notabilibus gratijs perpetuò insignire.* Hæc Rex. *Ex priuil. dat. Pan. 1340. Mē. Ma. 19. 8. Ind. & In Bran. f. 24.*

De hoc igitur estne quis dubitationi locus? fictitiæne, an veræ, germanæq; sunt literæ? Qui dictis haud habet fidem, regiosq literarum codices scrutetur. Non hanc Panormus laudem falsò arrogat sibi. Non plenis buccis, non insolens, non armata Regiarum literarum monumenta commendat, quæ non promat. Custodem remouet clauim, ita quidem ea laudat, vt & proferat.

De Friderico vero & scatent libri, & sapientum voces non tacent. Et quoniam historicorum, ac veterum annalia plus detegũt, quam hic fortè exigit locus, ea omnia laudanda fideliter duxi, vt si quis aliquam de hoc opinionem falsò conceperit, tandem aliquando ratione conuictus deponat, & Vrbis Panormitanæ maiestatem, quæ inter Siculas Vrbes sola Reges suscepit, solaquè Reges educauit, summa cum gratulatione veneretur.

Verum antequam Historicorum huiusmodi de Friderico doctrina proponatur, illud aduertas velim ab Henrico sexto, vel Quinto, & a Constantia olim Sanctimoniali S. Saluatoris progenitum fuisse Fridericum, de cuius quidem Patre cum generatim circumferantur non pauca; abs re certè non est hoc loco recensere, cum hac ratione germana de vtroquè cognitio habeatur.

Et de Henrico quidem Imperatore hæc lego. *Henricus Quintus,* ait Franciscus Petrarcha, *Filius Barbarussæ imperauit post Patrem;* *In libro Augustali.*

qui fuit maritus Constantiæ Monachæ filiæ Guilelmi Regis Siciliæ, sub cuius titulo Insulam cæpit. Fuit strenuus, & asper more Patris, & aliquãdo infestus Ecclesiæ. Mortuus est in Sicilia, & sepultus apud Panormum, relicto Friderico Infantulo, & Philippo Patruo suo ad gubernationem regni, cum imperasset annis septem, & mensibus quinque. Hæc Petrarcha.

Ex suppl. Chronic. Et in supplemento Chronicorum hæc itidem habes. *Henricus eius nominis Quintus duodecimus germanorum Imperator, hoc anno videlicet* 1190. *imperio subrogatus imperauit annis octo. Hic autem tertio Imperij sui anno a Cælestino Pontifice Romam vocatus solẽnitate paschali celebrata ipsius Pontificis coronatione postridie coronatur. & a Constantia Guilelmi Regis Siciliæ filia nuper è monasterio educta nuptui traditur* &c. Et ad calcem hæc. *Ita cum in regnum rediisset, mox Messanæ ægrotare cæpit, noscensque sibi mortem adesse propinquam, vxorem, & Fridericum Filium ad Innocentium Papam* Romam *mittens eosdem sibi obnixè commendauit; Philippum vero germanum Etruriæ ducem quantum in se fuit Romani imperij, & Regni Siciliæ quousq; filius adolevisset, gubernationem commendauit; confectoque testamento Panormi diem obijt.*

Beneuenutus Homil. in lib de altar. mũdi. Hæc in supplemento. Vin' plura? plura tradit Himolensis, *Henricus*, inquit, *huius nominis sextus Friderici primi filius anno Domini* 1190. *defuncto genitore, consensu Principum Romanorum Imperator delectus imperauit annis octo. anno deinde electionis suæ tertio Cælestinus Pontifex Romanus postridie coronationis suæ Henricum sextum Friderici Barbarussæ in Armenia defuncti filium a germanis electoribus declaratum in Regem Romanorum Imperatorem constituit ea iniuncta conditione, vt Henricus ipse regno citra, vltraque fretum Siculum proprijs recuperato sumptibus, & censum solueret annuum, & iuris Ecclesiastici terram sibi redderet possidendam. Idque vt Rex facilius assequeretur Constantiam Normanno Rege natam Virginem in Monasterio Panormi agentem occultè educi curauit; eamque natu grandiorem, quæ nunquam filios procreatura videretur, dispensatione apostolica illi in Matrimonium collocauit.* Et infra. *Postea iteratò a Cælestino Pontifice Romano vocatus, magnum in Italiam exercitum duxerat, veneratque secum Constantia vxor.* Et demum sic concludit egregiè. *Tandem cum in regnum Henricus rediisset Messanæ in Sicilia agens cum grauiter ægrotaret ad Innocentium Pontif. Ro. mittens vxorem sibi, & Fridericum filium Puerum cõmendauit, confectoque testamento Panormi diem obijt. Fuit in agendis rebus strenuus, in hostes acer, in largiendo munificus, facundus eloquio, facie decorus, statura mediocris, ingenio prudens in Ecclesia Panormitana magnificè sepultus.* hæc Himolensis. Huiusce Elogij partem continet elo-

elogium illud porphyretico ſepulchro Henrici adiectum.

Imperio adiecit Siculos Henricus vtroſquè
Sextus, ſueuorum candida progenies.
Qui Monacham ſacris vxorem duxit ab aris,
Pontificis ſcriptis, hic tumulatus in eſt.

Pauca de Henrico, eiuſquè moribus, imperio, vitaquè accepiſti: accipe quæſo te nunc reliqua de Conſtantia matre, deque Friderico Rege Panormitano Ciue; itaquè ferè omnia tum de Henrico, & Conſtantia progenitoribus, quam de filio Friderico ex occaſione cognoſti.

Audi ergo Geruaſium Tornacæum ſeuſſionenſem, qui in Hugonis Falcandi Præfatione vt hanc rem luculentiſſimè demonſtret, ſic altius exorditur, vt omnem omnibus adimat difficultatis locum, ac nouum auctorem de Regum Chronologia recens conſcribentem moneat etiam, atquè etiam, vt in refellendis hiſtoricis diligēs, ſit, ac nauus, qui, ſi acrior eſt Criſis, vnius, vel alterius ſcriptoris auctoritate non mouetur; nec aculeatum dicendi vſurpat genus, cum opinionum confutatio non ſit Apologiæ ſcriptio, ſed veritatis explanatio. Veritas non ex verborum aſperitate, ſed vim ex blanda oratione ſortitur. Sic itaquè habet. *D. Rocchus Pyrrhi in Regum ſuo Chronolog. f. 12.*

Hiſtoriam hanc a Rogerio Comite Siciliæ, & Roberto Guiſcardo duce Apuliæ exorditur hic auctor (Hugo ſcilicet Falcandus) *quos Nicolao ſecundo Pontifice vixiſſe legimus; vt ſatis conſtare inde valeat ab anno Domini circiter Milleſimo Ducenteſimo Sexageſimo hac auctorem ſcripſiſſe, ſitquè annorum numerus, ex quo hæc quæ nobis ſuperſunt reliquiæ hominis Siculi ſcripta eſſe poſſint annorum fere trecentorum. Scribit autem Raphael Volaterranus in tertio ſuæ Geographiæ libro, Robertum Guiſcardū expuliſſe Sicilia Sarracenos, qui anno Domini nongenteſimo decimo quarto Apuliam, Calabriam, Neapolim, & Garganum montem occupauerant. Eum vero Robertum in Italiam primum ad quærendas nouas ſedes veniſſe, vbi ſuorum exercitu, breui tempore omnem Apuliam colonis paucis, & ignauis habitatam, ac Siciliam, Græcis, & Sarracenis expulſis, in ſuam poteſtatem redegit. Verum vt ab initio regni Siciliæ colligamus, primum Siciliam tenuerunt Syracuſani: deinde Marco Marcello tertium conſule ſubacta Romanis Sicilia in prouinciæ formam redacta eſt vſquè ad Caroli Magni tempora, quando partito inter vtrumquè imperium orbe, Sicilia omnis cum Calabria & Apulia Conſtantinopolitano ceſſit imperio vſquè ad Nicephorum Imperatorem. Cuius tempore Sarraceni Apuliam, Luceriam, & alia loca nonnulla occuparunt anno Chriſti nongenteſimo decimo quarto: ac deinde varijs excurſionibus Calabriam, Neapolim, & multa*

præterea

prætereà loca penetrarunt. Sed rursus inde sunt expulsi post centum ferè annos aduentu Tancredi Normanni viri bello, armisquè strenui, qui suis finibus egressus cum numerosa prole duodecim liberorum venit in Italiam, tandemque adiutus aliquot Normannorum millibus, qui ad expeditionem Hierosolymitanam eo se tempore accinxerant, Siciliam, Apuliam, & Calabriam cæpit circa annum Domini millesimum, & octauum. Mortuus autem posteros reliquit Siciliæ Comites quadraginta trium annorum spatio felicitate maxima Insulæ imperantes. Tancredo successit Filius Robertus, quem Calabriæ, Apuliæquè Ducem declarauit Nicolaus Pontifex Romanus, cui & censuarius est constitutus. Sed Apuliam per se, Siciliam verò per Rogerium fratrem rexit, obijt autem circa annum Christi millesimum, ducentesimum, septuagesimum septimum. Post Robertum Ducem rerum potitus est Rogerius: post quem mortuum Guilelmus primus successit, qui Constantinopolim profectus, vt Imperatoris filiam vxorem impetraret, occasionem per absentiam dedit Rogerio fratris sui filio, vt regnum Siciliæ inuaderet. Ita .n. eiectus, & nuptiarum spe frustratus apud Principem Salernitanum mærore animi confectus extremum diem obijt sine liberis. Sed Rogerius in eo regno, quod ita ambierat, variè iactatus Panormi obijt, relicto filio Guilelmo secundo successore, qui duodecim annos regnauit, mortuusquè hæredem filium Guilelmum tertium cognomento Bonum reliquit, cuius regnum fuit viginti quinquè annorum. Ei verò nullus erat filius, qui succederet. Itaque Proceres Regem sibi creauere Tancredum eius patruum, Rogerij ex pellice filium. Quod cum non satis æquo animo ferret Cælestinus tertius Romanus Pontifex, Henricum Aenobarbi Filium Friderici Imperatoris, Siciliæ Regem declarauit ei Constantiã Guilelmi secundi sororem Deo consecratam in Cænobio Panormitano, sed permissu, & auctoritate pontificia a voto, professioneque religionis liberatam tradens vxorem, vt vna cum illa ius regni in matrimonium veniret, atquè ita primo Siciliam, ac deinde Neapolim Henricus. Tancredum verò bello persecutus Neapoli obsessum interfecit, & vtrumquè regnum Friderico filio ex Constantia sublato reliquit &c.

Hæc Tornacæus. Quid ergo hac auctoritate clarius, quid hoc dicendi genere luculentius? Plura innuit, plura demonstrat. Chronologiæ Regum Auctor plura non definit infarcire, quæ miror; quæquè Tornacæus, ceteriquè, vel quos laudauimus, vel qui mox laudandi iam sunt, euertunt. Crediderim hosce auctores ab eo non fuisse perlectos; cum si profectò legisset vel sententiam non tulisset suam, vel vtramq; opinionem proposuisset, vt lectores arbitri libratis hinc inde rationum momentis iudicarent. Huc accedit *In descrip. Sic.* & F. Leandri Alberti Bononiensis auctoritas, qui hac ipsa de re sic

bre-

breuiter, egregièque perscripsit, vt veritatem omnibus cõsiderandam proponat. Hic igitur cum Metropolitanam Vrbis Panormitanæ Basilicam italico sermone describeret sic ait. *Vedesi poi la quarta sepoltura, pur fatta di candido marmo, oue sono poste l'ossa di Costanza Normanna, prima monica, mà Imperatrice poi moglie d'Henrico sopra nominato*. Hæc ille. Video nouum Chronologiæ auctorem lætitia elatum insurgentem, argumentantemquè ex his ipsis verbis nihil veri posse deprehendi; imo suam opinionem acerrimè comprobari, cum dicat.

Crediderim ego vixisse in Panormitano Cœnobio Puellam sub tutela Tancredi consanguinei. & post paulo sic apertius. *In regio seruatoris monasterio* (s. vixit) *vbi inter cetera eius rei vestigia, sacrarum precum græcum volumen Moniales adhuc apud se habent, sed breui temporis interuallo, credo, ibi fuit*. hæc auctor nouus. sed consiste. audi quid subscribat Albertus; *Fuori della Chiesa vedesi la larga piazza, nel cui mezzo è designato il luogo, oue la detta Costanza gia molto vecchia partorì Federico II. sotto vn padiglione, accioche nion dubitasse, che fosse nato di lei*. Non ergo ex Cœnobio educta puellula, nec Fredericum peperit quadragenaria, cum mulieres quadragenariæ vetulæ non sint. Id ex ijs, quæ subscribenda iam sunt, latius patebit, ac apertius. lege Pandolfum Colonnucci cuius auctoritas hoc loco omittenda non est. Sic itaq; non obscurè conscribit. *Federico Stauffem di casata Illustre tra li Sueui Caualiero valorosissimo, che per esser così nobile, e valoroso Enrico quarto Imperatore le diede a sua figliuola Agnesa per moglie, e per dote il ducato di Sueuia, che doppo pigliò il cognome del ducato di Sueuia. Da questo matrimonio nacque Corrado secondo Imperatore, dal quale Corrado nacque Frederico primo Imperadore cognominato Barbarossa, dal qual Imperadòr Barbarossa nacque Henrico sesto Imperadore, il quale pigliò per moglie a Costanza figlia di Rugero: questa Costanza fu quella, ch'era monica dentro la badia di Palermo, e professa, ed allora si trouaua Abbatessa, e fu dispensata dal Papa &c.* Pandol. Colon. lib. primo.

Disceptatur ab Historicis vbi nam Fridericus Imp. apud Vrbem ne, an vero in ipsa Panormitana vrbe lucis accepit vsuram, idque non ex dubitationis scrupulo decertatur, sed vt Regis ortus ex loci designatione lateat neminem; cum omnes vnanimi consensione fateantur Panormitanam Vrbem non minus Petro secundo Rege, quam etiam Friderico II. Imperatore, ac Rege suo Ciue gloriari, & mirumquantum insigniri. In ipsa igitur Panormi planitie Fridericum autumant plerique; contra vero in ipso ipsius Vrbis sinu ante ædem maximam prognatum alij. Latius rem totam ex auctoribus

co-

cognosce. Ego vero quid tandem hac de re sit sentiendum, luculenter aperiam.

In suis Chronicis. Ecce tibi primo loco Philippus Bergomensis. *Constantia*, inquit, *Gulelmi Regis Siciliæ filia hoc anno 1193. ex Monacha iamdiu professa iussu Clementis Pontificis, Henrico augusto matrimonio copulatur, & ex Monacha Augusta nuncupatur.* Et paulo post. *Celestino Pontifice consentiente, vt in eam Constantia deueniret sententiam videlicet vt nuberet, cum in professionis voto immobilis staret, & ætas annosa obsistere videretur; sed cum a Deo res processisset Henrico prædicto Imperatori tandem desponsata est; & Imperatrix facta nuptialem conscendit thorum, quinquagesimum & quintum agens annum rugosa concepit. Et cum ista conceptio propter ætatem non crederetur, Henricus Imperator ad tollendam omnium suspicionem, cum tempus partus aduenisset, edicto publico diuulgari cœpit, vt quicumque vellet interesse futuro Imperatricis partui Panormum venirent, multisque astantibus Imperator in pratis Panormi tentoria ponere fecit, & cunctis videntibus, Imperatrix iam quasi decrepita Infantem peperit, videlicet Fridericum secundum.* Et demum sic Constantiam laudat. *Propterea hæc Constantia si aliquo alio merito vnquam esset extollenda, isto tamen vnico præter naturam partu per vniuersum orbem conspicua & commemoranda facta est.* Hæc Bergomensis. Verum hic silentio prætereundus non est Boccatius, qui cum de claris

Boc. de claris mul. mulieribus verba fecisset, hæc de Constantia Imperatrice perscripsit. *Constantia e summo orbis cardine terris Romanorum Imperatrix effulsit; verum quoniam comæ decus admirationem intuentium minuisse videretur, alia claritatis causa nostro æuo apparere volentibus quærenda est, quæ huic non defuit. Nam si vllo alio non detur merito, vnico saltem partu vndiquè conspicua facta est. Fuit hæc Gulelmi optimi quondam Siculorum Regis filia, cuius in ortu cum adesset, vt aiunt plurimi, Ioachim quidam Calaber Abbas prophetico dotatus spiritu Gulelmo dixit natam Regni Siciliæ desolationem futuram. Qua præfatione stupefactus Rex, atquè perterritus, cum præstitisset vaticinio fidem, secum cœpit anxia meditatione reuoluere, qua pacto posset contingere istud a fœmina: Nec aliter videns quam a coniuge, vel a filio; regno compatiens suo, euertere si posset istud, consilio statuit, eamquè, vt connubij, atquè prolis auferretur spes virgunculam monasticis clausam claustris egit, vt Deo perpetuam virginitatem voto promitteret. Nec aspernandum si profuisset consilium. Sed aur aduersus Deum iustè mortalium scelesta facinora expiantem, sto- lidi, imbò cillisquè conatus exponimus? minimo equidem, & vnico frustramur impulsu. Hæc autem cum, Sanctissimo Patre, fratrequè extinctis, nemine se præter legitimè regni hærede superstite, iuuentutem omnem*

peregisset, iamque facta videretur anus; sumpsissetque post obitum Guilelmi regni diadema; Tancredus Regulus, & post eum Guilelmus filius iuuenculus adhuc; eoque itum est, seu crebra, seu minus digna Regum innouatione vt factionibus Procerum, vndique bellis scaturientibus ferro regnum omne in exterminium trahi videretur. quamobrem quibusdam compatientibus infortunio menti incidit, quod postmodum subsequutum est, Constantiam scilicet alicui insigni Principi in coniugem dari, vt eius ope, & potentia pestiferi sedarentur tumultus. Nec absque dolo, atque labore ingenti obtentum est, summo consentiente Pontifice, vt in eam Constantia deueniret sententiam scilicet vt nuberet; cum immobilis staret in professionis proposito, & annosa etiam videretur ætas obsistere. Sed cum, ea etiam renuente, res adeo processissent, vt commodè nequirent retrahi; Henrico Romanorum Imperatori olim Friderici primi filio desponsata est. Et sic rugosa anus, sacris omissis claustris, positisque Sanctimonialium velis, cultu ornata regio, nuptaque, & Imperatrix deuenit in medium, & quæ Deo virginitatem dicauerat perpetuam, thalamum Principis intrans, nuptialemque conscendens thorum, ea iniuta deposuit. Ex quo factum est non absque audientium admiratione, vt quinquagesimum, & quintum ætatis annum agens, annosa conceperit; & quoniam tarda penes omnes conceptionis huiusmodi fides esset, dolusque crederetur a pluribus, ad auferendam suspicionem, prouidè actum est, vt propinquante partus tempore, edicto Cæsaris Matronæ Siciliæ regni vocarentur omnes volentes futuro partui interesse, quibus conuenientibus etiam ex longinquo, positis in pratis extra Ciuitatem Panormi tentorijs, & secundum alios iuxta vrbem, percipientibus cunctis, Imperatrix decrepita Infantem enixa est Fridericum scilicet. Quis ergo non conceptum, partumque Constantiæ arbitrabatur monstruosum? cum præter hunc nostris sit nullus auditus temporibus: quid nostris dico temporibus? non ab aduentu etiam ad Italos, vnus præter, tam annosæ mulieris conceptus Helisabet scilicet Coniugis Zachariæ, ex quo Dei singulari opere Ioannes natus est, cui inter natos mulierum secundus nō erat in posterum surrecturus. hæc ille. En habes, amice lector, & Constantiæ genus, vaticinium, vitam, nuptias, partum, ætatem, ac partus locum. Audi reliqua ex reliquis de Constantia, deque Friderico Imperatore scriptoribus. In Proœmio Capitulorum Regni Siciliæ de ipsa Constantia isthæc inuenies: *In capitul. regni Sic.* *Moritur autem Guilelmus secundus anno Domini 1189. Tancredus licet naturalis, a Siculis statim coronatur, Proceribus, ac magnatibus, nulla expectata mora, timentibus, ne regnum in Ecclesiam Romanam recideret. Tancredus certè homo*

tantæ socordiæ fuit, vt eam Guilelmus negaret ex Rogerio genitum. Gualtherius vero Archiepiscopus Panormitanus non valens hæc pati Constantiam monialem, ac professam ex Rogerio natam e Monasterio Panormitano eduxit, eamquè licet Dèo dicatam Henrico sexto Imperatori apostolica dispensatione in matrimonium collocauit; hac conditione, vt Siciliæ regnum dotis nomine repeteret. Henricus, Constantiaquè primo Neapolim veniens oppugnarunt. demum Siciliæ regno debellato, Tancredo tunc mortuo cum aliquibus Siculis proceribus ipsum adiuuantibus anno Domini 1195. Constantia enim quinquagenaria grauida facta est, nullo credente Siculo per totam mamillis discoopertis Siciliam migrabat lac stillantibus tandem ipsius Basilicæ in publico apud Panormi cimiterium peperit, ne forte partus suppositus crederetur a Siculis. Fridericum genuit Anno 1197. quo equidem anno obijt Henricus Imperator. Constantia demum Fridericum filium suum adhuc puerum Regem vtriusquè Siciliæ coronari mandauit anno Domini 1208.

Hæc ibi.

Quæres hic opportunè cur pontificia auctoritate sancitum, vt è Cænobij solitudine ad nuptiarum regale solium conuolaret, quæquè mundo, nuncupatis votis, nuncium remiserat, regni gubernacula tractaret, atque in regni puppi sederet. Iam causam nosti. Sed ex Florentino Archiepiscopo ampliorem habeto, qui de Friderico sic ait. *Hic siquidem filius fuit Henrici Sexti Imperatoris, qui Henricus filius fuerat primi Friderici Imperatoris, qui etiam magnas persecutiones Ecclesiæ intulerat. Hunc ergo Henricum Imperatorem Clemens III. de Alemania euocauit, vt Romam veniens bellum moueret contra Tancredum filium alterius Tancredi, & nepotem per lineam fœmininam Roberti Guiscardi, qui Tancredus tunc erat Rex Apuliæ, & Siciliæ, sed censum debitum non reddebat Ecclesiæ, & dignitates Episcopatuum, & Abbatiarum regni conferebat, cui volebat contra ius; & in dedecus Ecclesiæ. Quæsiuit ergo dictus Clemens Papa auferre regnum Tancredo. vnde ordinauit Archiepiscopo Panormitano, vt Constantia soror Regis Villelmi, & hæres regni Siciliæ, quæ monialis erat in Monasterio Panormitano, è Monasterio egrederetur, cum iam esset ætatis quinquaginta annorum dispensando secum, vt contrahere posset matrimonium. Et dictus Archiepiscopus Panormitanus procurauit, vt clam Romam ipsa Constantia accederet; quod & fecit; ibiquè desponsata, & coniugata fuit Henrico Imperatori, ex qua non multo post filium suscepit Fridericum Secundum; de quo intendimus. Reuersa igitur in Siciliam grauida, cum multi dubitarent de vero eius conceptu, cum ita esset antiqua, ac vicina partui fecit papilionem extendere in medio*

Par.3.hist. tit.19. c.6.

cuius-

cuiusdam platea Panormi, & edictum posuit, vt si qua mulier vellet accedere, & intrare papilionem, cum esset partitura, libere intraret, vt tolleretur omnis suspicio de vero eius partu. Natus ergo Fridericus iste ex moniali iam quinquagenaria &c. Hæc S. Antoninus.

Reliquum est, vt de loco ipso, vbi fuit a Constantia Fridericus enixus, pauca dicamus, aperiamusquè nostram de hac disputatione sententiam; cum de Rep. Panormitana vel non detrahenda, vel certè non imminuenda sit gloria; maior.n. ea ex ipsius Imperatoris in ipsa Vrbe, quam ad Vrbem ortu consequitur.

Errant vel maximè, qui putant historiæ veritatem vel coniecturis, vel temporum notis inniti oportere; præsertim vero cum ex alio capite haberi veritas possit. tunc vtendum coniecturis, tunc temporum adhibendæ sunt notæ, quando vel traditio, vel testimonium, vel scriptorum desideratur auctoritas. Et planè historia nihil aliud est, quam vel rerum gestarum expositio, vel res gesta ab ætatis nostræ memoria remota. Siue elegantius, & argutius. Historia testis est temporum, lux, vel imago veritatis, vita memoriæ, magistra vitæ, nuncia vetustatis. Et rectè quidem imago veritatis; imago.n. ea absolutissima dicenda est, ait Viues, quæ rem neque maiorem, neque minorem reddit, non vt vmbræ in ortu, & occasu solis, in meridie propè nullæ. *Cic. 1. de Inuent. lib. 2. de orat. ad Q. fr.* *Lib. 2. de caus. corrup. artiũ.*

Qui igitur, vt Philippus Bergomensis ait, Henricum in Panormi pratis posuisse tentoria, vt suspicio prorsus de edenda prole tolleretur, coniecturas, non veritatis lucem sequitur. in eam.n. opinionem is incidit infinitam propè hominum, ac fæminarum multitudinem edicto Regis excitam ex tota Sicilia Panormum conuolaturam, vt nouo parturientis effœtæ Imperatricis spectaculo interesset; cumquè ea conuenisset (quod probandum) in panormitanis æquoribus tentoria collocanda decreuit Henricus. Sed reuera hæc Bergomensis coniectura derogat mirumquantum Regiæ maiestati, & grauitati; Regis.n. grauitatem de decebat, ac maiestatem cuiuscumque sexus, vel ætatis conferta multitudo; contra verò addecebat vel maximè matronarum delecta nobilitas.

Historiæ itaquè veritas de Friderico suis aperienda momentis, quæ cum & traditioni innitatur, & testimonium proferat, & scriptorum auctoritatem nõ desideret; quidnam prohibet, quo minus afferamus in Basilicæ area Fridericum a Constantia fuisse progenitum?

Et traditio quidem, cum ne tantillũ quidem immutatur, ac euertitur, admittenda. & forte iuxta hoc dicendi genus dixit Tertull. Traditio est nihil quæras amplius; cum a maioribus nostris ibi *Tertul.*

 pepe-

peperisse Constantiam tradatur, vbi hodierna luce fons ante ædem maximam testis regiæ liberalitatis existit. Traditionem certè consequitur & multorum testimonium, & auctorum auctoritas. Quid .n. eo vel clarius dici potest, vel luculentius in proœmio capitulorum Regni Siciliæ literarum monimentis commendatum, de quo supra; *Constantia quinquagenaria grauida facta, nullo credente Siculo,* » *per totam mamillis discoopertis Siciliam migrabat lac stillantibus, tandem ipsius Basilicæ in publico apud Panormi cimiterium peperit, ne forte partum suppositum crederent Siculi, & Fridericum genuit.* Quid eo Beneuenuti Himolensis dicendi genere vel ad rem aptius, vel præclarius? *Fridericus &c. natus ex Henrico sexto, & Constantia sorore Regis Siciliæ, quæ cum antiqua esset sub papilione Panormi in medio plateæ, vt tolleretur omnis suspicio, in lucem edidit.* Quid eo D. Antonini Archiepiscopi vel distinctius excogitari potest, vel explicatius? *Reuersa igitur,* Constantiam intellige, *in Siciliam grauida, cum multi dubitarent de vero eius conceptu, cum ita esset antiqua, ac propinqua partui, fecit papilionem* » *extendere in medio cuiusdam plateæ Panormi, vt si qua mulier vellet accedere, & intrare papilionem, cum esset partitura, liberè intraret, vt tolleretur omnis suspicio de vero eius partu. Natus ergo Fridericus ipse ex Moniali iam quinquagenaria.* Quid denique eo vel illustrius, vel certe nobilius? *Natus fuit Fridericus in Ciuitate panormitana ex antiquissima muliere, quæ, ne crederetur partum esse suppositum, publicè in medio palatij peperit.* Audiendus itaquè Bergomensis haud est, cum eius sententia (de Boccaccio nihil, cum is ad neutram inclinet partem) præterquamquod singularis est, ac nullam facit fidem, plurimorum, grauissimorumquè sit auctorum inimica sententiæ; Et cum hac in re nullæ extent publicæ tabulæ, nulli certi, firmiquè characteres, sed consonus scriptorum dumtaxat consensus habeatur, cōsentaneum est, vt eos sequamur duces, qui vnanimi consensione idem afferunt, idemquè probando confitentur.

Loco supra laudato.

In opere de Hist. ætatū mundi cum addit. Æneæ pij papæ.

Loco supra laud.

Ex vocabulario iuris in fine.

Huc accedit & illud, quod pænè me fugerat, elogium, quod cum fuerit a viro erudito confectum, & graui non dubitandum certè est quin id veritatem propius attingat. In Constantiæ sepulchro scriptum inuenies in æde panormitana maxima.

Ex m. s. et antiq. asseruato apud D. Marianum de Caluellis.

Cæsaris Henrici latet hic Constantia coniux
Vndenò lustro hac platea rugosa sacerdos
Facta, dedit partu Fridericum Augusta secundum.
Pro meritis sacrata tenet sic ossa Panormus.

Iudicet ergo lector arbiter, an ea Bergomensem fefellerit opinio, nec ne, qui profectò si legisset, quæ ceteri conscripsere, sen-

ten-

tentiam fine dubitatione mutaſſet. Nec planè inconſtantiam eius iure quis argueret, cum doctiorum, prudentiorumque ſit cognitis, libratiſquè hinc, inde rationibus, quod D. Thomæ Aquinati in Theologicis, grauiſſimiſquè diſceptationibus vſuveniſſe certum eſt, ſententiam deponere, idque, quod mordicus, conſtanterquè propugnarunt, acriter impugnare.

Ceterum haud me latet Vrbem regiam Panormitanam poſſe ceterorum etiam Regum, ac Imperatorum ortu non immerito gloriari. Nam dempto Henrico ſexto Imperatore, ac Rogerio Comitè Normanno iure poteſt affirmare ceteros eſſe ciues ſuos. De Rogerio .n. Rege primo, de quo ſuò loco, qui primus diadematis honore Panormi fuit affectus, quis eſt, qui dubitet, quin Panormi natus? ex aduentu.n. Rogerij in Siciliam Patris vſquè ad eius mortem duodeuiginti pænè interfluxerunt anni, nec quiſpiam eſt, qui aſſerat alibi a Rogerio Comite Rogerium Regem filium fuiſſe procreatum, nec Ciuitas vlla eſt, quæ ſuum dicat, ſuum repetat, ſuum eſſe confirmet. Inde ſi paulatim facto quodam gradu ad ceteros delabamur ex Rogerio primo Rege Rex Guilelmus cognomento malus, & Conſtantia Imperatrix. ecce tibi quod non ſolum Imperatorum aula, ſed Imperatorum cuna Panormus eſt. ex Guilelmo Guilelmus bonus; ex hoc Rex Tancredus nothus, qui, mortem obeunte Guilelmo, ſuperſtes triennium Siciliæ impetrauit; donec euocatus ex Germania Henricus Sextus Conſtantiam Monialem, & vt autumant plerique S. Saluatoris Abbatiſſam duxit in vxorem. Ex quo natus noſter, de quo ſupra, Fridericus, ex Fridericus Conradus, ac Mamfredus Reges; qui omnes iure panormi orti, ac panormitani ciues omnino dicendi. Nam (& in hoc quidem probando coniecturis vtendum) cum Reges ſedem ſuam in Regia panormitana Vrbe collocarint, & in eiuſdem luce verſati hic vixerint, nec planè aliud quid obſtat, quod oppoſitum vel ſuadeat, vel ſaltem innuat; commodius, ac rectius mihi videtur aſſerendum hoſce Reges, ac Imperatores hactenus recenſitos; alioſque, qui ad me adhuc legentem non peruenerint, Panormitanos Ciues eſſe nuncupandos. Appelletur itaquè Vrbs Panormitana Regum Patria, Imperatorum, ac Imperatricum cuna, Monarchorum aula. Patria quidem, cum Reges pariat, Cuna cum foueat, Aula, cum vehat.

Ex antiq. m. ſ. quæ aſſeruantur apud D. Marianum de Caluellis

CA-

CAPVT II.

De Regibus Panormi diademate donatis.

PAnormitanæ Vrbis maiestas non minus ex Regibus Panormi ortis, quam ex Imperatoribus diademate donatis iure celebratur, iure suspicitur. cum .n. & Siciliæ caput, & Regum Regia sit a natura Panormus constituta, ab scriptorum annalibus decantata, & ab Regum, Imperatorumquè approbata monumentis, quod suum erat, natura concessit, contra vero quod in Regum voluntate situm, Reges, qua sunt munificentia, elargiti. Naturæ itaquè beneficio Reges illa suscepit, Regum munere Reges coronandi sortita dignitatem. Quæ profectò quanta sit gloria, quantaquè maiestas ex tertio capite latius cognosces. Ceterum illud de Regibus corona donatis iure inficias ire quis possit, quin Panormi plures regio fuerint diademate insigniti? At consiste amabo te inquies. Est qui neget. Quonam is nixus fundamento? Valido. videlicet in figmento, vt assolet, suo. O rem egregiam. Hic planè, cum in panormitanam Remp. male sit affectus; iure ne, an iniuria vel idem ipse sit arbiter, quicquid potest de illius dignitate incôdita, dissonaquè oratione detrahere, detrahit quidē. Nec eius honesto pudore suffunditur vultus, cum sibi constet satis se quoties Panormitanæ maiestati conatur officere, veritati officit. miror plane. Is itaq; in ea opinione versatur vix vnū Fridericū secundū in toto Fazello ab Panormitano Archiepiscopo coronatum. Videamus, an ea consistat opinio, repetamusquè paulo altius exordium, vt ex eo deinde necessaria consequutio inferatur, & oppositæ opinionis falsitas luculentissimè deprehendatur. Dictum superius est Panormitanos Claramontanorum arte circumuentos ita se in Martinum Regem habuisse, vt non mediocrem illi conflauerint iniuriam. Is vbi gubernaculą Siciliæ tractanda suscepit, repente è vestigio Panormitanorum nomine legatos excepit, vt in panormitanos fraude deceptos iracūdiam omnem, odiumquè deponeret, & Regum more Panormum accederet, vt eo loci Regalibus infulis ornaretur. Huiusce rei veritas iam habes apud laudatos auctores loco supra laudato. eademquè ex ore ipsius Regis rem omnem breui orationis anfractu proponentis

Alb. pic. de antiq. iure Eccl. Sic. c. 24. ad calcem. partis secundæ.

ponentis excipitur. *Tandem*, sic Rex habet, *Vrbs Panormitana depulsa terroris Henrici de Claramonte caligine, stimulo naturali compulsa iugum tyrannicum abiecisset, libertate adepta de nouo alios suos legitimos ambaxiatores ad nostram serenitatem transmisit, qui pro parte vniuersitatis prædictæ eidem Serenitati capitula obtulerunt, super quibus nostras responsiones fecimus.* In quarto Capitulo: *Inter alia priuilegia Vrbis Panormitanæ, & Cathedralis Ecclesiæ dictæ Ciuitatis sit confirmatum, approbatum, &, si necesse est, denuo concessum; vt prædicti Serenissimi Rex, & Regina, & omnes alij eorum successores sequentes vestigia eorum Serenissimorum prædecessorum debeant coronari, & recipere suum Sacrum diadema in eadem Ciuitate Panormi in loco solito, & consueto; nihil ominus dictam coronationem recipere per manum Reuerendi Archiepiscopi Panormitani, qui pro tempore erit; sicut mos semper fuit, ex vi priuilegiorum dictæ Ciuitatis, & ad consolationem dictæ Vrbis, & vniuersitatis dignentur dicti Domini Regales exequi dictam coronationem. Placet Regijs maiestatibus, quod coronatio Regalium fiat in Vrbe Panormi, pro vt fieri debet, & hactenus fuit consuetum; quam coronationem dictæ Maiestates celebrabunt quam citius poterunt ad totius Regni consolationem.* Hactenus ille. Et hinc obiter scias velim id, quod a Ranzano docetur, quod ita profecto magnum est, vt & peculiarē gloriæ materiē vrbi panormitanæ suppeditet, & eorū dicacitati silentiū opportunus indicat, cū autumēt, Regis priuilegio nescio quo Messanę fuisse concessum honorem illum, qui ex Rege regio diademate Panormi insignito proficiscitur, a Panormitana Vrbe cum Messana communicari, communemq; coronationem haberi oportere. Ego studium omne, operamque in hoc disquirendo diplomate collocaui, atquè vt ingenuè fatear, oleum, atquè operam perdidi. Non inueni. Nec inuenere eruditiores viri. Hoc dumtaxat me inuenisse autumo, quod testatur Ranzanus vir doctissimus, idemq; grauissimus auctor, cuius quidem auctoritas, vt alibi etiam dixi, non est ita facilę vel refellenda, vel negligenda. *Arx*, inquit, *illa, quam supra docui in Vrbis postrema parte, quæ occidentem spectat, sita olim clarissimorum Regum Siciliæ, atque Imperatorum palatium magnificè, ac splendidè extructum, in multis sui partibus hetrusco marmore, auroque, ac gemmis eximiè exornatum. a partibus vero, quæ patent extrinsecus prealto muro, crebrisquè turribus munitissimus. Ciuitas ipsa in primis opulenta, ac nobilis, & populosa, maiorumquè gloria clara; cumquè per tempora Normannorum Regum, quorum sedes in ea vrbe per multos annos fuisse supra docui, multo in honore habita esset, eo quoque dignitatis titulo pollere eam Reges ipsi voluere, vt nemo in Sicilia, atque in ea Italia parte, quod Nea-* *In lib. annalium tōp.*

poli-

„ *politanum magnum viuit dicitur, iure, ac ritè regiam dignitatem consequeretur, qui non Panormi regia corona more maiorum donaretur.* Hæc ille. Consonat & Fazelus. *Ad quartum*, ait, *Angulum occiduum ædicula est vetus D. Mariæ Incoronatæ Sacra, veteri Panormitano templo, quod Gualterius diruit, cohærens. In ea priscos Siciliæ Reges vngi, ac regia insigniri corona mos erat. Quod quidem a Rogerio Rogerij Siciliæ Comitis filio initium cœpit; qui anno salutis 1129. cum Siciliam, Apuliam, Calabriam, & magnam sibi Italiæ partem possideret se indignum ratus tantum imperij sub angusto Ducatus, & Comitatus titulo continere, primus omnium Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ Rex appellari, ac regia corona Panormi hoc loco insigniri se voluit; suamq; in ea vrbe, atque futurorum Siciliæ Regum sedem constituit; edixitque, vt Siciliæ Reges, eiusque Italiæ partis, quæ eo tempore Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ, & nondum Regni titulum habebat, Principes Panormi, & non alibi regio diademate inuestirentur: vt eius diplomate dato Panormi anno salutis 1129. die 15. Maij constat.*

L.8 d.p.

Porro longè me Populorum acclamatio, Procerum, Dynastarumquè de Rege recens redimito lætitia digredientem reuocat, monetquè, vt Reges hic honore diadematis affectos percenseam, numerando; sic .n. in regio veritatis solio sita Panormitana Maiestas non suspiciatur modo; sed ab vnoquoquè etiam mirumquantũ percolatur. Et licet attentè Martini Regis orationem perpendenti ea veritas constet, volens tamen parcam, ac lubens, ne Panormitanæ maiestatis decus lateat neminem.

Ex m.s. antiq. penes D. Marianũ de Caluellis.

Lubet hic Regum breuiter historiam contexere, nedum innuere, ex antiquissimo m. s. depromptum, quod & Papyrus ætate consumpta, & character suadet antiquior. Sic planè quod desideratur perspectum tibi erit, ac exploratum satis. Siquis autem ampliorem velit, eum consulat iam hac de re typis excudendum opus, qui hanc sibi prouinciam summa cum sui nominis dignitate suscepit.

Anno itaquè a Virginis Puerperio 1068. tres ex Normannia Guiscardi Comitis filij sese in Apuliam conferunt. Aliberto alteri, alteri Guilelmo, tertio deniquè Rogerio nomen. Armis vt primum Tarento, sic dein pedetentim & Italia, & Brundusio, & Apulia, & Capua, & Calabria vniuersa ab Sarracenis oppressa triẽnniũ potiuntur. Iam victores in nostram traijciunt Siciliam, eamquè Sarracenis deuictis, ac funditus prostratis in suam vndecim annorum interuallo subijciunt potestatem; quodq; sibi iam vnanimes & vitæ periculis, & sanguinis effusione compárauerant, absciderunt. Apulia quidem Aliberto, Guilelmo Capua, Calabria, & Sicilia

ob-

obtigit Rogerio. Hinc dux ille, alter Princeps, tertius deniq; comes nominatur. Aliberto, & Guilelmo demortuis Apuliæ, & Capuæ Rogerius hæres, qui cum etiam annô 1101. diem obiret suum binos liberos ex Aloysia Hierusalem Regina susceptos superstites reliquit. Simon Alter, alter Rogerius. eo denato bonorum omnium Rogerius hæres. Iam anno 1128. seu vt alijs placet 1129. Rogerius Comes Simonis frater primus omnium primũ Panormi diadema suscipit, & ab vnoquoquè Rex acclamatur, salutatur. anno vero secundo regni sui tum Ciuitatem, cum Cephaludensem construxit Ecclesiam.

Hæc inter scribendum vir quidam religiosæ familiæ. ab spectatæ virtutis viro quodam ipsi chronicon traditum m. s. Fratris Maraldi Carthusiani Cænobitæ, quod Proceres, Dynastas, Archiepiscopos ad Regiam Rogerij dignitatem spectandam confluentes affert in medium, summa ad me cum celeritate Neapoli transmisit. Vidi, legi, descripsi, atque id, cum in hunc locum percommodè cadat, adijciendũ integrum putaui, vt tanti Regis gloria, Reiq; publicæ panormitanæ decus magis, ac magis efflorerer. Illud itaquè sic habet.

Mortuo Guilelmo Apuliæ duce, & extincta prorsus linea Roberti Guiscardi, Rogerius filius Comitis nostri Eremi fundator, Ducatum Apuliæ occupauit; qua de causa a Pontifice fuit excommunicatus, & post reconciliationem cum Pontifice habitam per apostolicum diploma ei ducatum contulit. Itaquè ditionem habente Rogerio Apuliæ, Calabriæ, & Siciliæ, Sergium Ducem Neapolis in bello vicit, obtinuitq; etiam principatum Capuæ; & nihil faciens ducalem titulum, consilio, & sententia Satraporum, & Magistratus Regis titulo nuncupari voluit; ad cuius actus celebritatem quamplures fuerũt auiti Archiepiscopi, & Episcopi, varij Comites, & Milites, cũ quibus etiam Magister Radulphus a Crucifixo Eremi Magister voluit tantæ interesse solemnitati, & decurrente anno M. C. XXIX. Ind. VIII. Kal. Maij discessit vna simul cum Episcopo Melitensi, & Squillacino, & in nauigatione ob tempus, & pluuiam multa passi sunt incommoda, tandem ad Ciuitatem „ Messanæ appulerunt, vbi ab illius Ciuitatis Episcopo mira cum charitate recepti fuerunt; post tertium quoque diem iter » habuerunt Panormum versus, vbi inuenerunt apparatus quamplures occasione tantæ solemnitatis; & idibus Maij constituta die pro Rogerij coronatione comparauit suo in palatio indutus Regali vestimento auro contexto, capite cooperto paruo

Ex Chron. m. s. fol. Maraldi.

ſericeo bireto, catena aurea ad collum, multiplici gemmarum textura, variata, & equo reſidens ad Maiorem Eccleſiam magna prælatorum, & procerum ſimul equitantium cohorte ductus fuit, vbi a Clero ſummo cum honore receptus eſt. Erat quippe templũ pretioſiſſimo, ac nitidiſſimo apparatu exultum; ita vt intuentium oculos ſumma admiratione afficiebat, ibiquè tantus diuerſarum nationum concurſus fuit, vt vix ad Eccleſiã pateret aditus. factis aliquibus cæremonijs a Prælatis, tandem Beneuẽtanus, Capuanus, Salernitanus, & Panormitanus regale diadema varijs contextum gemmis Rogerij caput ornarunt, eiquè ſceptrum tradiderunt, & Regis titulo ab omnibus fuit acclamatus. & hymno dicto pro gratiarum actione, omni genere muſicorum, tubis, cytharis, & ſymphonijs (ipſis, & Rege equitantibus) aſſociatus fuit per vrbem, & ad Regiã ductus, quibus omnibus adfuere, Rogerius Archiepiſcopus beneuẽtanus, Philippus Archiepiſcopus Capuanus, Romualdus Archiepiſcopus Salernitanus, Petrus Archiepiſcopus Panormitanus, Angelus Archiepiſcopus Barenſis, Verterandus Archiepiſcopus Tranẽſis, Arnulfus Archiepiſcopus Coſentinus, Ioannes Sanctæ Seuerinæ Archiepiſcopus, Gualterius Archiepiſcopus Tarentinus, Ioannes Cãnenſis Epiſcopus, Hugo Meſſanæ Epiſcopus, Riccardus Caietæ Epiſcopus, Sigebertus Atinenſis Epiſcopus, Truſtinus Mazzarinus Epiſcopus, Petrus Rauellenſis Epiſcopus, Rolandus Epiſcopus Syracuſanus, Honorius Epiſcopus Troianus, Rogerius Epiſcopus Agrigentinus, Robertus Epiſcopus Auerſanus, Angerius Catanenſis Epiſcopus, Nicolaus Crotonenſis Epiſcopus. Adfuit etiam Epiſcopus Grentinus, Tropetanus locrenſis, Briſedianus, & Caſſanenſis, Raynaldus Calamontarius, Abbas Caſſinenſis, Vnfridus Abbas, Stephanus Abbas, Deſiderius Abbas, & Radulfus a Crucifixo Magiſter Eremi. Adfuerunt quoque Goffridus loritellus Comes Catanzarij, Riccardus Dux Caietæ, Ammianus Regis Conradi legatus, Rogerius Culchebret Comes Arenæ, Canzolinus Rogerij Cancellarius, Nicolaus Rogerij Prothonotarius, Anſelmus Piperio Comes, Ranulphus Comes, Tancredus Filangerius, Guillelmus Culchebret de Arenis, Hugo de Claramonte, Rogerius Auenaculo, Goffredus Altauilla, Hugo Gaffreo, Fulco Catacenſis, Vnfridus Bonellus, Petrus de Montorio, quamplures alij milites, & innumerus populus. Vita functo Honorio Pontifice in Paſtorem vniuerſalem fuit ad lectus Gregorius Diaconus Cardinalis dictus Innocentius II. qui noluit hanc coronationem pontificio confirmare diplomate, & quoniam aduerſus In-

Innocentium, Petrus Cardinalis ſchiſmate fuit in Pontificem creatus, dictus Anachetus II. Rogerius ad hoc fuit priuilegio confirmatus, qui multa multis conceſſit, & Magiſter Rodulphus obtinuit cōfirmationem gratiarum a Rogerio Comite eius Patre cōceſſarum. Hactenus Chronicon.

Ego quidem, vt rem ingenuè fatear mi lector, fateor certe mira me triumphaſſe lætitia, atque incredibili exultaſſe gaudio, vbi ſumpſi chronicon in manus, vbi legi, vbi vidi plura in eo diſſeminata, ac ſparſa tum in Cardinali Baronio, tum in Pontificis Innocentij II. diplomate, tum denique in Alexandro Cæleſtino Abbate, de quo Vindicata Veritas Panormitana mihi ſcripta, ac Venetijs, mihi typis impreſſa iam meminit, qui quidem Abbas cum conſulentium Dynaſtarum, Procerum, ceterorumq; ſententiam referret, vt tandem depoſito Ducis titulo regium regiæ dignitatis gradum Rogerius aſcenderet, ſic ait, *Vt ipſe, qui tot Prouincijs Siciliæ, Calabriæ, Apuliæ, ceteriſquè regionibus, quæ penè Romam vſquè habentur, Domino cooperante dominabatur, nequaquam vti Ducalis, ſed Regij illuſtrari culminis honore deberet; qui etiam addebant, quod regni ipſius principium, & Caput Panormus Siciliæ Metropolis fieri deceret, quæ olim ſub priſcis temporibus ſuper hanc ipſam Prouinciam Reges nonnullos habuiſſe traditur, quæ poſtea pluribus euolutis annis, occulto Dei diſponente iudicio, nunc vſquè ſine Regibus manſit.* Et paulo poſt. *Nam ſi regni ſolium, ſic probatiſſimi quiquè, ac Primates inquiebant, in eadem quondam Ciuitate ad regendum tantum Siciliam certum eſt extitiſſe, & nunc ad ipſum per longum tempus defeciſſe videtur, valde dignum, & iuſtum; vt in capite Rogerij diademate poſito regnum ipſum non ſolum ibi modo reſtituatur, ſed in ceteras etiam regiones, quibus dominari cernitur, dilatari debeat.* Hæc ille. Plura hic habes, quæ ſuis ſunt libranda momentis, at ſuo loco ſcilicet cum tertio libro de Primatu vrbis diſſeretur. ad Rogerium redeamus.

Tom. 12. ad annum 1126. f. 174.
Inn. Pont. in ſuo dipl.
Alex. Abbas lib. 2. de reb. geſtis Reg. Sicil. Regis f. 107.

Rogerius itaque anno 1130. rurſus tum efflagitante populo, tum ſuadentibus Dynaſtis regio diademate inſignitur. Vin. diem. docet & Alexander Abbas, & Falconis Beneuentani chronicon. *Anno igitur ipſo prædictus Anacletus Cardinalem ſuum, Comitem nomine ad Ducem illum direxit, quem die Natiuitatis Domini in Ciuitate Palermitana in Regem coronauit. Princeps vero Robertus Capuanus coronam in capite eius poſuit.* Id ex Chronicon. Nequè verò paſſus eſt, fortuna ſibi obſecundante, Rogerius Regis Siciliæ duntaxat nomine decorari; progreſſus quidem vlterius, voluit etiam vt Italiæ Rex communi omnium ore, omniumquè ſuffragijs & vocaretur, & habere-

tur. In ære campano characteres inſcripti, quod Guza communiori vocabulo Panormitani vocant, id luculentiſſimè vel teſtantur, vel profitentur. In eo ſic reperies. *Anno ab Incarnatione 1136. Ind. 14. fuſa Panormi, Rogerius Siciliæ, Italiæque Rex Magni Comitis Rogerij filius me dextera Bionis fundi, ac D. Mariæ dicari iuſſit.*

Verum cum meum certe non ſit Regum hiſtoriam, ſed eos ſolum qui regium Panormi diadema ſuſcepere, vel deſcribere, vel proſequi, ab inſtituto reuocor meo. Iam eorum Chronologia lucem paulatim intuetur, itaque intuetur, vt rebus plurimis multiplici varietate, ac difficultate irretitis viri induſtrij, ac naui opera lucem ferat. E vita igitur anno 1154. 26. Feb. Rogerius exceſſit, qui Guilelmum filium ita corruptum, ac deprauatum moribus, vt iure malus vocaretur, ac Conſtantiam filiam ſuperſtitem reliquit. Hic itaque vel viuente, ſed annuente Patre, Panormi ab Ioanne de Caluellis corona donatur. Rex ſic habet. Sanctam itaque Panormitanam Eccleſiam, quã ex generali voto diuinæ religionis intuitu amplectimur, & quadã ſpeciali prærogatiua infra noſtri pectoris clauſtra præcipua dilectione geſtamus, tum quia & Regij diadematis noſtri primitias in ipſa, & ab ipſa ſuſcepimus: &c. Datum in Ciuitate Meſſanæ per manus Maionis magni Admirati Admiratorum anno dominicæ Incarnationis M.C.LVIIII. menſe Iunio VII. Ind. De hoc late Geruaſius Tornacæus Sueſſionenſis cum conſule.

Ex lit. dat. Meſſ. 1164 menſe Iun. 7. Indict.

In hiſt. Hugon. fal.

Guilelmo primo demortuo 1173. Guilelmus II. filius cognomẽto bonus Panormi ab Mamfredo de Caluellis 1176. diademate inſignitur. huiuſce imperio Montis Regalis templum toto orbe celeberrimum extructum, ac diuino annuente numine quicquid auri, argentique eius humi abdiderat Pater inuentum. Guilelmi hodierna luce cadauer iacet in regia Montis Regalis æde maxima, quod in marmoreo conditum tumulo ab Ludouico de Torres Archiepiſcopo, ac demum S. R. E. Cardinali excitato hac inſcriptione celebratur.

Guilelmo II. cognomento bono Regi Siciliæ, qui vixit ann. 46. templum hoc Virgini Dei Genitrici ſtatuit, Cœnobium illi coniunctum extruxit, magnificentiſſimis donis, & vectigalibus ditauit, Montem Regalẽ a Lucio III. Pont. Max. Metropolim conſtituendam curauit. Siciliã tributis leuauit. Pacis, ac iuſtitiæ cultor fuit. Vt iuſtiſſima, ſic ex ſententia ſemper bella confecit. Sanctam Sedem apoſtolicam contra eius hoſtes omni ope, & conſilio iuuit. Obijt anno ſal. ∞. CXXCIX.

Poſt

Post hunc regni Siciliæ sceptrum, cum amplius ex superioribus Regibus proles regia non existeret, sumpsit Tancredus ex Simeone de Caluellis quamuis natus ex Pellice, cui iure successit Henricus, qui anno 1186. ex Andrea de Caluellis in Panormi Cathedrali templo regium diadema suscepit. Id ex eius diplomate iam habes. *Ex dip. dat. Pan. 1195 mense Ian. Ind. 14.*

Nos autem attendentes deuotionem dilecti filij nostri Bartholomæi venerabilis Panormit. Archiepiscopi, & omnium Canonicorum Panormitanæ Ecclesiæ, considerantes etiam dignitatem, & prærogatiuam ipsius Eccl. panormitanæ, quæ sedes est, & caput Regni nostri Siciliæ, & in qua ipsius regni coronam primo portauimus, vna cum dilecta Consorte nostra Constantia tarenos viginti septem mille, & ducentos singulo anno super dohana regia in augmentum præbendarum concedimus. Datum Pan. per manum Alberti Imperialis aulæ Protbonotarij 3. Idus Ian. 1195. *Ind.* 14. *Tom. 12. f. 373.*

Satis scio, vt Baronius testatur, cum primum appulisse Messanam, ibiquè summo cum honore susceptum, vt tamen diademate insigniretur, Panormum iter instituit, ac mutuis gratulationibus, atquè colloquijs cum Panormitanis Proceribus vltro, citroquè habitis corona donatus; vt ostenderet eam dignitatem, & gloriam Regiæ Panormitanæ Vrbi, ex qua suo iure euocabatur, deferendam. Qui plura de Henrico ardet cupiditate cognoscendi legat Arnoldum lib. quinto, cap. secundo.

Ex Henrico, & ex Constantia Moniali, de qua supra diximus satis, ortus Fredericus, qui cum quartum agitaret annum orbatus est Patre, septimumquè attingens Siciliæ sceptro ex Simeone de Caluellis exornatus. Duxit in vxorem Isabellam Filiam Ioannis Regis Hierusalem, indequè Rex Hierusalem appellatus. Ex ea Henricum, & Conradum suscepit. Et sicut nihil est, cur dubites, quin hic Panormi ante Basilicam sit ortus, ita etiam sit Panormi diademate insignitus. testis locuples est idem ipsi Imperator. *In nomine Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi Amen. Fridericus diuina fauente clementia Rex Siciliæ &c. Habentes quoquè præ oculis, quod in ipsa Ecclesia Panormitana sacram vnctionem, & regium suscepimus diadema, quia etiam sicut ipsa Ecclesia prima est inter omnes Ecclesias Regni nostri & excellentia dignitatis suæ ceteris Ecclesijs præeminet, sic diuitijs debet excedere vniuersas &c. Data in Vrbe felici Pan. anno domin. Incar.* 1200. *x. Ian. Ind.* 14. & alibi. *Ex priu. dato Pan. an. 1200.*

In nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis. Fredericus Secundus diuina fauente clementia Romanorum Rex semper Augustus, & Rex Siciliæ &c. Inde est, quod nos attendentes qualiter venerabilis, & veneranda Sacrosancta Panormitana Ecclesia, quæ caput est, & sedes regni nostri & *Ex dip. dato apud August. 1215.*

anti-

antiquitate sit nobilis & dignitate, & speciali prærogatiua inter omnes alias regni nostri Ecclesias prima, & merito principalis, quia tamen multâ persecutione vallata non modicam sui iuris iniuriam partitur, ne nostro felici tempore, quod passa est hactenus patiatur; considerantes quod in ea sanctam vnctionem, & regium suscepimus diadema &c. acta sunt hæc anno dominicæ Incar. 1215. *quarto nonas Apr. Ind.* 3. *apud Augustam.* & alibi.

Ex dip. dat. Pan. 1233 *Fredericus Secundus &c. Cum felix Ciuitas nostra Panormitana, in qua educati sumus, & regium suscepimus diadema, prima regni nostri sedes existat, & a progenitoribus nostris priscis regibus multis approbatis consuetudinibus fuerit approbata* &c. Dat. Pan. die 12. Oct. 1237. 7. Ind.

Friderico itaque iam animam agenti testamentum conditur, ex quo Siciliæ, ac totius hæres imperij Conradus filius constituitur. *Conradum*, inquit, si *decedere contigerit sine liberis, ei succedat Henricus Filius noster, quo defuncto sine liberis, succedat Mamfredus filius noster. Conrado autem manente in Alemania, vel alibi extra regnum; statuimus prædictum Mamfredum Baiulum dicti Conradi in Italia; & specialiter in regno Siciliæ. Successit itaq; imperio Conradus, qui Conradinum, seu Conradum II. Ex Margarita Leopoldi Austriæ Ducis filiâ suscepit; quiquè nihil Innocentij pontificio anathematis fulmine perterritus ad Siculos literas exarantis, ne alteri, quam Romani Pontificis dicto essent audientes, veneno confectus excessit è vita. Eius cadauer in mamertinam ædem maximam iam elatum, antequam terræ mandaretur, fato nescio quo, seu satius diuino disponente numine, ab excitatis ignibus absumptum.* rem omnem id distichon aperit eius tumulo inscriptum.

Carol. Sigon. in hist. de regno Ital. l. 18. Mauroly. lib. 2. f. 119 Bzou. ann 1251. n. 1.

Imperio præstans forma, Conradus, & armis,
Pro meritis cineres dat tibi, Zancla, suos.

Georg. Gual.

Conradini igitur nomine Mamfredus Siculã prouinciam suscepit administrandam; de quo quidem cum fama percrebuisset iam mortem cum vita commutasse; Mamfredus, cui regnum affectabat, plura pluribus beneuolentiæ significationibus oppida occupauit. Euocatus a Pontifice, renuit. iusta ratione commotus ille Mamfredum ab Ecclesiæ Societate diremit, monuitquè tum Vicarium, tum Ciuitatis Mamertinæ populum Mamfredi sectatorem, vt se se Romanæ Ecclesiæ subiectos & recordarentur, & profiterentur. tandem cum hic in gratiam rediisset cum Pontifice, & Siculum, & regnum neapolitanum accepit. sed ad institutum. An-

Bzou. an. 1251. nu. 210.

Anno itaque 1258. Mamfredus Panormi coronatur 10. Augusti Ind. 1. Constat ex eius diplomate. *Dum, inquit, Reges Siciliæ, & Imperatores progenitores nostri in panormitana Ecclesia honoris excellentis insignia in vita consueuerint recipere, & post fata quiescere in Domino dormientes, vbi etiam cælesti præsidio clarum feliciter suscepimus diadema &c.* satis scio diuersis in historiæ suæ locis affirmare Fazelum a Mamfredo fuisse regium diadema susceptum anno 1256. sed reuera ex errore id asserit, cum ex m. s. antiquissimis penes me asseruatis, & ex alijs etiam diplomatibus diligentissimè perlectis deduco fuisse, vt dixi, anno 1258. regia corona insignitum. Præterquam quod literæ illæ ab eodem Mamfredo datæ 1258. 26. Aprilis. Ind. p. satis id apertè demonstrant, in quibus se Conradi secundi Regis Siciliæ Baiulum profitetur. Non id ergo temporis, vt Fazelus opinatur, salutatus est Rex. Verum vt omittam commissa inter Mamfredum, & Carolum Andegauiæ Ducem Sancti Ludouici Gallorum Regis fratrem, ac inter Conradinum, eumdemque Carolum prælia, vt omittam Gallorum internecionem omnium pænè monumentis exaratam, qua de scatent libri, cum id instituti, ac probationis meæ ratio non postulet, ad Regem Aragoniæ Petrum deuenio, qui, cum Panormum appulisset, Panormi 30. Augusti 1282. ab Cephaludensi Episcopo, cum apud Pontificem Panormitanus Archiepiscopus legationem obiret, regijs insignibus decoratur. Huiusce rei extat vel hodierna luce vestigium in ædiculæ S. Mariæ Incoronatę valuis, in qua Reges regium de more diadema susciperent. Ibi Petrum genibus innixum, Constantiam vxorem, Præsules, ac Dynastas adumbratos intuearis. atque hanc inscriptionem leges.

Ex dip. dat. Pan. codē anno die ix. Augusti.

Dec. 1. l. 8. f. 178. & dec. 2. l. 8. c. 3.

Ex Ant. Chron. p. 3. c. 4 tit. 66. Suriti in annal. Carnil. f. 67.

Hic Regi corona datur.
Filia Mamfredi Regis Constantia Petro,
Hic sua Consorti regia sceptra dedit.

Sponsus, vt est templi Deus, isque homo Virgine natus,
Sic Aquilæ geminum cernis inesse caput.

Cum is Diuorum altrix Regum, & Regia sedes,
Es Regni merito dicta Panorme caput.

Hunc anno 1286. 2. Feb. 14. Ind. sequutus Rex Iacobus de Aragona, qui a Petro, & Constantia matre procreatus ex Roberto de Caluellis regio Panormi diademate donatur. Plures hic victorias

terra,

terra, mariquè consequutus. Melitæ primam. Neapoli alteram. Tertiam, cum Carolum, & Caroli Regis filium profligauit, ac vicit, ac vtrumquè captiuum duxit in triumpho. Demum Augustæ vltimam, quæ Reginaldum Danellum nobilitate, ac virtute præstantem captum vidit. Autumat Surita, ac Iacobum de Aragona Mamfredi Aui insignibus, Aquila scilicet alas explicante vti voluisse. Ex huiusce quidem liberalitate Ecclesia Panormitana multiplex, nec vulgare consequuta beneficium.

Sur. in indic. regum Aragon. lib. 2.

Historias consule.

Anno 1296. Fredericus tertius Iacobi frater Panormi ab Archiepiscopo Panormitano in æde maxima regijs insignitur insignibus. Haud me latet a plerisquè Historicis hunc secundum; non tertium appellari. Verum, ni me mea forte fallat opinio, errant, nisi velint Fredericos omnes secundos nominare. Sed non recte, cum de regibus distincta, ac enucleata semper sit habenda cognitio. Ceterum sic ostenditur hunc tertium, non secundum esse dicendum. Fredericus .n. Secundus ex Henrico VI. Hic vero, de quo agitur, ex Aragoniæ Petro Rege ortus. obijt ille apud Firenzolam in Apulia 1250. hic apud Paternionem in Sicilia 1336. Ille in Metropolitana Panormi.

Ex lib. capit. regni de morte Freder. Secund. Ex elogio in eius tumulo inscripto cõstat.

Qui mare, qui terras populos, & regna subegit,
Cæsareum fregit subito mors improba nomen.
Sic iacet, vt cernis Fridericus in orbe Secundus,
Nunc lapis hic totus cui mundus paruit arcet.

Vixit an. 57. Imper. an. 32. obijt 1250. anno eius Imperij 33. Regni Hierusalem 28. & Regni Siciliæ 51.

Hic denique in Catanensi Ecclesia sepelitur.

Rex Fridericus.

D. O. M.

Fridericus III. Rex, Ioannes eius filius,
Ludouicus Friderici III. frater, & hæres
Maria eiusdem Friderici Coniux, Fridericus
quoque Infans Martini Primi, & Mariæ
Reginæ filius hoc vnico conduntur tumulo.

De hoc itaque Friderico Tertio Panormi coronato extant eius lite-

literæ, quæ licet ab alijs de Friderico Secundo afferantur, mihi tamen rectius de tertio proponuntur. *Considerantes*, inquit, *felicem Panormitanam vrbem, quam progenitores nostri diuæ memoriæ tamquam amænitate naturali conspicuam felicitate, ac fideli deuotione pollentem in Regni caput, & merito eligere decreuerunt* &c. *Dat. in fel. vrbe Pan.* 1325. *mense Ian.* 7. 9. *Indictionis* & alibi sic habet. *Fredericus diuina fauente clementia Rex Siciliæ &c. Ecclesia tamen Panormitana vtpote specialis mater nostra benignius munificentiæ nostræ debet incrementa cognoscere, quanto vicinius ceteris noster oculus intuetur, & nostræ maiestatis præsentia frequentius illustratur &c. Dat. in Ciuitate Messanæ, XI. Apr.* 14. *Ind.* Cuius quidem diplomatis verba illa suo sunt pondere pendenda (*vtpotè specialis Mater nostra Ecclesia Panormitana*) quasi Rex edisserat, vel ea certè ratione præcipuam matrem appellamus Panormitanam Ecclesiam, tum quia nos sacro fonte lustrauit, cuius beneficio ius regni cælestis adepti, tum etiam quia sacro inunxit nos oleo, coronaquè donauit, cuius munere nos Rex Siciliæ salutamur.

Abbas D. Rocch. Pir ri in Cronol. Reg. Sicil. f. 25.

Ex priuile. Vrb.

Anno 1321. Petrus II. quem Regina Eleonora 14. Iulij Mercurij die 1302. in ipso portus ore progenuit, regia corona Panormi de more decoratur. Extant & scriptorum, & Historicorum testimonia, sed alium egò testem nolo, quàm Regem ipsum in suo diplomate sic loquentem.

Faz. d. 1. l. 8. Branc. f. 24.

Petrus Secundus Dei gratia Rex Siciliæ &c. Si Panormitanam Vrbem felicitatis titulo suæ fidelitatis merito insignitam, in qua prædecessorum nostrorum sedes, & gloriosa cunabula claruerunt; ipsi prædecessores nostri Reges, & Principes Priuilegijs, immunitatibus, & gratijs plurimis decorarunt. Nos etiam qui Dei nutu ab illis Regibus, atquè Principibus originem trahimus, atquè in eadem Vrbe ortum habuimus & sceptrum regni suscepimus &c.

Ex priu. dat. pan. 15 Dec. 1342.

Anno 1342. Ludouicus Petri II. filius Panormi in Regem vngitur, atquè vt Rex salutatur. huiusce veritatis testis locuples ipse est. *Noua*, ait, *felicis nostræ coronationis festiuitas, & ad regium fastigium nostra noua elatio gloriosa merito nos inuitat (quamquam etiam hoc nostræ clementiæ sit innatum) vt nouas gratias, atq; præmia cunctis nostris fidelibus; & præsertim benemeritis conferamus* &c.

Anno 1391. Martinus Rex XIX. de quo iam supra, Panormi coronatur. Id ita innuit Fazelus, vt probet. Sed ex responsione ad Panormitanos reddita liquet satis. *Placet*, inquit Rex, *Regijs Maiestatibus, quod coronatio Regalium fiat in Vrbe, Panor-*

Dec. p. l. 8.

mi, pro vt fieri debet, & hactenus fuit consuetum, quam coronationem dictæ maiestates celebrabunt quam citius poterunt ad totius regni consolationem. Cum igitur nihil sit, quod huic Regis voluntati refragetur, quidnam obstat, quominus Fazeli sententiam sequamur? Ita vero Panormum martinus habuit in delicijs, vt eam miro honore semper affecerit, suisq; in literis de panormitana Vrbe quid non magnificum, quid non magnum, quid non regium exararit? Eue tibi illæ Panormi datæ.

1391. 15. Iuly. ex libro Proto. f.204. *Martinus Maria, & infans Martinus. Quoniam decet Panormitanam Vrbem tamquam Metropolim multis naturæ felicitatibus, priuilegijs, & largitionibus insignitam, quam in sedem eorum, & regni caput dicti Reges, & Principes elegerunt, vndiquè ad ipsius Vrbis delicias concurrentibus exteris, & aliarum Ciuitatum, terrarum, locorumquè incolis, eos solitum est benignè suscipere, & noua Ciuium multitudine dilatari* &c. Hactenus Rex.

Anno demum 1409. Martinus secundus Martini, de quo hactenus, Pater, ad quem Aragoniæ regnum ex mortuorum regum consanguinitate peruenerat, Siciliæ regnum suæ statuit potestati; vltimus Regum fuit, qui Panormi regio diademate insigniretur. Faz. dec. 1. lib. 8.

Dices quorsum hæc? Vt videlicet ab vnoquoquè noscatur non vnum dumtaxat, sed plures ab Archiepiscopo Panormitano Reges regio fuisse diademate donatos. Et licet oppositum, vt dixi, hisce verbis affirmet Albertus Piccolus (Loco supra laudato.) (*vix vnum Federicum Secundum ab Panormitano*, scilicet Archiepiscopo, *coronatum in toto Fazelo reperies*) tamen si scriptorum fuisset iste naturam non inuidi ingenium imitatus, profecto id scribendi genus contra ius, fasque non vsurpasset. Quid enim sibi vult, mi Alberte, decreta illa Populi Panormitani ad Martinum Regem Decimonono supplicatio? *Inter alia priuilegia Vrbis Panormitanæ, & Cathedralis Ecclesiæ dictæ Ciuitatis sit confirmatum, approbatum, & (si necesse est) denuo concessum, vt prædicti Serenissimi Rex, & Regina, & omnes alij eorum successores sequentes vestigia eorum Serenissimorum Prædecessorum debeant coronari, & recipere suum sacrum diadema in eadem Ciuitate Panormi in loco solito, & consueto; nihilominus dictam coronationem recipere per manum Reuerendi Archiepiscopi Panormitani, qui pro tempore erit, sicut mos semper fuit ex vi priuilegiorum dictæ Ciuitatis, & ad consolationem dictæ Vrbis, & Vniuersitatis dignentur dicti domini regales exequi dictam coronationem.*

Quid-

Quidnam itidem ſibi vult tam liberalis, ac explorata Regis reſpõſio? *Placet regijs maieſtatibus, quod coronatio regalium fiat in Vrbe Panormi, prout fieri debet, & hactenus fuit conſuetum; quam coronationem dictæ maieſtates celebrabunt quam citius poterunt ad totius regni conſolationem.* Quid, inquam ſibi vult, Alberte, & huiuſcemodi ſuplicatio, itidemquè & reſponſio? niſi certè id, quod negas? Præterquãquod vel idem ipſe Fazelus, qui totus, vt opinare, tuus eſt, meus, meus, inquam, eſt, qui, cum habuiſſet de Martino XIX. Rege ſermonem affirmat, hunc, ſedatis iam Claramontanorum tumultibus: aduolaſſe Panormum, Panormi coronam regiam de more ſuſcepiſſe. Si.n.cã de more ſuſcepit, ab Archiepiſcopo illi impoſitam Panormitano fuiſſe intelligendus eſt Fazelus; niſi forte velis in vnaquaque Regis coronatione Archiepiſcopum Panormitanum coronantem nominari, quæ ſanè aſſertio tum hiſtoriæ leges oppugnat, tum doctrinam profitentes expugnat viros. L.p.dc.8.

PANORMVS itaquè lætitia exultet, ac geſtiat tantam Regum gloriam ita propriam ac ſuam eſſe, vt partem aliquam noluerint cũ ceteris Siciliæ ciuitatibus Reges communicare. extant Regum literæ non fictitiæ, non corruptæ, & ab Bonfilio allatæ licet non integræ. Ad Martinum Martini Ducis montis Albi filium, ac Mariam Coniuges Panormum obſidentes Mamertinorum inſtituta legatio, qui Andreæ Claramontani Motycani Comitis defectione occaſionem nacti obnixè Regem obſecrarunt, vt Meſſanæ regijs inſignibus ornaretur; quamuis Bonfilius Siculæ ſcriptor hiſtoriæ, ductuſquè legibus ſuo ſibi marte perſcriptis id minimè fateatur, verecundeturquè contra omnes hiſtoriæ leges id non exſcribere, cum patriæ officiat ſuæ. Rex itaquè ſic reſpondit. *Nos ſicut ſcitis hanc noſtram felicem, verius infelicem Ciuitatem Panormi obſedimus; tenemus obſeſſam; & quia infidelis noſter Andreas de Claramonte cum aliquibus ſuis contra voluntatem noſtram detinuit, & nunc etiam detinet, & occupat &c. Placet regiæ maieſtati ſi Ciuitas Panormitana per vim armorum capiatur, Meſſana habeat dignitatem coronationis.* P.p.hiſ.ſicil. lib.10. f.352.

Verum iam Claramontanorum ſeditione ſedata Coronationis dignitas Panormo non receſſit; rectè hic vulgatum illud cadit.

Inuida felici ſemper Meſſana Panormo, poſthac,
Alphonſo iudice, victa ſile.

CAPVT III.

De gloria, quam ex Regibus Panormi corona donatis Panormus assequitur.

Enim vero de panormitana maiestate nihil hactenus dictum, quamuis de ea nonnihil hactenus à nobis fortasse conscriptum, cum laudum ita sit Panormitanæ Vrbis fæcunda Maiestas, vt ex ea semper noua laudationum argumenta nascantur. Et quidem si Panormitanæ Vrbi desiderarentur cętera, quæ ad eius laudem amplificandam desiderarentur, hæc profectò tam magna, tamquè ingens ex Regibus hic corona donatis profecta laus ad panormitanæ Vrbis laudes velut cumulus accederet. Quare de panormitana Vrbe tam singulari affecta beneficio, ac tam præclaro insignita priuilegio, iure possumus mantuanum illud vsurpare.

Virg. Egl. prima. *Verum hæc tantum alias inter caput extulit vrbes,*
Quantum lenta solent inter viburna cupressi.

Atquè hæc non vulgaris videbitur esse Panormi laudatio, si ad ea, quæ subscripsero, lector animum diligenter adiecerit. licet enim inter præclaras Panormi laudes, laus illa sit omnino recensenda, quæ ex Regibus Panormi ortis, educatisquè proficiscitur, id tamen laudationis genus primas habet, cum profectò Ciues sibi Reges fortunæ obsecundantis aura pepererit, Reges vero hic corona donatos ex ipsa Regum electione susceperit. Illam itaquè gloriam vrbi panormitanæ fortuna contulit, hanc Regum voluntas, ac Imperatorum electio procreauit.

Et certè quicquid fortuna confert, haud id gratulatione excipiendum. Magnum.n. non est, nec felicitatem parit, ait Arist. cum penes ipsam sit, vel id seruare, vel demere. (L. de bon. for.)

Hor. *Fortuna nunquam perpetuò est bona.*

Cecinit lyricus. & rectè.

Sil. Ital. *. . . . . breuis est magni fortuna fauoris*

Hinc fortunam orbi insidentem finxit antiquitas.

Tib. l. pri. *Versantur celeri fors leuis orbe rota.*

Et Menander.

Menan. *Quàm varia res est, & erratilis fortuna.*

Vt satis apertè demonstraret, bona omnia, a fortuna summa cum liberalitate collata, non magni æstimanda. Qui enim nunc imperar, nunc paret, vt Darius, nunc eget, vt Belisarius, & cæca illa cum sit deprimendam effert, efferendumquè pessundat.

Sed viden, ait Plautus, *fortuna humana fingit, arctatquè vt lubet,* Plaut. in duob. capt.
Me, qui liber, fueram, seruum fecit, è summo infimum;
Qui impetrare insueueram, nunc alterius imperio obsequi.
O fortuna potens quam variabilis, Virg. de fortuna.
Tantum iuris atrox qua tibi vendicas,
Euertisquè bonos, eligis improbos,
Nec seruare potes muneribus fidem.
Fortuna immeritos auget honoribus,
Fortuna innocuos cladibus afficit,
Iustos illa viros pauperie grauat,
Indignos eadem diuitijs beat.

Et post.

Nec quos clarificat, perpetuo fouet,
Nec quos deseruit, perpetuo premit.

Id autem quod de fortuna dictum hic, est non minus egregiè, quã eleganter Sabellicus expressit. *Sapienter*, inquit, *fecisse videri possunt, qui fortunam volucrem, cæcam, variamquè finxere. nihil certè hac vna (si quid illa est) inconstantius, nihil magis variabile, nunc blanda, & indulgens, nunc sæua, & infesta, nec vllis infestius irascitur, quam quos indulgentissimè fouit; fitquè ex matre subito Nouerca, ex Nouerca mater. nec si quæratur causa, alia reddi possit, quam quod ita libeat, quodquè incertæ sint res humanæ.* hactenus ille. Fortuna itaquè cum rerum mortalium sit moderatrix, quæquè susque dequè mortales agat, qui ceteris vel præest, vel diuitijs affluit, tantam sibi felicitatem non tribuat, cum non ex fortuna blandiente, sed ex virtute dominante germana felicitas oriatur. Ea igitur dicenda vera gloria est, quam quis non fortunæ, sed virtutis obsequio comparat sibi. Si quid ergo dignitatis Vrbs Panormitana est ex natali Regum die consecuta, qua ea est prudentia, non id sibi, sed lenocinanti fortunæ tribuit suæ; quam verò ex Regibus hic diademate donatis comparauit, virtuti, ac felicitati suæ prorsus adscribit. Haud .n. Reges, ac Imperatores hanc dumtaxat vnam inter cæteras Siciliæ Ciuitates elegissent, in qua solum regijs insignibus ornarentur, nisi regiam loci præstantiam, ac Imperatoriam Vrbis dignitatem cognouissent; quæ quidem adeo ingens visa omnibus est, vt hic, & non Sab. de sub. mutatione fort. l. 7. c. 8.

alibi

alibi corona insigniri sit regio diplomate sancitum. Fazelum con-
Lib.8.dec. primæ. sule; qui de Rogerio sic habet: *Primus*, inquit, *omnium Siciliæ, Du-*
In pri. dicto 1129. Pan. *catus Apuliæ, & Principatus Capuæ Rex appellari, ac regia corona Panor-*
mi hoc loco insigniri se voluit, suamque in ea Vrbe, atque futurorum Sici-
liæ Regum sedem constituit, vt Siciliæ Reges, eiusque Italiæ partis, quæ eo
tempore Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ, & nondum regni titulum
habebat, Principes Panormi, & non alibi more Christianorum eo loci re-
gio diademate inuestirentur. hæc Fazelus. Secutus sanè Rogerius
Lib.2. init. laud.a Philippo Pan. eorum Principum, ac Dynastarum suadentium sententiam, auctore
Alexandro Cælestino Abbate; qui non solum se se tandem regio
nomine collustraret, sed vt regia se corona Panormi insigniret. *Vt*
ipse, ait Abbas, *qui tot prouincijs Siciliæ, Calabriæ, Apuliæ, ceterisque re-*
gionibus, quæ penè Romam vsquè habentur, Domino cooperante, domina-
batur, nequaquam vti ducalis, sed regij illustrari culminis honore deberet.
quin etiam addebant, quod Regni ipsius principium, & caput Panormus
Siciliæ Metropolis fieri deceret, quæ olim sub priscis temporibus super hanc
ipsam Prouinciam Reges nonnullos habuisse traditur, quæ postea pluribus
euolutis annis, occulto Dei disponente iudicio nunc vsquè sine Regibus mā-
sit. Hactenus ille. Verum.n. verò cum id forte Rogerio tantæ vr-
bis dignitati vel mediocre, vel impar visum esset beneficium, indu-
xit animum in eam omnes regiæ munificentiæ thesauros liberali-
ter effundere, vt ea Vrbs, quæ tanta in terrarum orbe gloria exor-
nabatur, gloriosis etiam diplomatibus exornaretur, & gloriosissi-
ma Vrbium Vrbs communi ore celebraretur. Concilio.n. Princi-
pum, ceterorumquè Dynastarum conuocato sanctum est, annuen-
Abb.Cale. loc.sup.lau. te, ac obsecundante Rogerio, vt non modo Panormus Siciliæ Me-
tropolis, sed Prouinciarum etiam omnium, ac nationum, quæ Ro-
gerij dicto essent audientes, Metropolis haberentur. *Nam si regni*
solium, aiunt ij, *in eadem quondam Ciuitate ad regendum tantum Sici-*
liam certum est extitisse, & nunc ad ipsum per longum tempus defecisse
videtur, valdè dignum, & iustum, vt in capite Rogerij diademate posito,
regnum ipsum non solum ibi modo restituatur, sed in ceteras etiam regio-
nes, quibus dominari cernitur, dilatari debeat.

Hinc animaduertant omnes velim; quod si Vrbs Panormitana
nulla quidem alia, quam certe hac vna laude floreret, ita quidem
floreret, vt omnes regni Ciuitates vel incredibili gloria præstantes
longè, multumquè superaret. Nequè.n. vulgaris laus est, quæ ex
Regum ore proficiscitur, quæ Regum voce sancitur, quæ Regum
auctoritate firmatur. adeo.n. de Panormitana Vrbe verba faciunt
Reges, vt eam vnam ob regium diadema susceptum in amore, ac

delitijs

delitijs habere fateantur, ac varijs insignire priuilegijs, illustrare nominibus glorientur. Nequè hoc mirum planè videatur, quam .n. vnam Vrbem ad regium diadema in ea suscipiendum vnanimi conspiratione delegerunt, eamdem certè & diplomatibus honestare, & laudibus extollere iure quidem optimo voluerunt.

Sanctam, inquit Guilelmus Rex, *Panormitanam Ecclesiam, quam hoc generali voto diuinæ religionis intuitu amplectimur, & quadam speciali prærogatiua intra nostri pectoris claustra præcipua dilectione gestamus tum quia & regij diadematis nostri primitias in ipsa, & ab ipsa suscepimus*, & alibi. *Ex pri. dat. Mess. 1159. Mense Iun. VII. Ind.*

Et si vniuersæ Regni nostræ Ecclesiæ in iudicandis Clericis, & adulterijs coercendis priuilegio gaudeant principali. Venerabili tamen Panormitanæ Ecclesiæ illud tanto clementius duximus indulgendum, quanto & in Vrbe regia fundata dignoscitur, in qua thronus, & solium nostræ residet Maiestatis, & quod eam quodam familiari affectu diligimus, & beneficiorum nostrorum exhibitione fouemus. *Ex pri. dat. Pan. 14. Ap. 1. Ind.*

Omitto Ludouicum Siciliæ Regem, qui ex accepto Panormi diademate ita visus exilire gaudio, vt noua sibi comparata gloria nouis etiam Vrbem Panormitanam amplificare muneribus regia quadam magnanimitate decreuerit. *Noua*, inquit, *felicis nostræ coronationis festiuitas, & ad regium fastigium nostra noua elatio gloriosa meritò nos inuitat, (quamquam etiam hoc nostræ clementiæ sit innatum) vt nouas gratias, atquè præmia cunctis nostris fidelibus, & præsertim benemeritis conferamus*. Taceo Fredericum tertium, qui acceptæ haud immemor coronæ sic locupletandam Ecclesiam Panormitanam, sic laudibus efferendam Vrbem putat, vt nihil locupletius suspiciatur, nihil celebrius prædicetur, nihil dignius in toto terrarum orbe videatur. *Ecclesia*, ait, *Panormitana, vtpotè specialis Mater nostra benignius munificentiæ nostræ debet incrementa cognoscere, quanto vicinius ceteris noster oculus intuetur, & nostræ maiestatis præsentia gaudet, frequentius illustratur. &c.* Sileo demum Henricum VI. Romanorum Imperatorem, ac Siciliæ Regem, qui ob comparatam suscepti diadematis dignitatem dignissima, verissimaquè nomenclatura Panormitanam Vrbem gratus illustrauit, vt ea, quæ Regibus hic corona donatis, ac inposterum in hac dumtaxat Vrbis luce donandis gloriabatur, semper etiam vt Vrbs solum regia regio nomine gloriaretur. *Inde*, sic habet, *est, quod nos attendentes deuotionem dilecti fidelis nostri Bartholomæi venerabilis Panormitani Archiepiscopi, & omnium Canonicorum Panormitanæ Ecclesiæ, considerantes etiam dignitatem ac prærogatiuam ipsius Ecclesiæ Panormitanæ, quæ sedes, & caput est*

Ex priuil. 112. apud Branc.

Ex pri. dat. Mess. 1280 11. Apr. 14. Ind.

Ex pri. dat. Pan. 1191 Ind. 14.

regni nostri Siciliæ, & in qua ipsius regni coronam primo portauimus.

Triumphet itaque Vrbs Panormitana & hac tam magna, tamq; inaudita dignitate glorietur, cum inter ceteras regni Ciuitates hoc dignitatis genere sola præcellat, cum sola tantis Regum prærogatiuis, ac tantis Imperatorum encomijs insigniatur, amplificetur, exornetur. Eo quidem maior, eo præclarior, eo mirabilior est gloria, quo quidem ex ea nulla ciuitas potest partem aliquam excerpere. Tota, tota, quanta, quanta est, quæ quidem maxima est, tota inquam est Panorme tua; quam profecto tibi non lenocinans fortuna concessit, sed tua tibi virtus, tua beatitudo, ac felicitas adscripsit.

CAPVT IV.

De priuilegijs Vrbi Panormitanæ concessis.

NON hic priuilegia fingimus, non vana prædicamus, non priuilegio priuilegium opponimus. Ita scribimus, vt ex primæua papyro exscribamus. Vidimus, omnia, omnia legimus, sed omnia in hunc locum transferenda non duximus. delectus est habitus. nobiliora proponentur, quamuis cetera nobilissima. Proponentur quidem pauca. quæ videlicet Fredericus Imperator II. quæ Conradus, quæ Mamfredus, quæ Iacobus, quæ Fredericus III. pronepos Frederici II. ac Corradi nepos. Quæ Petrus, quæ Ludouicus, quæ Martinus, & Maria Regina, quæ Alphonsus, quæ Carolus V. Imperator, quæ Ioannes, quæ denique Philippus II. Siciliæ Reges augustissimi Panormitano Senatui, Vrbique concesserunt. In hisce Regum diplomatibus laudandis Alphabeticus ordo seruandus, vt eorum dignitas luce clarior elucescat.

Priuil. 130 *f.* 83. Et Alphonsus quidem, cui cordi erat Panormitanæ Reip. incrementum, statuit, vt si quod forte cuipiam priuilegium concedatur, quod vrbis panormitanæ priuilegijs officiat, nullum omnino sit, ac irritum, etiamsi luculentam eorum priuilegiorum faciat mētionem.

Priuil. 142 *f.* 108. Atq; vt ad peculiaria deueniamus, cum in plebæis panormitanis esset orta seditio, qui patritios viros æquo animo ferre non possent, ab vniuerso Siciliæ regno ad Alphonsum Regem decreta supplicatio, vt plebæis in seditione commotis tandem, ea qua est

hu-

humanitate,volens,ac lubens ignosceret. Annuit,itaquè annuit,vt plurima,nec vulgaria vrbi panormitanæ beneficia contulerit. Cura videlicet capitis digna & regno,& Rege.

Hic idem Rex ea,qua erat auctoritate decreuit Panormum Vrbē habere oportere vnum a Rationibus Magistrum, qui superioris Senatus rationum libros diligens, prudensq; recognosceret: atq; id profecto ea de causa Rex affirmat; Panormus enim est Regni caput. *Priu. 126. n.9.f.71.*

Carolus Rex Siciliæ vt summā, peculiaremquè Senatoriæ dignitatis gloriam vnicuique proponeret,Panormitanæ Vrbis Senator & dici, & appellari, idq; perpetuis literarum monumentis consignari voluit,vt tanta dignitas regiæ vrbis dignitati responderet. *Triu.7.f.6 an. 1172.*

Carolus V.Imperator,cum Panormum 1535. 12. Sep. ex Africā triumphator accessit in æde Metropolitana maxima tamquam in Siciliensium omnium Ecclesiarum Principe, & Metropoli ad iura omnia tum panormitanæ vrbis, tum Siciliæ Regni seruanda se se Sacramento lubens, ac volens obstrinxit; vt iure volgatum illud percrebuerit. *In lib. pri. f. 158.*

Felici tantum Cæsar iurauit in vrbe.

Conradus vt suam itidem in S. P. Q. P. beneuolentiam declararet, a superioribus Regibus haud degener regia liberalitate, ac munificentia vnico diplomate non pauca,quæ tum ad Ciuiū liberalitatem,ad Senatus gloriam, ad Regiæ vrbis dignitatem promouēdam faciunt,omnino videtur contulisse. *Priu. 5,n. 2 f. 5.*

Fredericus II.ita vnice patriā dilexit suam,vt omnino decreuerit Prætorē,aut Iudices,si forte animaduerterint, quibus imminet cura seruandi priuilegia,negligentes, ac desides de patrocinij sede deijci,atq; tanta honoris gloria sine vlla interposita mora spoliari. *Priu.178. in stitut. vniuers. f. 135.*

Fridericus III. cum Prætorem animaduerteret, qui dominātibus Gallis prętorij nominis dignitatem,non auctoritatem amiserat,quique Baiulus appellabatur, vt in auito prætoriæ nuncupationis solio collocaret,Prætori Prætoris nomen summa cum volūtate restituit. ad quem cum aliquid literarum daret ea vsus inscriptione est. Prętori Iudicibus,& Iuratis &c. *Priu.47. f.33.*

Fredericus,quisnam sit is ex diplomate non deducitur; secūdum tamen esse crediderim. Diploma 32.suadet, in quo Baiulo, ac Iudicibus iuber,vt sinant Senatores esse iuris sui.Quod si Tertius,regij characteres nō Baiuli,sed Prætoris vocē vsurparent.Fredericus, inquam,quem cum mascula panormitanī populi virtus non lateret, ad panormitanæ vrbis præfectum perscripsit, vt repente è vestigio Regiæ Maiestati in agro Drepanitano oppugnatæ. suppetias ferret;

Triu. 50. f. 34. itaque certè tulit, vt fuerit libertatem assecuta, qui plane de beneficio gratus & gratias publico diplomate panormitanis egit, & beneficij non immemorem sese futurum spopondit.

Priu. 9. f. 17. n. 2. Iacobus Rex Aragonum, qui panormitanam vrbem mira quadam beneuolentia complexus statuit, vt, si quid forte Regni sanctiones, ac decreta sancirent, quæ panormitanæ vrbi infesta viderentur, essent prorsus irrita, nulliusq; momenti; quo facilius ea Resp. diutius staret, quæ Reges tulit, fouit, acerrimeque defendit.

Priu. 147. f. 120. nu. 2. 3. Ioannes, cum Panormi dignitatem secum ipse perpenderet, Regnique gloriam in vna Panormi vrbe constitutam animaduerteret; volens, ac lubens omnes omnium diplomatum sanctiones, legesque firmauit: vt ea ratione Panormitanæ Reip. supra ceteras Regni Ciuitates firmaretur imperium. Priu. 147. f. 121. Qui planè Rex, vt Panormitanam Vrbem electa hominum manu refertam videret, sanxit, vt qui quinquennium Panormum colerent & omnibus Ciuium diplomatibus fruerentur, & non secus ac si Panormi nati essent, haberentur. vt prudens hac ratione populos alliceret, qui & vrbis pulchritudine, & priuilegiorum dignitate commoti Panormum conuolarent.

Priu. 114. f. 56. Ludouicus inter cetera hoc vrbi Panormitanæ diploma concessit, vt qui semel Ciuitate donatus omnibus omnium ciuium priuilegijs, ac muneribus, nulla Regia approbatione perfruatur. Quasi vero quod Panormus facit, non infectum, ac ratum Rex habet.

Martinus Rex, & Maria Regina, vbi sunt ab hisce Panormitani maiestatis absoluti, non pauca vrbi Panormitanæ beneficia contulerunt. Pr. 117. f. 59. Primo omnium vrbis priuilegiorum confirmatio. Secundo, Regum inauguratio in æde tantum Metropolitana maxima semper fiat. Tertio, vt omittam cetera, læsæ maiestatis absolutio.

Priu. 90. f. 48. Petrus, Rex sicut itidem, & Alphonsus Reges, cuius diploma in lib. actorum Curiæ ann. 8. 9. Ind. extat 1460. fol. 62. decreuerunt Vrbis Panormitanæ Senatores Populi suffragijs creari, vt Primores, vrbisquè Plebæi suos sortirentur Senatores, qui Rempubl. diligentissimè administrarent. Enim vero si hoc priuilegium vigeret, quod hodierna luce abolitum est, vrbs Panormitana in toto terrarum orbe sibi similem non haberet. Cuius vero incuria deperditum hoc sit, me latet. In eum certe, si scirem, acriter inueherer, cum magna Panormitanæ Vrbi pars dempta sit gloriæ; Nobiles suis, plebæi itidem Senatoribus gloriarentur suis, nobilesque a popularibus nobilitatis nota semper insigniti dignoscerentur; Hoc deleto diplomate nemo est, qui se ex antiquissima, nobilissimaque familia procreatum non iactet; quorum planè si paulo altius origo repetatur

tur vel in publicos tabelliones, vel in Sutores, vel certe in opifices, vel aurifices offendas, qui cum suffragante fortuna diuitias sibi compararint nobiles & nominari, & haberi neruos omnes industriæ contendunt suæ. Sed illud lyrici dictum sua veritate non caret.

Quamuis superbus ambules pecunia
Fortuna non mutat genus.

Laus illi ciuitati tribuatur, quæ suos ipsa creat PP. conscriptos, qui profecto ad ciuitatem administrandam sic elaborant, vt vitam potius, sanguinemquè profundant, quam de rectæ vrbis, populiquè administrationis loco deijci patiantur. Quod rectum, quod gloriosum est, omnino celebrandum. Hæc scripsi, vt Senatus P. Q. Panormitani desudet industria, quo tanto hoc iterum priuilegio Vrbs Panormitana perfruatur. Sic certe Felix vndiquè appellanda.

Sed illud eiusdem Regis diploma omitti hoc loco non potest; Priu.95. cum enim is Panormum Regiam Vrbem, Regniquè caput esse co- f.49. gnosceret, omnibus omnium Ciuitatum Siciliensium moderatoribus mandauit, edixitque, vt quas ipse, ceteriquè Reges pro Republ. Panormitana sanctiones, ac decreta statuerunt, vel sanguinis effusione seruarent. Prudentissimus enim vero Rex, rectè omnino enim est serpentis aduertenda prudentia.

Demum Philippus Hisp. ac Siciliæ Rex, vt vrbis Panormitanæ dignitatem, gloriamque amplificaret, non pauca certe diplomata cōcessit, quæ hoc loco exponere, ne multus sim, operæ pretium non duxi. Illud summatim. ea enim is omnia, aliaquè perplurima, quæ Reges diuersis temporibus, ætatibusquè Panormo contulerunt, rata quidem sic habuit, vt vrbis maiestatem, vt Regis amplitudinem declararit. in lib. pri. a f.161. vsq. ad f. 170.

Atque hæc pauca primoribus, vt aiunt, delibata sunt labijs, si enim omnia exscribere mecum ipse statuissem, præterquam quod & labor in exscribendo non exiguus, & in legendo non vulgaris, nunquam certè operi posuissem modum. rectè illud. Ex Vngue Leonem. Ex Linea Apelles.

Id vnum pace tua, milector, vltimo mihi loco, vt omittam, Priu. Reg. omnia pro Panormo vrbe, quod ad præcipuam regiæ vrbis orna- Alph. 142. mentum, quod ad singulare capitis decus, quod ad vnicam Sici- f.108. n.2. liæ Metropolis dignitatem amplificandam facit, recensendum putaui. Panormi enim cum inter plebæos, patritiosquè esset olim coorta discordia, plebæique inflammatis animis in nobiles raperentur; vniuersæ Siciliæ Regnum suplices ad Alphonsum Regem oratores ablegauit, vt qua esset humanitate, vrbi Panormitanæ

volens ignosceret, omniaquè eiusdem facinora in ea seditione perpetrata voluntaria obliuione deleret. annuit ille. rectè illud hic cadit.

Et Regum solium, & Regni Caput vna Panormus,
Hinc Triquetra illæsum tentat habere caput.

CAPVT V.

Vrbis, Ecclesiæquè Panormitanæ primatus demonstratur.

MEVM quidem, cum nihil mihi sit veritate vel amabilius, vel antiquius, in huiusce operis calce meum, inquam, duxi, quid hac de re sentiendum sit aperire, vt inde Panormitanæ maiestatis gloria gloriosior existat, & posthac vnicuiquè iudici, arbitroue nullus vnquam hac de re, ni me mea forte fallat opinio, dubitandi relinquatur locus. Vt igitur Panormitanæ Ecclesiæ dignitas luce clarior elucescat, illud in primis, ex quo totius ædificij surget augmentum, & incrementum, pro certo constitutum velim, quod Cardinalis amplissimus Cæsar Baronius in annalibus affirmat suis, Ecclesiæ dignitatem a dignitate loci, in quo fundata est, & ab auctorum institutis, decretisque desumi. Nequè profectò alia de causa Romana Ecclesia, enascente Christi Domini fide, ceteris antepoſita est, nisi tum quia ipsa Vrbs Roma vel sub Ethnicorum superstitionibus erat totius orbis caput, Imperij domicilium, Vrbiumque Regina; tum etiam quia Apostolorum Princeps Petrus Ecclesiarum germanus institutor, habito ab ipso humani generis assertore rerum omnium, Hominumquè principatu, eam vrbem tum sibi, tum successoribus suis certum, perpetuumquè delegit pari ratione domicilium. Et in quo tandem loco ait S. Maximus Episcopus, martyrium pertulerunt? in Vrbe Roma, quæ principatum, & caput obtinet nationum, vt scilicet vbi caput superstitionis erat, illic quiesceret sanctitatis.

ad an. 39. Lege edictū Const. magni in tom. Concil.

Max. ep. tom. 5. in nat. Apos. Petri, & Pauli.

Sic Ioannes Magnus vir summæ eruditionis, ac doctrinæ Vpsala, inquit, vt erat Metropolitana Regni ciuitas, sic facta est sedes Archiepiscopi. Quasi vero id in pauca perstringeret eam Vrbem totius Regni appellandam esse Metropolim, in qua non Proceres, non

Dynastæ,

Dynastæ, non viri nobilitate florentes, vel literarum gloria conspicui, sed in qua primum Archiepiscopus sedem collocauit suam. Et idem infra, & quidem ad rem. Alexander Papa tertius Stephanum primum Archiepiscopum in Vpsalensem Metropolim mittere dignatus est, vt ibi primatum haberet vera Christiana Religio; vbi olim omnium Aquilonarium Regnorum incolæ præcipuam Idololatriæ sedem venerabantur.

Card. Iacobat. de concil. l. p. nu. 265.

Quod autem id vel ab Apostolorum etiam iudicio, diuino sic inspirante numine, ortum habeat, iam liquet. licet enim olim Vrbs Hierosolyma in vniuersa Palæstina, Syria, vicinisquè prouincijs iure omnibus anteiret, vt quæ Iudaicorum Regum sedes, legum, & prophetarum gymnasio exornata, admirabili Salamonis templo ab omnibus terrarum orbis Principibus excul̃to decorata, Princeps Populorum, summorumque consensione Pontificum Illustris; vni tamen Cæsareæ nuper conditæ, & nulla Ethnicorum superstitione contaminatæ coacta est cedere. Cessit, inquam, quod non Hierosolymis, sed Cæsareæ Romani Præsides eidem Prouinciæ per id tempus iura dicentes, sicut & Antiochiæ Proconsules residerent. Quare ea tempestare facta est Cæsarea Palæstinæ caput, Antiochia vero Syriæ, vt ex Iosepho colligitur, Metropolis magnitudine simul, aliaquè felicitate sine dubio tertium inter omnes, quæ in Romano orbe versantur, obtinebat locum. Ea Vrbs, ait Paulus Aemilius, Syriæ caput est. Viginti Prouincias illa sedes sacra iurisdictione regebat. Ex his quattuordecim suos Pontifices Metropolitanos habebant cum suis quinque suffragantibus. Bosius. Antiochia sub vno Patriarcha, viginti Prouincias, duodecim Metropolitanos, centum quinquaginta tres Episcopos habebat. Quamobrem cum Petrus, suffraganeis Ioanne, & Iacobo, Iacobum Fratrem Domini Hierosolymis Archiepiscopum (licet aliter alij opinentur) consecrasset, ipse Antiochiæ, quæ inter ceteras orientales vrbes facile princeps habebatur, primam Cathedram conscendit. Atque hoc ipsum est, quod Otto frigiensis lib. 3. c. 2. quod Lancellottus libro primo in canonicis institutionibus, quod Corius parte prima Mediolanensis historiæ docent, vbi ab Apostolis & Sacerdotes, & Episcopos præpositos, vbi antiquitus Paganorum flamines, vbi vero Archiepiscopos, vbi Archiflamines præfulserant, vt in pari dignitate impar religionis cultus, religioquè succederet. quamuis omnes Sacerdotes maiores vulgatiori nomine Episcopi etiam dicerentur. Atque vt rem omnem breui orationis anfractu, &, vt fatius, vnico verbo complectar, confirmant hæc latini scriptores, qui eam vrbem

De bello Iudaico lib. 3. c. 22

lib. 4. de rebus gestis Franc.

dis. 67. cap. Porro. Eusebius Eccles. hist. l. 2 c. 1.

Otto frig.

Lancel.

Regni

Regni Caput, ac Metropolim appellandam profitentur, a qua tamquam ab omnium regula iura petuntur. Sic de Corduba Prouinciæ Bethicæ Regia Plinius. Sic de Roma Ouidius. Sic de Persepoli Curtius. Sic de Carthagine, & Capua Liuius. Sic deniquè de Rauenna Paulus Aemilius. Quod nos siculi hodierna luce communi vocabulo Magnæ R. C. residentiam vocamus.

Plin. l. 3. c. 1. Ouid. fast. 1 Curt. l. 5. Liu. l. 33. Paul. Aemil. lib. 2.

Iam vero quid nobis tandem de panormitana vrbe sentiendum? quid iudicandum? Est ne Siciliæ vniuersæ dicenda Metropolis, necne? Facessat hinc omnis animi affectio, quæ oculorũ mentis aciem perstringit, abeat fucata verbis oratio, cum non sit hic verborum lenocinijs locus. Sedeat hic tamquam in solio veritas suo. Enascens veritatis lux omnem mendacij disiectura caliginem.

Metropolim itaquè constituit loci dignitas. maxime. Sed quænam vrbs vrbe Panormitana vel dignior, quæ dignissimos fouet viros, vel præclarior, quæ illustres alit, vel nobilior, quæ tantum vna totius Siciliæ nobilitate gloriatur. Res ipsa loquitur. veritas iubar prodit suum. Sarraceni Principes, Christiani Reges, ac Imperatores confitentur. De hisce quidem omnibus nihil est, cur dubites. Nam vt omittamus Summos Pontifices, de quibus fortasse suus erit dicendi locus, non solum & Reges, qui vel vsuram lucis in Panormitana vrbe acceperunt, vel Regni diadema de more susceperunt, & Imperatores auitam vrbis Panormitanæ dignitatem iusta iudicij lance librantes Regijs characteribus tantam vrbem collustrantes, sed vel etiam ipsi Sarracenorum Principes, ac Christianæ fidei luce destituti Dominam, ac Metropolim Siciliæ tum propter naturalem ipsius amænitatem, tam propter fæcundam vbertatem, vetustatemque nominarunt. Huiusce rei probatio sic explorata, qui callet Historias, est, ac certa, vt ea nihil certius, apertius nihil. In diplomate enim penes secretum Troinæ asseruato hæc prima tibi fronte legenda obijcient sese. *Erat autem* PANORMVS *Ciuitas diues, & populosa, totius Siciliæ caput, & principalis sedes*. & in calce itidem hæc. *In crastino autem Ciues Sarraceni postquam nullo modo virtuti Normandorum posse se resistere viderunt, communicato consilio, missis, & remissis nuncijs, & pactionibus, quales in eadem vrbe tenebant, confirmatis*, PANORMVM VRBEM REGIAM *totius Regni Dominam, Metropolim Duci, atquè Comiti viris inuictissimis fratribus regendam, & tenendam tradiderunt*.

Neque vero hic abs re est vel Polybium testem producere Panormum vocantem, Isaaco Casaubono Interprete, *Ceterarum caput*, vel Philippum Cluuerium hæc de Panormo habentem afferre

lib. 1. Hist. lib. 2. Sic. antiq. c. 3.

Vrbs

Vrbs est omnium Siciliæ maxima, ac splendidissima, Regni caput, ac sedes Præsidis, quem Hispaniarum Rex huc cum titulo Viceregis mittit. Vel denique Georgium Graun hæc de Panormo vsurpantem e longinquis orbis terræ partibus euocare: *Panormus*, ait, *Vrbs Siciliæ maxima, & Princeps est hodie, ac Sedes regia.* Sed ad Reges. De hisce nullus plane est ambigendi locus. Et quidem Rogerius nonne Panormi suam, atque futurorum Siciliæ Regum sedem constituit? Nonne Vilelmus primus Panormum Regiam vrbem vocat, in qua thronum, ac solium suæ residet maiestatis? Nonne Henricus Sextus Panormitanam Ecclesiam appellat sedem, & caput Regni Siciliæ? Nonne Fredericus Secundus ait, *Sicut ipsa Ecclesia prima est inter omnes Ecclesias Regni nostri, & excellentia dignitatis suæ ceteris ecclesijs præeminet, sic diuitijs debet excedere vniuersas?* Nonne idem ipse alibi Ecclesiam Panormitanam non solum antiquitate, & dignitate nobilem, & inter alias Regni Ecclesias primam, & merito principalem, sed etiam sedem, & caput Regni? alibi, Ecclesiam Panormitanam sedem Regni? & alibi denique primam Regni sui sedem appellat? Nonne Fridericus Tertius hoc dicendi genere insignit Panormitanam Ecclesiam. *Ecclesia*, inquit, *Panormitana, vtpote specialis Mater nostra benignius munificentiæ nostræ debet incrementa cognoscere, quanto vicinius ceteris noster oculus intuetur &c.* Nonne Mamfredus hoc nomine illustrat Panormitanam Ecclesiam? *Panormitanam*, ait, *Ecclesiam inter alias Regni Ecclesias eo volentes amplius honorare, quæ caput earum in Regno esse dignoscitur.* Nonne, Carolus Andagauensis Comes, ac Siciliæ Rex Panormitanam vrbem sic extulit? *Nos autem, qui Ciuitatem eamdem speciali prærogatiua diligimus, & fouemus, eo quod Caput, & Sedes Regni nostri existit.* Taceo Fidericum Tertium sic de Panormitana Vrbe loquentem. *Considerantes*, inquit, *Felicem Panormitanam Vrbem, quam progenitores nostri diuæ memoriæ tamquam amænitate naturali conspicuam, ac deuota felicitate, ac fideli deuotione pollentem in Regni caput, & meritò eligere decreuerunt.* Omitto Regem Alfonsum, qui hæc de Panormi Vrbe sic habet. *Cogitantibus itaquè diù nobis in nostra Felici vrbe Panormi, quam vnam in dicto Regno Siciliæ vltra farum habemus primariam.* Sileo demum Carolū V. Romanorum Maximum Imperatorem, semper Augustum sic de Regia Panormitana Vrbe differentem, *Dicta*, inquit, *Ecclesia Panormitana est regalis prima sedes, & Corona Regis, in qua sunt multi Reges sepulti, & Imperatores cum vxoribus &c.* Cum itaquè nullus Panormitana Vrbe vel dignior, nullus vel celebrior, nullus vel augustior sit locus, quem vt demonstratum satis est, & Sarraceni Principes,

In Ciuitat. orbis terræ tom. 1. f. 1. Faz. dec. p. l. 8.

ex pri. dat. pan. 15. Ap. 5. Ind.

ex pri. dat. Pan. 3. Id. Ian. 1195. Ind. 14.

ex priuil. dat. Pan. 1200. 10. Ia. 14. Ind.

ex priu. dato Pan. 1211. mense octob.

ex priu. dat. apud Neurib. 1216. men. Decemb.

dat. Panor. 1233. 12. octob.

dat. Mess. 1280.

dat. Pan. 1256. 17. Aug.

dat. Neap. 19. Octob. 1277.

ex priu. dat. Panor 1325. mens. Ian. 7. 9. Ind.

ex priu. dat. Neap. 1445. 15. Iul. 8. Ind.

dat. in Ciu. Gran. 9. Decemb. 15. Ind. 1526.

& Reges,& Imperatores Christiani Regiæ maiestati congruum,opportunumquè delegerunt, iure quidem in Panormitana primum vrbe,quam in Mamertina Ciuitate, de qua sola est controuersia, Archiepiscopos fuisse collocatos constat; vt omnibus luculentissimè pateret hanc vrbem totius Siciliæ dicendam esse Metropolim,quam Archiepiscopali dignitate florentem suspexit antiquitas. Et quidem quis est,qui dubitet, quin prior certè Archiepiscopatus gloria Panormus, quam Messana præfulserit? a Guilelmo Siciliæ Rege nullus certè dubitationi hac de re relictus est locus. vel ipsæ Regiæ literæ loquuntur. Proferantur. Leges in ijs eodem die, ijsdemque planè characteribus Panormitanum Antistitem Archiepiscopum,Messanensem vero Episcopum appellari. Integras eas proferam, vt luculentius veritas constet. Sic itaque Rex habet.

In nomine Dei æterni,& Saluatoris nostri Iesu Christi. Amen. VV. diuina fauente clementia Rex Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ. Reges gentium, & principes nationum ea demum ratione iustè regnant,&c. & post paulo. *Ideoquè Sanctam Panormitanam Ecclesiam principalem Regni nostri sedem, & coronæ, siue coronationis nostræ primum domicilium amplificare in temporalibus nobis a Domino commissis studentes concedimus, donamus, offerimus in perpetuum habendum possidendum,donandumquè sibi viro venerabili* HVGONI *eiusdem sedis digno* ARCHIEPISCOPO, *successoribusque suis canonicè intrantibus Broccatum feudum &c. Dat. in felici Vrbe Panormi per manus Maionis magni Admirati Admiratorum ann. Dominicæ Incarnationis 1157. Mense Decembri 6. Inditionis. Regni vero Domini VV. Dei gratia Magnifici,& gloriosissimi Regis Siciliæ,Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ anno VI. feliciter Amen. Ego Ioannes Barensis Archiepiscopus subscripsi. Ego Bernardus Catanensis electus interfui. Ego G. Agrigentinus Episcopus interfui. Ego Heruerus Tropeæ Episcopus interfui. Ego Gisilbertus Pactensis electus testis sum. Ego Simeon Comes Mytilenæ testis sum. Ego VV. de Periolo testis sum. Ego Robertus Malecoueñ. testis sum.* EGO ROBERTVS MESSANENSIS ECCLESIAE EPISCOPVS *interfui &c.*

Aperte & constat Idipsum ex eo munere ab Rege Rogerio tum Episcopo,tum Catanensi ecclesiæ collato. ex eo enim liquido elucescit Archiepiscopali gloria Panormum floruisse, episcopali vero dignitate insignitam fuisse Messanam. Quæ fatior, quæue illustrior ex ipsis testibus probatio? Id igitur est huiusmodi fideliter exscriptum.

Sigillum factum a Rogerio Comite Italiæ, Calabriæ, & Siciliæ, & datum

tum Deo dilecto Episcopo Catanensi Domino Mauritio, & Sanctæ Dei Ecclesiæ Cataniæ, & eiusdem fraternitatis conuentui mense Decembri Ind. 5. Ego existens cum maximo triumpho in Palatio meo Messanensi &c. vigilato vna cum meis Baronibus, & duobus Sanctissimis Episcopis Domino primo, & Domino Gulielmo Mauritio Episcopis, & Deo dilectis &c. EGO PETRVS PANORMITANVS ARCHIEPISCOPVS. *Ego Guilelmus Messanæ, & Troynæ Episcopus subscripti &c.* depromptum hoc exemplar ex actis Episcopalis Ciuitatis Catanæ 2. Maij 3. Ind. 1545. Et demum semper inuenies vel in Cancellaria Romana ordinis seruante dignitatem, vel in Doctoribus, vt Barbosa, vel in historicis, vt Dionysio Tornacæo Archiepiscopum Panormitanum Messanensi fuisse præpositum, vt inde inferat, & merito Ioannes Paternio Catanensis Metropolicæ dignitatis decus in Archiepiscopum Panormitanum cadere. *Archiepiscopus*, inquit, *Præsulque Ecclesiæ Panormitanæ in Regno maior, & dignior alijs Archiepiscopis, & Præsulibus semper extitit, eaque Ecclesia Sedes, & corona Principum semper fuit. Quis enim in dandis suffragijs, in Consilio Regis, & in consessu sedet prior, nisi Felicis vrbis Antistes?* quasi vero breuiter innuat Metropolitano dumtaxat, qui Panormitanus Antistes est, iste conceditur locus. Sed vt vnde defluxerat, eodem nostra reuertatur oratio. Si igitur eadem ipsa tempestate Panormus Archiepiscopo illustrata, Episcopo vero insignita Messana satis id innuit Panormum nuncupandam esse Metropolim, cum idem perinde sit, vt tum ex cap. nulli dist. 99. tum ex Hostiensi probat Cardinalis Iacobatius, Archiepiscopus, ac Metropolitanus. Huc accedit quod a felicissima Panormitana Vrbe omnium siculorum iura petuntur. Hic olim Reges, hic Imperatores placidissimè totos integros annos, nisi bellorum clangentes euocarent tubæ, commorabantur. Hic Regum Vicarij, quos Proreges appellamus, domicilium collocare, non illecebris irretiti, vel allecti blanditijs, vt falso asserit in sua Historia Bonfilius, sed loci amænitate, vrbisque maiestate conciti, vt ceterorum Proregum, Regumque vestigijs insisterent, consuescunt. Hic denique sacer Quesitorum Magistratus iura dicit, non quidem, sicut obloquitur Albertus Piccolus, vt vrbem in officio contineat, sed vt Regiam Metropolicæ vrbis dignitatem suæ præsentia maiestatis amplificet.

De episcop. diuis. tit. 1. c. 7.

In præfat. Vgon. Falcandi.

Io. Pater. in suis alleg.

Iacob. de concilijs l. 1 nu. 265.

De antiq. iure Eccl. sic. c. 11.

CAPVT VI.

Quæ Vrbs Vrbium Caput appellatur, Metropolicæ Sedis gloriâ insignitur.

SED progrediamur vlterius. Non ea vel Vrbium, vel Regni Caput appellanda Vrbs est, quod, quicumquè illi sint, ex ea, quæ ad Orientem vergit, regione proficiscentes ad eam primò Siciliæ appellunt plagam. Sic profectò Regni Caput vel Lilybetana Ciuitas, vel Vrbs inuictissima Drepanitana, vel quæcumquè alia Siciliæ ora videtur appellanda; cum eorum altera cuicumq; ex Africa, Tunetóque soluenti primò offerat sese; sed ea reapse Vrbs, vt dixi, & Metropolis, & Caput nuncupanda, quæ ex loci amplitudine tantam sibi dignitatem vendicat; quæque etiam Vrbium generatim appellatur Caput. Metropóles itaquè Vrbes huiusce nominis titulo insigniebantur antiquitus. Lege Paulum Aemilium l. de Reb. gestis Francor. de Lutetia; Lege Valerium Max. de Roma. Lege Illustrissimum Franciscum Gonzagam in prima Chronicorum parte de Neapoli. lege demum Sozomenum. de Roma itidem, quam Vrbium, ac Imperij caput, & pietatis Metropolim vocat. Huiusce profectò, ni fallor, plurimorumquè etiam sententiam secutus Ioannes Candidus, cum vtrumquè coniunxit, dum ait Aquileiam & Metropolim, & caput esse Canorum. quod ita planè verum est, vt non solum ab Aegesippo Hierosolyma, qua Iudeæ caput, qua Metropolis vocetur, sed etiam ab Augustino Capharnaum, quæ Ciuitas ceteris Galileæ Ciuitatibus præemineret, quasi Metropolis & Caput appelletur. taceo Pipini edictum, qui Moguntiacum semper fore Francorum, & Germaniæ Caput, atquè Metropolim lege decreuit. Omitto Ioannem Magnum. *Belisarius*, inquit, *deinde vndecim millium hominum exercitum ducens ad Euxinum Vrbem contendit, quam satis constat in Pago Piceno præstantiorem esse, quippe quam Romani Metropolim vocant.* Et quid profectò est aliud Regni, vrbiumquè Caput appellari, quam vrbem esse primariam, ac Vrbium Metropolim? Stet igitur eam Vrbem, quæ princeps est, & Caput, Metropolis nomine decorandam, cum idem sonet caput, ac Metropolis. *Vienna Austriæ*, sic habet Rouerus Pontanus, *Metropolis Prouinciæ, & caput. Compostella,* ait

Paulus Aemil. l. 10.
Val. Max. l. 7. c. 1.
Franciscus Gonz.
Sozomen. l. 2. c. 7. Eccl. histor.
l. primo. De excit. Hiero li 4.
De Consf. Euangel. l. 2 c. 25.
Hist. goth. l. 12. c. 12.
l. 3. rerum mirabil.

git Lucius Marineus, *Ciuitas est totius Prouinciæ caput, & aliarum Ciuitatum Metropolis.* Age verò ad Vrbem Panormitanam propius accedamus, & in eius quidem rei probatione nec diutius immorandum, nec insudandum, cum ex superiori capite & ab Historicis nec plane siculis, & ab Imperatoribus, & a Regibus non solum Caput, sed ab Sarracenis etiam & Caput, & Metropolis habeatur. At inquiet ille diuini iuris interpres, nihil tibi cōfectum est hactenus, tuo te iugulas gladio, tota hæc probatio mea est, cum Vrbs etiam Mamertina Regni caput appelletur. quod si Regni caput, quid ni etiam Siciliæ Metropolis appellanda? Consiste amabo te; non est, cur hoc nomine glorieris. nihil id planè creat laudis. non enim Regni caput appellatur, vel quod Regum Sedes, thronus, ac solium sit, vel quod in ea Reges vncti, coronatique; sed quod, vt innui, ex Oriente soluentes primo Messanam prospiciunt, Messanam appellunt. at vero ita quidem Panormus Regni caput appellatur, vt & etiam Regum sedes a Petro secundo, a Carolo V. Imperatore Maximo, Regum thronus a Vilelmo primo; Regum solium ab eodem itidem Vilelmo, ceterisque Regibus appelletur, & in qua Reges sacram vnctionem, regiumquè diadema susceperunt; vt ex his omnibus luculenter appareat iure Panormum in Siciliæ caput, atque in Regni Metropolim fuisse delectam. atque huc ea D. Antonini ratio spectat, qui eam vrbem vrbium caput, ac Metropolim vocat, in qua Reges vnguntur, coronantur. *Rex,* inquit, *habet Episcopum, siue Archiepiscopum, in cuius Ciuitate est sedes Regni: Dicitur autem sedes vel Metropolis Regni, non in qua moratur, sed in qua inungitur & coronatur.* hactenus S. Antoninus, & hac de re nos etiam hactenus.

l. 19. de rebus Hisp. memor.

Ex priu. dat. 1340.

Ex priu. 1536.

Ex priu. dato Pan. 15. April. Ind. 5.

In summa conf. p. 1. c. 3.

CAPVT VII.

Quæ Vrbs Regiæ Vrbis nomine collustratur, Metropolitana totius Regni, Prouinciaué dicenda.

HAVD certè dubitandum est, quin Reges, ac Imperatores, qui sedem Regiam in aliqua Regni vrbe collocarunt, eam ceterarum omnium vrbium vrbem, caput, ac Metropolim voluerint omnino constituere, vt eam vnam omnes tamquam Matrem præcipua quadam beneuolentia complecterentur, fouerent, vene-

rarentur. Hoc enim ea Reges appellatione designarunt, hoc Reges expresserunt. Quorsum enim ea noua noui nominis dignitas? quorsum ille præsentia Regiæ Maiestatis illustratus est locus? quorsum tot priuilegijs exornatus, ac tot, ac tantis affectus encomijs? nisi quia, vt ea Vrbs, quam ij vel Regiam, vel sedem Regiam nominarunt, ab vnoquoque Metropolis & cognosceretur, & haberetur? *l. 2.* Et quidem Strabo, cuius planè hac in re non contemnenda videtur auctoritas, quæ facilè mihi munit viam ad id luculentissimè demonstrandum, de Media sic habet. *Media, inquit, est in partes duas diuisa, quarum alteram maiorem vocant, cuius Metropolis Ecbatana, magna Ciuitas, & Medici Imperij caput, qua nunc etiam Parthi Regia vtuntur.* Quo profectò quid vel illustrius, vel aptius exemplo? Vna, eademque vrbs vno quidem in loco & Metropolis, & caput, & Regia nuncupatur, vt nemo sit, qui dubitet, quin ea Vrbs, quæ vel Regiæ, vel capitis nomine insignitur, Metropolis titulo illustretur, ac ceteris iure præferatur? Accedat & huc, ne vel inopes, vel ieiuni in eius rei probatione videamur, Antonius Bonfinius, qui Mediolanum Galliæ *lib. 6. dec. 1.* Principum Regiam, & Metropolim, & Galliæ gentis caput, qui Si- *l. 9. dec. 1.* cambriam Prouinciæ Metropolim, & Regiam Sedem Chabæ Regis *l. 4. dec. 2.* Vngarorum, qui Cracouiam, (quam ille Craciouiam appellat) Poloniæ Sedem Regiam, ac Metropolim, qui denique Neapolim Vr- *l. 10.* bem & Metropolim, & Regiam sedem vocat. Accedat & Bernar- *l. 3.* dus Iustinianus, qui Venetam Vrbem Metropolim, ac Patriarcharum sedem nominat. Accedat & octo Frigiensis, & Diodorus; ille *De reb. gest. Frid. & l. 6 Chron.* Ratisbonam Boiorum Metropolim, & Regum, & Ducum sedem. Hic Sabam Metropolim vocat, ac Regiam. Accedat denique & *lib. 4. de orig. l. 3. c. 16.* Cato, qui Felsinum, quæ Bononia est, Metropolim appellat, quam Plinius Principem autumat esse Ciuitatem; vt silentio prætermittam Plutarchos, Paulos Aemilios, Strabones, Roueros Pontanos, ac *In Marcel. lib. 3. de reb. gest. Franc. l. 16. l. 3. rer. memoral.* Ioannes Curopolates, quorum primi Mediolanum amplissimam, ac populosissimam Galliæ Vrbem testantur, quam Galli Metropolim appellant. Alteri Regiam Sedem dicunt Mediolanum extitisse, quod longè Princeps totius esset Italiæ. Tertij Pelam Macedonum Metropolim, & Philippi, Alexandrique Patriam, Regiam etiam sedem fuisse confitentur. Quarti Vlysiponam Regiam Regum Lusitaniæ & Regni Metropolim appellant. Vltimi denique Achrim vocant Vrbem totius Bulgariæ Metropolim, vbi condita est Regum Bulgariæ Regia, vt tandem aliquando huiusce dicti veritas elucescat eam Vrbem Metropolis nomine exornandam, quæ vel capitis, vel Regiæ Sedis nomine insignitur. Iam quod Vrbs Panormitana,

cum

cum Regni caput appelletur, Metropolis sit, supra demonstratum satis: nunc ad id, quod reliquum est, apertè probandum, ac demonstrandum accedamus. nihil enim hæc apud cordatos habet quæstio difficultatis. tota igitur huiusce argumenti ex superius recensitis petenda probatio, cum non modò Fazelus eam vrbium Siciliæ maximam, Principem, Sedem Regiam; Ioannes Paternio Catanensis Primam Regni Sedem, Hippolytus Ariminensis Leontinus Regum Sedem, Regnique caput; Georgius Grauh; vrbem principem, sedem Regiam, sed etiam tum ipsi Sarracenorum Duces, Vrbem Regiam totius Regni Dominam, ac Metropolim, tum ipsi Christiani Imperatores, ac Reges: Vilelmus Vrbem Regiam, thronum, & soliũ Regiæ maiestatis. Henricus Sextus Sedem, & caput. Fredericus Secundus primam, ac principalem Regni Sedem. Carolus Andagauensis Comes, ac Siciliæ Rex Caput, ac Sedem Regni sui. Carolus denique, vt de ceteris sileam, V. Imperator regalem primam sedem, & coronam Regis appellat. Quod si ad pleraquè alia adijciamus animum, nonne Panormum Vrbem *R*egiam, ac Sedem *R*egum regiam extitisse comperiemus? Et quidem Robertus nonne sibi Panormum vrbem totius Imperij sui caput, ac Regiam delegit, reliquam verò omnem Siciliæ partem Rogerio Comitis titulo concessit habendam? Nonne etiam Rogerius cum iter in Siciliam ex Italia institueret, appelleretq; Messanam eo loci persistere non est passus, quippe qui ad Regiam properaret, in qua regale diadema suscipiendũ decreuerat? Nolo hic in eorum refellenda assertione diutius immorari, qui profectò vt de Panormi dignitate nonnihil detrahãt, Panormitanæ dignitatis amatores se præbent, cum verè; dicam id, quod sentio, hostes sint, ac fucatis, mellitisque dictionibus, vniuscuiusquè aures obtundunt Rogerium nunquam concessisse *M*essanam, sed rectà ad *R*egiam vrbem Panormum conuolasse. quod vel ea ratione dictum intelligo, non vt quidem Panormitanę *M*aiestatis gloriam amplificarent, cum maior illi ex ipsius historiæ veritate proficiscatur, sed ne ea veritatis luce Messanensis figmenti caliginem dissipari, ac Messanam ab vnoquoquè cognosci nunquam nec *R*egiam vrbem, nec *R*egni caput, nec Siciliæ Metropolim extitisse pateretur. si enim vt fabulantur; caput est *R*egni Messana, cur *M*essanæ regium sibi titulum nõ vindicauit Rogerius? cur ceteri se Reges regijs insignibus Messanæ non exornarunt? cur eorum corpora *M*essanæ sepelienda non testati? quid hoc causæ est? dicant vel ipsi *M*amertini. tacent? Pace eorum dixero. nisi quia Panormus regni caput est, Siciliæ *M*etropolis, ac Regum sedes? Atq; huc spectat, ni fallor,

pr. d. c. l. 8.
In suis al. leg.
In sua Hippomadri.
In ciuit. orbis terræ tom. 1. f. 1.
In priu. ser. apud Troin.
Ex priuil. dat. Pan. 14 April. Indic. 5.
Ex priu. dat. Pan. 3. Idus Ian.
Ex priuil. dat. Pan. 1200. 20. Ian. 14. Indit.
Ex priuil. dat. Neap. 19. Octob. 1277.
Ex priu. dat. in Ciu. Pan. 9. die. 15. Iul. 1526.
Gaufrid. l. 2. c. 46.

corum Dynaſtarum, Procerumque conſilium, qui cum longè, lateque propagatos Rogerij ditionis fines animaduerterent, ac indignum rati Rogerium Comitis nomine diutius perſiſtere non oportere, Rogerium monuerunt, vt tandem aliquando ſuæ gloriæ con-
Alex. Cælesin. Ab. lib. 2. f. 107 ſuleret, ac Regiæ dignitatis culmen aſcenderet. *Vt ipſe, ſic aiebant, qui tot prouincijs Siciliæ, Calabriæ, Apuliæ, ceteriſque regionibus, quæ pænè Romam vſquè habentur, Domino cooperante, dominabatur, nequaquam vti Ducalis, ſed regij illuſtrari culminis honore deberet; qui etiam addebant, quod regni ipſius principium,* & CAPVT PANORMVS *Siciliæ Metropolis fieri deceret, quæ olim ſub priſcis temporibus ſuper hanc ipſam prouinciam Reges nonnullos habuiſſe traditur, quæ poſtea pluribus euolutis annis, occulto Dei diſponente iudicio, nunc vſquè ſine Regibus manſit.* hæc ex Abbate Cælesino. Ratum id habuit Rogerius; ſan-
Ex dip. dat. Pan. 1129. 15. Maij. ctumquè prorſus eſt, vt Panormi, & non alibi tum ipſe, tum ceteri ad regij honoris faſtigium eueherentur. *Nam ſi Regni ſolium* (Sic ijdem illi proſequebantur) *in eadem quondam Ciuitate ad regendum tantum Siciliam certum eſt extitiſſe, & nunc ad ipſum per longum tempus defeciſſe videtur, valde dignum, & iuſtum; vt in capite Rogerij diademate poſito, regnum ipſum non ſolum ibi modo reſtituatur, ſed in ceteras etiam regiones, quibus dominari cernitur, dilatari debeat.* Hactenus Abbatis oratio. Sciant itaque velim omnes, quod etiam ſupra monui, PANORMVM non modo Siciliæ Metropolim, ſed Prouinciarum etiam omnium Rogerij imperio obtemperantium Metropo-
l. 8. d. 1. lim, Regiamque conſtitutam, vt de Rogerio Fazelus iure perſcripſerit, *Panormi*, (Rogerius ſcilicet) *anno 1129. Idibus Maij in Regem Siciliæ vngitur, & coronatur, vrbemque ipſam Regiam conſtituit.*
l. 3. belli pun. Lege Procopium, in quo plura de Panormo, quamq; vnam Theodoricus Regiam ſtatuit ſuam. Lege Iſtrogothorum hiſtoriam, in
cap. 13. qua tum Eccleſiæ Toletanæ Rodericus Antiſtes de Vandalis ſermonem haberet Panormum Inſulæ Regiam Ciuitatem appellat, eamque vnam efferata barbarorum immanitas a belli clade ſeruauit immunem; indignum enim ijs videbatur in eam vrbem ferro, flammiſquè ſæuire, quam Regiam elegerunt, quam præſentia honeſtarunt, quam ædificijs inſigniuerunt, quam pomarijs, piſcinis, ac omni omnium deliciarum genere decorarunt. Vt videlicet quæ tot vna priuilegijs aucta ſuſpiciebatur, a nefaria belli tempeſtate fœdanda nullo modo videretur.

CA-

CAPVT VIII.

Quæ Vrbi primæ Sedis titulo euehitur, Metropolicæ sedis titulo declaratur.

HOC ita PRIMAE SEDIS nomen vrbis dignitatem amplificat, vt ab eo in Metropolicæ sedis apice, fastigioque collocetur. perinde enim est prima Regni sedes, ac Regni Metropolis. Neque id assentationem olet, cum in toto hoc opere veritatem sectari mihi sit animus. Ea igitur veritas breuissime sic ostenditur. Imperator Constantinus Magnus Christianæ Reip. propugnator acerrimus, vt testatur Eusebius, ad quemdam Antistitem cum scriberet, atque ad Arelatense concilium inuitaret inter cetera sic habet ad rem. *Tibi etiam per literas significandum putauimus, vt accepta Rheda publica a clarissimo viro Latroniano conductore, duobus alijs item Episcopis ex secunda sede, quos tu ipse maxime deligendos iudicaueris, tibi in societatem ascitis &c.* Consistas mecum hic, amabo te mi lector, & aduertas velim primo ab Imperatore eum Antistitem luculentissime Metropolitanum eo loquendi genere declarari (*Quos tu ipse maxime deligendos iudicaueris*) si enim erat ij Antistiti facultas pro arbitratu suo secundæ sedis Episcopos euocandi, quid prohibet, quo minus quispiam asserat fuisse Metropoliten, cui duintaxat vni vt omnium Antistitum Principi perscripsit Imperator. Accedit huc & secundo, quod ab eodem ipso Imperatore illum tacita quadam oratione comprobari esse primæ sedis Antistitem: nam si alios secundæ sedis Episcopos appellat, haud obscurè declarat eum primæ sedis Antistitem, ac Metropolitanum existere, qui suffraganeos suos ad generalem Synodum ex voluntate posset & euocare, & eligere. Atque hoc dicendi genus a D. itidem Augustino in suis epistolis vsurpatum lego, in quibus Præsulem nescio quem sacris institutum ordinibus a Tigesitano PRIMAE SEDIS episcopo asseuerat: *Quem*, inquit ille, *iste Syluanus manifestissimum traditorem pro magno commemorat in epistola, qua scribit a secunda Tigesitano primæ sedis Episcopo Episcopum tunc ordinatum.* Quare Ambrosius Morales Toletanum Archiepiscopum Regiæ vrbis, & Primæ sedis Episcopum, quia nuncupatione Metropolitæ distinguntur, vocatum tradit.

lib.10. Eccl. his.

Ep.164.

lib.9.c 20. Chron. Hisp.

tradit. Plura in hanc ſententiam ex grauiſſimis petita ſcriptoribus ipſe poſſem afferre, ſed nę moleſtia lectores afficiam, lubenter omitto; vt ad inſtituti noſtri rationem noſtra reuertatur oratio, probetque, an Panormus Primæ ſedis nomine decoretur. Eſt hæc probata ſuperius aſſertio, ſed nę quis forte ſit, qui vel non ita facile det manus, vel eam impudenter inficias eat; non grauabor hic eam breuiter innuere, ſcriptorum teſtimonijs ſtabilire, & Regum, Imperatorumque auctoritate confirmare. Et quidem vt ſilentio prætermittam Sarracenos, qui Panormum Siciliæ Caput, & principalem ſedem nuncuparunt, vt merito ijdem ipſi Principes Dominam, ac Metropolim Siciliæ vocitarint, venio ad alios. Fazelus, qui Panormitanus non eſt, *Panormus Vrbium*, ait, *Siciliæ maxima, & princeps eſt hodie, ac* SEDES REGIA. Ioannes Paternio Catanenſis, *benignitate*, ſic habet, *Principum in ſuo iure confirmata, auctaque eſt, ac* PRIMA SEDES *ſtatuta Regni*. Georgius Graun, *Panormus*, inquit, *Siciliæ maxima, Princeps, ac* SEDES REGIA. Sed vt omittam hoſce, ceteroſque omnes mihi toties recenſitos: effare, amabo te, quidnam ſibi vult vel ea Metropolitanæ Eccleſiæ præforibus inſcriptio grandioribus exarata characteribus: *Prima ſedes, Corona Regis, & Regni caput*, vel id Regum, ac Imperatorum loquendi genus? Alphonſi ſic de Panormitana vrbe loquentis: *Itaque diu nobis in noſtra Felici vrbe Panormi, quam vnam in dicto Regno Siciliæ vltra farum habemus* PRIMARIAM: Caroli V. Imperatoris Auguſtiſſimi. *Cum autem dicta Eccleſia Panormitana ſit* PRIMA SEDES, *& Corona Regis*. Friderici Secundi, *Nobilis Panormitana Eccleſia* PRIMA SEDES *Regni noſtri*, & alibi *Eccleſia Panormitana prima eſt inter omnes Eccleſias Regni noſtri*. Et alibi demum *Eccleſia Panormitana non ſolum antiquitate, & dignitate nobilis, ſed etiam inter alias Regni eccleſias prima, & merito principalis*. Quid, inquam, ſibi vult hoc Regum, ac Imperatorum loquendi genus? vt poſteris ſcilicet omnibus declararent Panormitanam Eccleſiam ſicularum omnium Eccleſiarum Matrem, atque Metropolim? Quorſum enim eo nomine colluſtrarunt? Quod ſi Reges, atque Imperatores nihil plane eloquuntur, nihil certe innuunt, quod altum quid non ſapiat, quod dignum non exiſtat, quod vel ſuſpiciatur, vel notetur; iam in hiſce omnibus de Panormitana Vrbe præconijs quid non altum, quid non egregium, quid non fecundum, fœtumque myſterijs? vt certe ſi quis rectius animaduertat ex dictis hactenus multiplices rerum probationes in vna laudatione contineri. Atque hæc quidem, quæ dicta ſunt hactenus Vrbi, Eccleſiæque Panormitanæ

In priu. aſſer. pæne Secre. Tro. de qua tot es. l. 8. pri. dec.

In ſuis alleg.

In ciuit. orbis terræ.

ex pri. [illegible] to Catan. 15. In l. 8. Ind. 1445. ex priu. dato Gran. 9. Dec. 15. Ind. 1526. Ex priu. dato apud ſpiream 9. Maij Ind. 3. Ex priuil. dat. Pan. 1200. 16. Ian. 14. Ind.

normitanæ communia, nunc de vtraque diſtinctius, ac breuius agendum.

CAPVT IX.

Totius Siciliæ Panormitanam Vrbem eſſe Metropolim oſtenditur.

AGE vero demonſtrandum breuiter nobis eſt Panormitanam Vrbem in Sicilia ſemper extitiſſe Metropolim;& Caput.quæ plane res, ſi ad id, quod dixero,diligenter attendatur,ſic conſtat,vt vllam certè probationis lucem non deſideret.

Verum,vt ingenue fatear, cogor amicis id efflagitantibus aliquando morem gerere,cum inſtent,vrgeant, vt huiuſce rei probatio luculenter exiſtat. In duas ergo partes, Siciliam vniuerſam antiquitus fuiſſe diſtributam Auctores autumant. Alteri Syracuſana,alteri vero Vrbs Panormus præfuit, Illi Græcæ vrbes,huic Carthaginienſes paruere.Græcarum ergo illa, hæc Carthaginienſium Metropolis. Liquet vtrumque. Et primo quidem Tullius, ac Diodorus Siculus mihi munit viam.*Vrbem*,inquit Cicero,*Syracuſas maximam eſſe Græcarum vrbium, pulcherrimarumquè omnium ſæpe audiſtis.* Diodorus vero,vbi prælium ob Ducetij ex Corintho fugientis aduentum ad Agrigentina vrbe commiſſum expoſuit, de Syracuſis ſic habet.*Ipſaque vrbes in Sicilia Græcæ ſummam Imperij,& rerum adminiſtrationem ſponte pœnes Syracuſios eſſe permiſere.* Quid hoc dicendi genere vel clarius, quid hoc ad rem noſtram & aptius & congruentius? Apud ergo Diodorum perinde nomen illud ſonat,Vrbium Sicularum,ac Græcarum Vrbium, cum is ad libri ſecundi calcem, qua vrbium Sicularum, qua Vrbium Græcarum Principem vrbem Syracuſas appellet.

Cic. in ver. 6.
Diod. ſicul. lib. 12.

Quod ſi hac de re paulo exactius ratiocinari,vel Diodoro Duce, velimus Syracuſas non omnium Sicularum Vrbium id temporis Principem extitiſſe,cum Trinacria dumtaxat vna poſt ab Syracuſano exercitu funditus deleta ſub Syracuſanæ vrbis ditione non fuerit. *Hinc cum Syracuſani*, ait Diodorus,*cunctas Siculas vrbes ſuo Imperio ſubdidiſſent; Trinacria dumtaxat excepta,hanc quoque bello adoriri ſtatuerunt.Valde enim opes Trinacriorum ſuſpectas habebant,veriti ne quando Siculorum gentis cognatæ imperium ad ſe transferrent.* De qua

lib. 12.

plane Diodorus & illustria & præclara subscribit. *Hæc vrbs multos & magnæ virtutis viros semper habuit. Ideoque principatum inter vrbes Siculas semper obtinuit; viris enim ad gerenda imperia idoneis, & celsos ob fortitudinem spiritus habentibus plena erat. Ideo cunctas è Syracusis, & socijs vrbibus copias contrahunt, easque in Trinacrios educunt. At hi externo Sociorum præsidio destituti, præter ceteras vrbes, quæ Syracusis parebant, ingens certamen commiserunt, & animose, fortiterque sese periculis obiectantes heroicè dimicando vniuersi oppetierunt. Maior enim pars sauciorum, quod captiuitatis ignominiam subire nollent, vltro se vita abdicarunt. Syracusani ergo tam illustri de his qui inuicti hactenus fuerant, victoriam adepti, incolis in seruitutem redactis, vrbem solo æquarunt.* hæc ille.

Deleta ergo Trinacria totius Siciliæ Imperium Syracusani affectantes maximam, ornatissimamque classem terra, marique compararunt, vt id, quod secum animo cogitarent, facili negotio consequerentur. *Syracusani*, sic prosequitur idem ibidem, *re vt dictum est, feliciter gesta triremes extruxerunt, & numero equitum conduplicato, terrestribus etiam copijs operam dederunt. Vt vero magnam vim pecuniæ conficerent, ampliora subditis per Siciliam tributa imperarunt. Id propterea ab ijs factum, quod totam Siciliam suo Imperio paulatim subiungere*
lib. 13. *meditarentur*. Hæc Diodorus. Verum eos hæc fefellit opinio, ij .n. de Atheniensium aduentu commoniti ad sese tuendos copias, viresque collegerunt. Hunc itaque finem nullo vnquam tempore, neque Gelon, eiusque fratres, neque ceteri Tyranni, qui bonam Siciliæ partem occuparunt, consequi potuerunt. Et licet Agatocles Siciliæ Rex voluerit à quouis appellari, vt Siciliam sub eius Imperij potestate versantem eo nomine declararet; hæc tamen Siculi *R*egis nomenclatura tantum Agatocli laudis creat, quantum sibi Lybici Regis nomẽ affert dignitatis; cum is, vbi aliquam Lybiæ oræ partem secundo Marte deuicit, Lybiæ Regis nomine decreuerit & nominari, & haberi. Quam dissonum, quamque sit hoc rationi contrarium non est, cur nostra dictione proferatur. Nunquam ergo Vrbs Syracusa in Sicilia vniuersa dominata est, nunquam totius Siciliæ principatum obtinuit; nunquam siculi omnes eius Imperio paruerunt. Lege Diodorum Siculum. imo verò, cum Atheniensium clas-
lib. 13. sis in Siciliam aduentaret, Syracusani de hostium aduentu facti certiores in omnes Siciliæ vrbes Oratores, non Duces, qui cogerent imperio, ablegarunt, vt vrbes, populique in vnum congregati Syracusis suppetias ferrent. *Syracusani*, ait Diodorus ibidem, *quamprimum intra fretum esse classem Atheniensium cognouerunt tres summa po-*

testate

testate Duces creant Hermocratem, Sicanum, & Heraclidem; qui conscriptis militibus per legatos Siciliæ vrbes sollicitant, atque rogant, vt pro communi omnium salute arma secum capessant: Athenienses enim prætextu belli Syracusanis inferendi nihil aliud constitutum habere, quam vt totam suæ potestati insulam subijciant. Ad quod Agragantini, & Naxij in Atheniensium societate permansuros respondent. Camarinæi, & Messenij se a bello vacaturos protestantur, responso de socialibus armis in aliud tempus reiecto. Himeræi & Selinuntij, tumque bis Geloi, & Catanæi auxilia promittunt. Siculorum equidem vrbes & si beneuolentia quadam ad Syracusanorum partes inclinabant, quietem tamen amplexæ, quo tamen belli moles recasura esset, dubijs animis præstolabantur. hactenus Diodorus. Et nos de Syracusana vrbe Græcarum Vrbium Metropoli cum Diodoro hactenus.

Age vero quid de Panormo? Huic bellicis hisce, alijsquè siculis inimicæ tumultibus, in cuius Rep. nullus vnquam Tyrannus fuit, nunquam interturbata pax est. Pacis, ac otij Panormus semper sectatrix. bella gerebat, cum res postularet; masculamquè Ciuium virtutem, non propugnacula hostibus obijceret. Quare cum Panormum Hermocrates primum, deinde vero Dionysius agros ferro, Diod.l.13. flammisque vastatum venirent, non suis sese mænibus occlusit, sed inimicis obuiam ita processit, vt signa contulerit, ac sanguinolentum vtrinquè fuerit certamen exortum. Itaque ad hanc vsque diem Siciliæ caput vnicum, ac Imperium non fuit.

Licet ergo id temporis Panormus & suis vallata propugnaculis, & maris vtrinquè circumclusa fluctibus extiterit munitissima, fuit tamen Vrbium carthaginiensium caput. *Hinc* PANORMVM, lib.1. ait Polybius, *Siciliæ profecti* (videlicet Romani) *quæ præcipua Car-* l.4.post. *thaginiensium Ciuitas erat, eam magna vi obsidere aggrediuntur*. Rectè dec. quidem orator ille in Collegio Panormitano Societatis Iesu in stu- P. Io. Baptistâ Giattinus. diorum lustratione 1630. ante P. S. Q. P. cum orationem haberet, quæ postmodum, me rem perurgente, a S. P. typis excussa tamquā singulare Panormitanæ gloriæ monumentum, & argumentum, hac de re sic habuit. *Quid autem de Panormo dicendum, quæ non solum om-* Faz. lib. 7. *nium pręssus diplomatum, ac tabularum perpetua conclamatione Siciliæ* d.2. cap.3. *caput est, non modo Apuliæ, Capuæ, & ipsius Italiæ Regum, honorificentis-* Pol. lib.1. *simo nomine solium extitit, non solum cum erepto Arabibus sceptro Siciliæ* Diod. lib.3. *imperitauit; & Africæ, non modo Carthaginiensis factionis, auctore Poly-* cap. 2. *bio, Princeps fuit; sed quod præcipuum est, sola vniuersæ Siciliæ iura dedit,* Ex Timæo apud Diod. *sola sicularum vrbium nulli paruit. Quamuis enim Syracusanæ magnitu-* Ex Thucid. lib. 6. *dinis nomen inter prima terrarum orbis imperia concrepuerit, & centum*

Diod.l.22. Pol l.1. aliique. Ex Cic. in ver.

viginti millia peditum duodecim Equitum, rem admirante, Diodoro, sola confeceris, quamuis lecticas suas ex Elephanto cand. dissimas, Agragantini ferant in medium, nullus tamen in hac insula populus de Siciliæ totius Imperio gloriatur, sed cum in duas esset diuisa partes Insula Græcorum altera Syracusis, altera Carthaginiensium Panormo vt præcipuis vrbibus obtemperauit, neque decursu temporum vel a Romana Rep. vel Imperatoribus Sicilia fuit vni Ciuitati subiecta, sed Romano parebat vniuersa præsidi; Resp. vero Panormitana sui iuris Prætori suo. Cum autem in vnius Regni corpus vrbes Sicilienses coaluere, PANORMVS, quam illi sortem, aurea sibi fertilitas, situs maiestas, ciuium præstantia ipsa pene natura destinarat, sortem, inquam, capitis reliquis imperantis prudenti hominum consilio est assecuta. Hæc ille.

Iam hic me hortatur orator, vt mihi de Panormo non vt Carthaginiensium, sed vt totius Siciliæ capite habeatur oratio, quæ plane dignitas non Sarracenorum, sed Orientalium Imperatorum tempestate sic in Panormum cadit, vt hæc ab hisce Regiæ vrbis gloria decoretur.

lib.20. Et quidem, vt ordine progrediamur, Carolus Magnus Imperator, cum ex Hierosolyma, vt Turpinus affirmat, Panormum venisset, in Siciliæ Regia Siciliæ Regis baptismati lætus interfuit; vt iure cecinerit Gottifridus Viterbiensis:

Carolus hic Siculum recreat baptismate Regem.

Ex quo certe deducitur Regnum Siciliȩ ante Sarracenos Regum extitisse domicilium, & Panormum Regiæ nomine collustratam. Quod si Regia Regum est, Siciliæ, vt patet, Caput est.

Recte autem ante Sarracenos, vt dixi, Regum sedes fuit; Sarracenorum enim in Sicilia Regnum post Carolum Magnum duxit exor- Anast. dium; cum Sarraceni in Sicilia ante nonum sæculum non regnarint, Faz.l.6.d. 2. Sigon. licet in ea septimo iam, scilicet 650. Orientis Imperatore Constan- Anast. in Mart. tio Heraclij nepte posuerint pedem, quem repente è vestigio ab Olympio Exarco Martini Pont. Max. oratione compulso deturbati Reginal.l.1. Zinar.l.3. retraxerunt. Imo vero cum sentina illa Sarracenorum exhausta funditus non fuisset, vel ipse tandem Constantius accessit, qui cum variè Regnum diuexaret, diuino permittente numine in Syracusarum balneis excessit e vita.

Anastas. in Adeodato. Neque vero Constantini Filij cognomento Pagonato in Sicilia dominati qui licet Syracusas expugnarint, siculorum tamen virtute compulsi Alexandriam, ex qua ad deuastandam Africam egressi, confugerunt.

Neque demum Arabes illi ex Africa venientes in Sicilia Sedem

collo-

collocarunt, qui tametsi persæpe Siciliam inuaserint, semper tamen
vel eiecti, Nicephoro, vel coacti, Platina auctoribus; vt proprijs
vrbibus a Bonifacio Corsicæ Comite fortiter obsessis suppetias *Niceph. in a. 764.*
ferrent. A *Plat. in Eug. II. & Greg. IV.*
ni Vsmunctum male consuetudinis corruptela iuuenum animos,
moresque deprauaret, & Deo Opt. Max. per summum scelus iniu-
riæ dies, noctesque conflarentur, Siciliam sacra Sarracenorum ma-
nus inuasit, eoque permittente occupauit. Consonum planè fuit, vt
barbaris latè dominantibus Siciliæ Regnum seruiret seruitutem,
quod peccati, scelerisque tyrannidem, quæ barbara quidem est ait
Chrysos. non omni contentione diffugit. *D. Chrys. in Matth.*
Multiplex est sententia quo anno Siciliæ Regno potiti fuerint
Sarraceni. Leo enim Ostiensis affirmat ann. 820. Michaele Balbo *Ostien.*
Imperatore, alij postremo eiusdem Balbi anno, qui Leonem Isauri-
cum interemit, plerique 830. aut 844. qui vsque ad 1071. in Sici-
lia perstiterunt. Sed ex hac opinionum multiplicitate nullus datur
coniecturæ locus aliquem videlicet Sarracenorum Regem Panor-
mi sacro fonte lustratum, cum hæc tempora Caroli Magni aduen-
tui non respondent. is enim 815. diem obijt suum.
Sic igitur Siciliam antiquitus & Regni nomine fuisse honesta-
tam, & Panormum Vrbem Regis præsentia insignitam; quam planè *Ocla frig. lib. 5. c. 32.*
dignitatis gloriam consequi semper studuit Rogerius; ea tamen ra- *& alij.*
tione, qua Innocentius Pontifex summa illi voluntate concessit,
Cum integritate scilicet, vt ipsius Pontificis verbum vsurpem, *Regij
honoris, & dignitate Regibus pertinente.*
Atque hoc dicendi genus ita Panormitanæ Maiestatis dignita-
tem amplificat, vt exprimi scribendo vix possit. paulo enim altius
repetenda Regum origo est, & ad Gothos, ac Vandalos referenda.
licet enim illi Italiæ Reges extiterint, inter quos Theodoricus, ex-
tincto Odoacre recensetur ann. 493. *Sicilia* tamen occupata nō hic
idem modo Theodoricus, qui triginta quattuor regnauit annos, Si-
ciliæ Rex voluit haberi, sed loci maiestatem, felicitatem, ac dignita-
tem, sicut & Reges ceteri, auspicatus Panormi Sedem suam, solium-
que collocauit, quæ validissimum Gothorum est facta præsidium. *Leon. Aretin. de bel. Ital. aduer. Gothos.*
Vandali vero in *Sicilia* non regnarunt. at perspectum quidem, ac
exploratum satis est, eorum tempestate 440. quæ ante Gothos fuit,
Siciliam Regni nomine & nominari, & haberi. ij enim laudato iam
anno, Africa deuicta non in *Siciliam* modo ferro, flammisque arma-
ti ad eam deuastandam, Prospero, & Cassiodoro auctore traiecerūt, *Prosp. Cassiod. in Chron.*
sed Panormum etiam Regni Regiam, Principem, & Caput arte, &

natura

natura munitissimam, graui obsidione cinxerunt. Qua de re sic præclare Rodericus Archiepiscopus Toletanus. *Africa*, inquit, *conculcata in Siciliam* (Gothorum scilicet classis) *nauigauit, vt eam pari exterminio laceraret, & direptionibus iam peractis obsedit* PANORMVM *eius insulæ* REGIAM CIVITATEM. hæc ille. in qua plane obsidione diutius perstitisset, nisi fuisset a Cassiodoro fortiter, strenueque reiecta.

Rod. Tolet. c. 14. Ado Vien. in Chron. Faz. l. 8. d. 1.

Iam orationis nostræ vela contrahantur. demonstratum itaque satis, ac luculenter hactenus est Panormum & vrbis Regiæ gloria fuisse florentem, & Regum semper præsentia collustratam. reliquum nunc est, vt breuiter videamus, an hoc Regiæ vrbis nomen Panormo fuerit, & ab auctorum consensione; & ab siculorum consequentium Regum auctoritate collatum. sic enim apertè constabit Panormum vrbem totius Siciliæ dicendam esse Metropolim, & Caput.

l. 8. d. 1.

A Regibus exordiamur. Et Rogerius quidem; de quo persæpe iam dictum, qui, vt cum Fazelo loquar, anno 1529. *suam in Panormo vrbe, atque futurorum Siciliæ Regum sedem constituit, edixitque, vt Siciliæ Reges, eiusque Italiæ partis, quæ eo tempore Ducatus Apuliæ, & principatus Capuæ, & nondum Regni titulum habebat Principes* PANORMI, ET NON ALIBI; *more Christianorum eo loci Regio diademate inuestirentur*. hæc Faz. Quasi vero eo dicendi genere (*Suam in Panormo vrbe, atque futurorum Siciliæ Regum sedem constituit &c.*) Rex Regibus ea qua erat auctoritate, iura perscribat, vt Panormum Vrbem Regiam appellent, habeant, ac meritis afficiant honoribus; quæ sicut antiquorum Regum, ita etiã consequentium Regia Panormus; quique ad Regiæ dignitatis apicem euehendi, Panormi euehantur est necesse. hæc dumtaxat vna Siciliæ Regia. Vnde (sic concludit Fazelus egregiè) ceteris scilicet ab eo recensitis Regibus Regis dicto audientibus, *Panormus deinceps prima Regni Siciliæ sedes est appellata*.

Ex priu. dat. Pan. 12. Oct. 1233. Fridericus II. Rex sic honorifice de Panormitana Vrbe loquutus ad rem. *Cum Felix Ciuitas nostra Panormitana* PRIMA REGNI NOSTRI SEDES *existat &c.*

Ex priu. dato Neap. 19 Octob. 14. Ind. 1277. Carolus Siciliæ Rex Comes Andagauensis de eadem cum loqueretur sic habuit. *Nos autem qui Ciuitatem eamdem speciali prærogatiua diligimus, & fouemus, eo quod* CAPVT, ET SEDES REGNI *existit, &c.*

Ex priuil. dat. Pan. 7. Ian. 1325 Fredericus III. Siciliæ itidem Rex, cum de Panormo vrbe orationem haberet, ea sic vsus. *Considerantes Felicem Panormitanam Vrbem, quam progenitores nostri diuæ memoriæ tamquam amænitate naturali*

rali conspicuam, & deuota felicitate, & fideli deuotione pollentem REGNI CAPVT *& merito eligere decreuerunt.*

Alphonsus demum Aragonum, & Siciliæ Rex, vt ceteros silentio prætermittam, cum de Panormitana Vrbe verba faceret, continere sese non potuit, quin eam Principis vrbis nomine decoraret. *Cogitantibus*, inquit, *diu nobis in nostra felici vrbe Panormo, quam vnam in dicto Siciliæ vltra Farum Regno habemus* PRIMARIAM, &c. Vt ex his liquido elucescat ab Regibus omnibus hanc vnam Panormi Vrbem merito fuisse delectam, vt in ea Reges Regio diademate ornarentur, & totius Siciliæ VRBS REGIA, REGNI SEDES, SICILIAE PRINCEPS, AC REGNI CAPVT, & vocaretur, & haberetur. Consentaneum planè fuit, vt ea dumtaxat vrbs hoc nomine insigniretur, quæ Reges suis honestabat insignibus, & in Regio maiestatis solio sola collocabat. Consentaneum, inquam, fuit, vt Reges naturæ, & natura Regibus respõderet, qui sicut eam diplomatibus illustrarũt; sic illa in monte Panormitanæ vrbi finitimo Regium caput mira quadam arte depinxit, vt, quæ vrbium, ac Siciliæ Regia dicebatur, Regni Regiã suo Regij capitis stemmate natura fateretur. rectè Anonymi illud hic cadit.

Ex priuil. dat. in arce noua Neap. 15. Iun. 1445. 8. Ind.

Contha vbi Trinacriæ caput Aurea tollit in Vrbes,
Regium Orethæo spectat ab amne caput.
Respondet caput hoc capiti; Natura Panormo
Extulit augustum, nobile stemma, caput.
Gestiat hoc tanto Naturæ vrbs Regia dono;
Vnita Naturæ stemmã PANORMVS *habet.*

Quid Auctores? a recensioribus ad antiquiores paulatim ascendamus, qui profecto cum Panormitanam Vrbem scribendo nominarunt, vniuersæ Siciliæ primatum contulerunt.

Franciscus Bertelli in vrbium Italarum theatro sic ad rem. *Palermo è la maggior Città di Sicilia, e sedia del Re, la quale e posta in luogo ameno appresso la riuiera, che gl' antichi, come testifica Herodoto nel 7. lib. nominauano il lito bello.* Et post paulo. *Fu poi questa Città nell' anno di nostra salute 826. sotto l' Imperio di Michele Balbo con tutta Sicilia occupata dalli Sarraceni d' Africa, e da loro fu fatto seggio Regale, e Metropoli adornandola altresi di nobili edificij, i quali per la maggior parte si veggono ancora in piedi così dentro, come fuori della Città.* Et demum sic concludit egregiè. *In processo poi di tempo molti Re di Sicilia accrebbero Palermo talmente con magnificenze di fabriche, ed altresi con la loro presenza, che si può al presente annouerare tra le più famose Città d' Italia, ed anteporre a molte.* hæc ille.

Paduæ impres. anno 1629.

Thomas

In descrip. Insul. Sicil. f. 15. Thomas Porcacci de Panormo Vrbe hęc breuiter. *Hauui la Città di Palermo grandissima di tutte l'altre di Sicilia, ed oggi sedia regale, della quale molto hauerei, che dire.*

In descrip. Sicil. f. 46. F. Leander Albertus ab horum omnium sententia non abhorret, cum enim Panormitanæ felicis vrbis delitias stylo feliciore describeret, de Panormo sic habet. *Questa Città meriteuolmente e cognominata felice per li grandi ornamenti a lei donati dalla potente natura, imperoche ella è posta in luogo opportuno, oue possano passare i Mercadanti tanto per terra, quanto per acqua. Ha l'aria piaceuole, e bene edificata, e con belli edificij ornata, sicome in parte dimostraremo. Ha magnifico popolo, ed è la stanza quasi di tutti i Signori, e Baroni dell'Isola, e del Vicerè, e del consiglio Reale; ed anticamente etiamdio era la stanza del Re, e degl'Imperadori per la vaghezza del luogo.*

In præfat. ad sicul. Omitto nunc Philippum Cluuerium in extrema fere septemtrionis plaga apud Vstulæ ostia natum Panormitanæ Vrbis præconia celebrantem. *Ipsa hinc, ait, Vrbs Panormus Thucydidi, Polybio, Ciceroni, Diodoro, Straboni, Melæ, Plinio, Silio, Frontino, Ptolomæo, duobus itinerarijs Romanis, Procopio, Stephano, ac Scholiastæ Apollonij memorata, vulgo nunc incolis dicitur* PALERMO *omnium totius Siciliæ maxima ac splendidissima* REGNI CAPVT, *ac sedes Præsidis, quem Hispaniarum Rex huc cum titulo Viceregis mittit.*

lib. 2. Sic. antiq. c. 2.

In Ciu. Orbis terræ tom. 1. Sileo Georgium Graun, (quem ego primum vidi, legique in D. Petri de Blasijs celeberrimi Iurisc. Bibliotecha, qui sicut inter primos V. I. D. in Panormitana vrbe versantes recensendus, ita in eorum numerum, qui literas humaniores profitentur, merito coptandus. Vtrinque Cæsar.) sic de Panormo loquentem. *Panormus Vrbium Siciliæ maxima, & princeps est hodie, & sedes Regia sita in campestri solo, & in ora, quam lib. 7. teste Herodoto, pulchrum litus vocabat antiquitas.* Et infra id, quod nunc asseuerat Sarracenorum Regum auctoritate confirmat. *At vero*, sic habet, *anno salutis 515. Iustiniano imperante a Gothis veluti & omnis Sicilia occupata, eorum facta est præsidium validissimum. Quibus post annos deinde circiter quattuordecim a Belisario Iustiniani Cæsaris Præfecto magna vi erepta imperio restituta est, vt Procopius tradit. Salutis postmodum anno 826. Michaele Balbo imperante a Sarracenis, qui Africam incolunt, cum omni Sicilia capta, eis in Regiam Ciuitatem adoptata est.* hæc Graun.

lib. 1. c. 33. f. 213. vbi Taceo Octonem Frigiensem in Antonini Pizzuto sicut medendi arte præclari, ita eruditione, ingenioque pręstantis Bibliotheca mihi diligentissime perfectum, qui cum primum de textoria arte Panormum inuecta, Corintho, Thebis, Athenis Rogerio secundo

marte deuictis ratiocinaretur, sic concludit. *Inde ad interiora Græciæ progressi Corinthum, Thebas, Athenas antiqua nobilitate celebres expugnant, ac maxima ibidem præda direpta Opifices etiam, qui sericos pannos texere solent, ob ignominiam Imperatoris illius, suique Principis gloriam captiuos deducunt. Quos Rogerius* IN PALERMO *Siciliæ Metropoli collocãs artem illã texendi suos edocere præcepit &c.* hactenus Octo.

Prætermitto Fazelum, qui de Panormitana vrbe cum scriberet, sic exorditur. *Panormus vrbium Siciliæ maxima, & Princeps est hodie, & Sedes Regia.* l. 8. d. 1.

Prætereo Alexandrum Cælesinum Abbatem, qui cum extensos Rogerij longe, lateque dominantis fines enarraret, suggessisse non paucos Proceres, ac Dynastas affirmat *Vt ipse Regij illustrari culminis honore deberet: qui etiam addebant, quod Regni ipsius principium, & Caput* PANORMVS SICILIAE METROPOLIS *fieri deceret, &c.* lib. 2.

Procerum vero, ac Dynastarum aduocato consilio sanctum est, vt Rogerius Panormi ad Regium Regiæ dignitatis culmen eueheretur. *Nam si Regni solium*, inquiunt, *in eadem quondam Ciuitate ad regendum tantum Siciliam certum est extitisse, & nunc ad ipsum per longum tempus defecisse videtur, valde dignum & iustum, vt in capite Rogerij diademate posito, Regnum ipsum non solum ibi modo restituatur, sed in ceteras etiam regiones, quibus dominari cernitur, dilatari debeat.* Non solum ergo ob auitam, Regiamque vrbis Panormitanæ dignitatem Siciliæ vniuersæ Metropolis, sed regionum etiam, ac prouinciarum vt alibi dictum est, omnium, quæ Rogerij ditioni, potestatique sub actę, Panormus Metropolis cõstituitur. Et vero, ne D. Antonini sentẽtia omittatur, ea Regni sedes Regia, ac Metropolis nominanda est, *nõ in qua Rex moratur*, sic autumat ille, *sed in qua inũgitur, & coronatur.* D. Anton. in sum. Confess. p. 2 c 3.

Omitto demum Hugonem Falcandum, qui cum ad Panormitanam Regiæ Vrbis maiestatem describendam accederet, hoc magnificum dicendi genus vsurpauit. *Ad te mihi veniendum est vrbs famosissima totius Regni Siciliæ* CAPVT, ET GLORIA, *quam etsi dignè laudare non valeo, tacere tamen omnino non possum.* In hist. Siciliæ.

Multus essem, si ceteros huiuscemodi loquendi genus vsurpantes vellem percensere numerando. Scatent libri. Non est, cur in hisce laudandis vel nostra desudet industria, vel nostra elaboret oratio. Polybius sententiam confirmat, nostræ dictionis periodum claudit, qui Panormum vocat βαρυτάτην πόλιν. Isaaco scilicet Casaubono interprete. CATERARVM CAPVT. lib. 1. hist.

CAPVT X.

Alexandri Quarti Pont. Max. diplomatis dictum expenditur, exponitur. pro Panormo vrbe vt Siciliæ Metropoli demonstratur.

Ex lib. iurium municipalium & consuetud. Fel. Vrb. Pan.

ALEXANDER *Episcopus seruus seruorum Dei. Dilecti Filijs Panormitanis salutem, & Apostolicam benedictionem. Ex sincera deuotionis affectu, quo nos, ac Romanam Ecclesiam matrem nostram filiali deuotione honorare, & venerari ducimini, procedit, vt vos speciali prærogatiua fauoris, & gratiæ prosequamur. Hinc est, quod nos vestris deuotis supplicationibus inclinati*, OMNES HONORES, LIBERTATES, PRIMITIAS, ET IMMVNITATES *a claræ memoriæ Regibus Siciliæ per priuilegia, vel alias rationabiliter vobis indultas auctoritate apostolica vobis in deuotione Ecclesiæ persistentibus confirmamus. Nulli ergo* &c. Datum Neapoli 14. Kal. Febr. Pont. nostri ann. primo.

Satis scio verbum illud in hoc diplomate a SS. Pontifice vsurpatum, *Primitias*, a plerisque, qui vel linguam latinam non callent, vel certè vocabuli vim non attingunt, legi correpta penultima. non rectè. demonstratur hic error. discrimen enim aliquod ab his inter hasce voces (*Primitias*) vel correpta, vel producta penultima afferendum. Si nullum, non mediocre in latino sermone certamen orietur. nunquã enim huiusce vocis, ac vocabuli vis innotescet. & vero aliud sonat vox, *Primitia*, correpta, ac *Primitia* producta penultima. Illa primitias, quæ tantum Deo, rebusque sacris sunt referendæ, hęc primitias, quæ primatum Regni, vel vrbis adsignificar, innuit satis.

Quod autem Primitiæ, correpta penultima debeant Deo, ceterisque rebus ad ipsum attinentibus omnino referri, non est, cur mea dictione demonstrem. Sacræ literæ apertissimè testantur. Exod. XXII. *Decimas, & primitias tuas non tardabis offerre Domino*, & XXIII.

D. Hier. *Primitias frugum terræ tuæ deferes in domum Domini tui*. Lege D. Hieronymum in Gloss. super Malac. 3. Ea itaque res, quæ sacra Deo non est, primitias habere non potest. Liquet igitur Primitias, producta penultima ad rem non sacram attinere. Cum ergo summus Pontifex habeat cum Panormitana vrbe sermonem, vrbisque *omnes honores, libertates, Primitias, & immunitates a claræ memoriæ Regibus*

Siciliæ

Siciliæ per priuilegia, vel alias rationabiliter indulta confirmet, Panormitanam Vrbem esse ceterarum omnium Primam, Principem, Metropolim, & Caput apostolica auctoritate confirmat. Priuilegia vero ab Regibus, & Imperatoribus de Primatu Vrbis vrbi Panormitanæ collata ita sunt omnibus explorata, & certa, vt nemo sanæ mentis sit, qui non hæc aperta oratione fateatur. Iam eorum hactenus sparsim, passimque plura laudauimus, ex quibus, & præsertim ex cap. IV. huiusce rei petenda probatio.

CAPVT XI.

Ecclesiam Panormitanam esse Ecclesiarum omnium Siciliensium Metropolim conuincitur.

DE Metropolitanæ Panormi, Siciliæque Ecclesiæ primatia in primi libri calce dixi non pauca, quæ rem ita planè demonstrant, vt lectores in suspicionem vocent, ne aliorum dictis facili negotio habeant fidem, sed potius ad germanam; certamquè sententiam tandem aliquando ferendam moueantur. Ex vero rationes non ridiculæ, non futiles, non pueriles, sed veræ, verisque innixæ fundamentis, quas nemo sanæ mentis ire inficias potest. Eas, amabo te, mi lector, consule. Vbi eas attente perlegeris, has & adijce.

Satis scio a plerisquè Metropolicæ Panormitanæ Ecclesiç dignitatem ab Præsulum in Panormitana Vrbe existentium antiquitate probari; Metropolitana enim dignitas cum Præsulatus dignitate coniuncta vel est, vel ab ea certè non distat. Optimum sanè consilium. Legatur D. Rocchus Pirrhus in Panormitana notitia; cuius rationum momenta Albertū Piccolum sic vrgent, vt isti merito respondendi nullū relinquant locum; nisi forte argumenta, vt assoler, eludat Albertus. Bonus profecto Athleta, nō veritatis propugnator.

Huiusce igitur probationis alia mihi ineunda est via. alio orationis meæ conuertendus est cursus. Insistendum est tum Præsulum, ac Pontificum, tum Imperatorum, Auctorumquè vestigijs, qui Panormitanam Ecclesiam totius Siciliæ Metropolim esse vnanimi consensione confitentur.

Præsulum, ac Pontificum proponitur auctoritas.

Hac de re præclariora mihi, quæque omnium subiecta sint oculis breuissime proponentur, vt tandem aliquando veritatis dies elucescat.

Enim vero Panormitanorum, qui Panormi ſunt nati, Præſulum auctoritas, quamuis ſua fide non careat, hoc tamen loco proponenda mihi non eſt, ne quis aſſeueret eorum orationem non ex veritatis, ſed ex affectionis animi fonte profectam. Exteros laudo, eorumque dicendi genus ea, qua par eſt, ratione perpendo.

Illuſtriſs. D. Don Cæſar Marullus Meſſanenſis ſummæ auctoritatis, ſummæque integritatis Panormitanus Archiepiſcopus, in ſua Diæceſana Synodo Panormi habita 13. Iunij 1586. & a Pontifice Max. approbata ſic parte quarta exorditur egregiè. *Glorioſa B. Virginis aſſumptioni Sacra Eccleſia noſtra Cathredalis conſecrata, vt cunctarum Eccleſiarum Prouinciæ, vrbis, & Diœceſæos Panormitanæ Mater eſt, & ceteris miniſteriorum numero, & dignitatibus præſtat, ita ſibi famulantes miniſtros doctrinæ, ſanctitatiſquè facem ceteris præferre expoſcit.* Hæc ille. Nihil hoc dicendi genere vel luculentius, nihil vel apertius, nihil vel diuinius ad id comprobãdum poteſt afferri. Non hoc loco Panormitanus quiſpiam, ſed Præſul ſpectatæ virtutis, ſed Meſſanenſis eloquitur, cum profecto ſermonem ſi Panormitanus haberet, ſuſpicioni quidem eſſet, cum omnibus amore potius patriæ ſuccenſus, quam veritate compulſus loqui videretur. Metropolicam Panormitanæ Eccleſiæ dignitatem detegit Meſſanenſis. O magna vis veritatis. Inde, inquies, ea ex illius ore profluxit oratio, (vt cunctarum Eccleſiarum Prouinciæ, Vrbis, Diæceſeos Panormitanæ Mater eſt) vt ſuam amplificaret gloriam, non autem quod reapſe Præſul ita ſentiret. Apageſis hoc verbum? noli eum gloriæ ſectatorem habere, qui honoris contemptor ſemper eſt habitus. Neque enim ea dicenda vera gloria eſt, quam quis falſo arrogat ſibi. ſecutus ſane veritatem cum & Imperatores, & Põtifices, de quibus ſuo loco, & Præſules prædeceſſores ſuos ſecutus ſit duces, qui Panormitanam Eccleſiam Sicilienſium omnium Metropolim declararũt. Legerat enim tam in Ioannis Paternionis Catanenſis, ſed Panormitani Archiepiſcopi reſcriptis non Panormitanam modo vrbem, ſed Eccleſiam eſſe & Regni Caput, & Sicularum Principem, quam in Hugonis Panormitani Antiſtitis tumulo illud inſcriptum elogium; *Hugo Præſul primus St. Chriſtinam exaltauit*, ac ſeſe ab eorum opinione non abhorrere conſentaneum putauit. Neque enim ea vox, *Primus*, perinde ſe habet, ac id, quod falſo innuit Albertus Piccolus, Hugonem ſcilicet extitiſſe primum Panormitanæ Vrbis Antiſtitem. Sed illud vtrumquè & rectius, & germanius. Alterum, quod Hugo Primus ex Præſulibus S. Chriſtinam Panormum Vrbem adeuntem præcipuis affecit honoribus, quare vox illa. *Primus*, Antiſtitis

De antiq. iure Eccl. Sic. f. 151.

tiſtitis

tiſtitis gloriam,non dignitatem ab hoc Antiſtite deſignat illatam; cum ex publicis tabulis,& ſcriptorum auctoritate ſit certum Hugoni præceſſiſſe Rogerium, Petrum,Gualterium I. Alcherium, Nicolemum,Humbertum;alioſque Archiepiſcopali gloria,ac dignitate florentes,vt quam verax hæc eſt Archiepiſcoporum ſeries,tam certè non recta Alberti Piccoli de Hugone videatur interpretatio. Alterum,ea vox,*Primus*, idem ſonat,ac Præſul totius Siciliæ primus, ac proinde Metropolica dignitate conſpicuus. Vbi enim Archiepiſcopus eſt,ait S.Auguſtinus,ibi Metropolitanus eſt;cumque id temporis nulla totius Siciliæ Ciuitas ab Panormo Vrbe poſſet Archiepiſcopo gloriari,congruum eſt,vt aſſeratur Panormitanam Eccleſiam Archiepiſcopo inſignitam in Metropolicæ dignitatis apice fuiſſe conſtitutam. Hinc merito Hugo noſter ab Rogerio Rege Siciliæ Archiepiſcopus appellatur. Rogerij diploma præſtolatur. Hocce eſt. *Faz. in ſumma Eccleſ. D.Rocch. Pyr. in Pan.not.*

Rogerius in Chriſto Deo pius,potens Rex, diuinis liberalibus donis copiosè a obis impenſis tunc præcipuè reſpondemus, cum venerabiles Dei domos ab eo ditati dicamus,adaucti per ipſum augemus,protecti,& prouecti ab eo prouectui dare contendimus. Sanctam itaque ECCLESIAM PANORMITANAM, *quam & hoc generali voto diuinæ Religionis intuitu amplectimur, & quadam ſpeciali prærogatiua intra noſtri pectoris clauſtra præcipua dilectione geſtamus,tum quia & Regij diadematis noſtri primitias in ipſa, & ab ipſa ſuſcepimus, tum etiam quia in eius reuerenda Sede reſidentem* HVGONEM SICILIAE VENERABILEM ARCHIEPISCOPVM *virum & in ſpiritualibus eximium,& in temporalibus laudatum nimis diligimus, more ſolito beneficijs nobis diuino munere præſtitis ſemper ditare pariter, & dotare duximus.&c.* hæc Rogerius.Præclara ſanè probatio, mi Alberte,ſed præclarior confirmatio, quæ cum etiam in hunc locum cadat,eam enim ſupra cap.5. ſatis innui,omittenda non eſt. Vilelmus Rex cum eumdem met Hugonem Archiepiſcopum Broccato feudo Regia liberalitate donaſſet,voluit,vt plures & Archiepiſcopi,& Epiſcopi,& Comites,& Dynaſtæ intereſſent. Regi morem geſſerunt. Regis ergo ſermonem audiamus, *Ideoque* ſic Rex habet, *Sanctam Panormitanam Eccleſiam principalem noſtri Regni ſedem,& coronæ,ſiue coronationis noſtræ primum domicilium amplificare in temporalibus nobis a Domino commiſſis ſtudentes concedimus,donamus,offerimus in perpetuum habendam, poſſidendum, dominandumquè tibi viro venerabili Hugoni eiuſdem ſedis digno Archiepiſcopo, ſucceſſoribuſque ſuis canonicè intrantibus &c.* Accepimus Regem,accipiamus & teſtes, qui in hoc *In tab.Eccleſ.Pan.* *Ex dipl. dat.Pan. 1157. Menſ. Decemb. 6.Ind.*

ſeſe

sese diplomate subscripserunt. Primus. *Ego Ioannes Barensis Archiepiscopus subscripsi*. Alter. *Ego Bernardus Catanensis electus interfui*. Tertius. *G. Agrigentinus Episcopus interfui*. Quartus. *Ego Heruaeus Tropeæ Episcopus interfui*. Quintus. *Ego Galisbertus Pactensis electus testis sum*. Sextus. *Ego Sylvester Comes Marsic. testis sum*. Septimus. *Ego Simeon Comes Mytilenę testis sum*. Octauus. *Ego VV. de Periolo testis sum*. Nonus. *Ego Robertus Melecouen testis sum*. Decimus tandem, vt omittamus ceteros, Ego ROBERTVS MESSANENSIS ECCLES. EPISCOPVS *interfui*.

Quot pro Panormitana Ecclesia in vno diplomate mira diplomata? Regum verba sunt plena sententijs, sunt facta mysterijs. Et ex his liquido existit Panormitanum Archiepiscopum esse verè Siciliæ Archiepiscopum, cum in vno, eodemque priuilegio & Archiepiscopi Panormitani gloria, & Episcopi Messanensis auctoritas elucescat.

Video Albertum Piccolum terga vergentem, ac de more clamitantem illud Rogerij priuilegium vel corruptum esse, vel mendax, cùm profectò quæ Panormitanę dignitatis gloriam amplificant, vel deprauata, vel supposititia, vel falsa nulla ductus ratione confirmet. Quare cap. 7. de antiquo iure Ecclesiæ siculæ sic habet. *Falsos esse Panormitanos in Nicodemo suo supposititio Archiepiscopo. Eorumdem in Gaufrido Malaterra corrumpendo detecta fraus.* Asylum optimum. Quid si, mi Alberte, priuilegium proferam a Comite Rogerio in tua ipsa Mamertina Ciuitate Mauritio Catanensi Episcopo collatum, manuque Petri Panormitani Archiepiscopi, ac Guilelmi Messanæ, ac Troinæ Episcopi firmatum, eritne vel fugæ, vel inuentioni quis locus? Ecce tibi.

Exactis Ciuitatis Ep. Catanæ. Sigillum factum &c. quod iam in cap. 5. calce laudatum. sic concludit.

EGO PETRVS PANORMITANVS ARCHIEPISCOPVS.

Ego Vilelmus Messanæ, ac Troinæ Episcopus subscripsi. hæc fatis.

Ceterum quod supposititius sit a Panormitanis Nicodemus Archiepiscopus, præterquā quod Abbas D. Rocchus Pirrhi hoc figmentum in sua Panormitana notitia f. 87. & seq. luculentissimè, eruditissimeque confutat: fingi potest, conuinci non potest, cùm non modo Albertum Piccolum, vel quemlibet alium fictitium scriptorem primæ notæ scriptores, sed & etiam, quod caput est, Calixti II. Pontificis Max. literæ ad Petrum Archiepiscopum Panormitanum perscriptæ sic vrgeant anno 1122. vt nullus respondendi

detur

detur locus. Legiſtin' vnquam, mi Alberte, Pontificios hoſce Calixti characteres? negas, profero. attende. vide, an corruptus a Panormitanis etiam ſit hic locus. Ecce tibi Pontificis diploma.

Calixtus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei venerabili fratri Petro Archiepiſcopo a nobis de Squillatina Eccleſia in Panormit. translato, eiuſque ſucceſſoribus canonice inſtituendis in perpetuum. Iuſtis votis aſſenſum præbere &c. Paulo poſt ſic habet; *Omnem dignitatem, quæ à prædeceſſoribus noſtris Sanctæ memoriæ Alexandro II. Gregorio VII. & Paſchali II. R. E. Pontificibus, prædeceſſoribus tuis Panormitanis Archiepiſcopis* NICODEMO, *& Alcherio, & per eos Panormitanæ Eccleſiæ conceſſa dignoſcitur; nos quoque auctoritate Apoſtolica damus tibi, & per induſtriam tuam Eccleſiæ ipſi concedimus, & decreti huius pagina confirmamus. &c.* Quid ad hæc Alberte? eritne hoc etiam diploma fictitium? eritne mendax? eritne fabuloſum? Pontificum libros ſcrutare, atque euoluito, videto, legito. atque de Nicodemo ſententiam, quam falſo concepiſti, deponito. Iure igitur Panormitanus Archiepiſcopus vel totius Siciliæ Archiepiſcopus, vel Sicilienſium Præſulum PRIMVS appellatur, cum reapſe ſit Siciliæ Metropolitanus; ſolus enim hic Rogerij tempore in Sicilia vniuerſa Archiepiſcopali dignitate floreret.

At inſurgit Albertus Piccolus, qui hoc Panormitani Siciliæ præſulis primi nomen pati æquo animo non poteſt, ac Rogerij literas in Fazelo exaratas opponit. ſic habent. *Cum ego Rogerius Comes Siciliæ, & Calabriæ eſſem in Ciuitate Meſſanæ venit ad me Robertus Meſſanenſium Epiſcopus obſecrans, & petens a me, vt darem illi terras ad operandum circa Ciuitatem Troinæ, quarum auxilio tam ipſe, quam Clerici ſui ſeruientes Eccleſiæ ſuſtentari poſſent. Ego vero quoniam ſemper in animo propoſueram Eccleſiam Meſſanæ magnis poſſeſſionibus ampliare, multiſque donis, & oblationibus ditare, eo quod cum poſt acquiſitionem Siciliæ, translata ſede Epiſcopatus a Troina in Meſſanam, primum Epiſcopum erexeram, prædicti Epiſcopi precibus aures inclinaui.* Hęc Rogerius. Dec. p. I. 2. cap. 2.
Putat ergo Albertus Piccolus ſeſe vibrato hoc vnico diplomatis telo oppoſitas inimicorum acies & confodiſſe, & diſſipaſſe, & victoriam tetuliſſe. Sed non eſt, cur moueamur. Ratiunculæ ſunt iſtæ, non argumenta. incautum circumueniunt. deludunt. cautum in ſcopulos non alliduut. Et primo quidem Rogerium Rogerio opponamus, qui planè Meſſanenſem Eccleſiam præcipuis ditare muneribus, non Siciliæ Eccleſijs conſtituere ſecum animo moliebatur; cum profecto ſi id forte cogitaſſet Meſſanenſem Eccleſiam Siciliæ Regiam decreuiſſet, in eaque Regium diadema Chriſtianorum more ſuſcepiſſet.

pisset.at vero cum Panormitanam Ecclesiam,vt dictum satis,ac sæpe est dignitate nobilem, antiquitate perillustrem apertissimè cognosset non solum in ea dumtaxat vna tam sibi,cum ceteris etiam Regibus Regijs infulis illustrari honorificentissimo diplomate decreuit,sed etiam cum de Panormitana Ecclesia sermonem haberet,
Ex priu. dat. ann. 1086. sic illustrat. *Ego Rogerius Dux Ducis Roberti Filius Sanctæ Mariæ Panormitanæ* MAIORIS SICILIAE ECCLESIAE *do, & habere concedo &c.* Quod perinde est, ac ego Rogerius Panormitanam Ecclesiam Siciliensium Ecclesiarum Matrem,Metropolim, ac Primam & statuo,& voco.

Sed dicta,indicta. ad rationem propius soluendam accedamus. Porro,vox illa,*Primum Episcopum*,eo loci non adiectiui, sed aduerbij vim iure sortitur;quæ perinde sonat,ac, nunc primum Ego Rogerius Episcopum Messanæ constitui.Quod si adiectiui significationem habeat,non est,cur in respondendo laboremus. Nam vox illa, *Primum Episcopum*,Messanæ,non Siciliæ primum innuit satis; cum Panormi latitantem Nicodemum Archiepiscopū inuenerit, cumque expulsis Sarracenis in pristinæ dignitatis gloriam restitutum in Panormitana vrbe suspexerit. Merito autem Rogerius tantam animi significationem in Robertum Messanensem, ac Troinensem Episcopum præfetulit; is enim eum nouis amplificare muneribus deberet,quem ipse primo,deuicta Sicilia, Episcopali dignitate florentem Messanæ collocarat,vt nouum Episcopum noua beneficiorum magnitudine locupletaret.

Neque dicas velim Rogerium ita in Ciuitatem Mamertinam fuisse affectum, vt, vbi primum Troinæ locum adeptus, ac Episcopum constituit, vniuersæ Siciliæ præfecerit. Futilis profecto ratiocinatio,vana argumentandi ratio,ab illa certè non dissona, qua tantum ciuitas Mamertina gloriatur; App. videlicet Claudium præcipua quadam liberalitatis virtute pollentem Regni Caput declarasse Messanam. Vtraque planè ratio non absimilis. Qui enim App. Claudius Messanam præficere toti Siciliæ potuit,si Siciliam vniuer-
lib. 1. sam Romani ea tempestate non occuparint. Romani enim ab Mamertinis acciti Polybio auctore,Messanam ingressi non modo Hieronem Regem eijecerunt, sed ad Leontinos vsquè excurrentes agros vastando, depopulandoquè regressi edita hostium clade
lib. 2. Messanam. Quare Appius,Eutropio teste,deuictis vtrisquè hostibus triumphauit. Cum ergo App.Claudius vel solum Messanam, quæ non deuicta bello, sed suapte sponte Romana arma ad sese tuendum deprecata est,vel certe simul Leontinorum ditionem possideret,

sideret, vel Messanam Messanæ, vel Messanam Leontinis finibus præfecit, itaque sui ipsius, ac Leontinorum Caput fuit. Qui enim Siciliæ caput esse posset, cum cetera membra non possideret, quibus caput istud præsideret. *Caput*, inquit Augustinus, *dici non potest, vbi corpus nullum est, cui sit caput.* Ad rem igitur. Si ergo Rogerius, vbi primum Troinam victor inuasit, ac primum Troinæ Episcopum constituit, hunc Episcopum toti Siciliæ præficere secum animo statuit, cum sicut totius Siciliæ ius non haberet, ita nullam habuit potestatem, nullumque dominium, ac nullum eius Sanctiones, deliberationesque sortiuntur effectum. Ridicula habita fuit Annibalis nundinatio, qui cum Romam obsideret argentarias illius tabernas, quas spe tantum, vel etiam indignatione sibi comparauerat, publica Præconis voce venditabat. *In Ps. 139* *Lege Florū l. 2. Liu. l. 36.*

Dicamus itaque Panormitanam Ecclesiam Siciliensium Ecclesiarum omnium Primam, Matrem, & Metropolim, ac Pontificem Adrianum huiusce nuncupationis IV. sequamur ducem, qui cum ad diuersos id temporis Episcopos literas exarasset Ecclesiam Panormitanam vniuersæ Siciliæ Metropolim in plenitudine dignitatis instituendam esse decreuit. Sic igitur.

Adrianus Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs Agrigentino, Mazariensi, & Melitensi salutem, & Apostolicam benedictionem. Ne in aliqua Prouincia fidelibus Christianis Sanctorum ministeriorum plenitudo deesset, sanctorum Patrum sanxit auctoritas, vt in singulis Prouincijs aliqua Metropolis haberetur, quæ alijs dispensatione Regiminis, & auctoritate officij præsideret; hoc siquidem Prouinciæ Siculæ deesse videntes, Panormitanam Ciuitatem, QVAE SOLO NOMINE VSQVE MODO METROPOLIS *habebatur, in plenitudine dignitatis Metropolim decreuimus statuendam.* Adstipulatur tanto Pontifici Pontifex itidem Max. Alexander III. qui profecto ad exornandam Panormitanam vrbem huiusce diploma sic ratum habet, vt laudet sua approbatione, consensuque Adriani sententiam; & qui fortasse de tanta vrbis, Ecclesiæque dignitate ignarus ambigeret, eam de Pontificis voluntate commonitus & probe calleret, & sine fuco, fallacia, & dolo more maiorum, vt aiunt, aperte prædicaret; quamque nonnulli siue maleuolo obscurare silentio, siue de ea quidem praue, nequiterque interpretando detrahere sunt ausi, citissimis orbem terræ peragrantem passibus in nostræ tandem vrbis luce tamquam in solio veritatis, vt ipsa *solium Regum est*, versantem, degentemque venerentur. Huc spectat & illud, quod cum 1206. Ciuitas Mamertina alienæ appetens gloriæ diligentiam omnem, studiumque na- *Adrian. IV. in lit. dat. Beneuenti 1154* *Ex priuil. Guil. I.*

In D.Gregor. decr. lib.1 de off. leg. tit. 30. cap. Quod translationē continetur.

uaffet, vt Panormitanam Ecclesiam Messanensi subijceret, subiectamque declararet Pontifex, cumque Apostolicus legatus a latere id,quod Mamertinæ Ciuitati erat inoptatis, pro Mamertina Ciuitate sanxisset;præter Messanensium expectationem,vbi id ab Innocentio III. rescitum est,hoc responsum elicuit. *Licet in Regno Siciliæ generalis sit tibi commissa legatio,ad ea tamen sine speciali mandato nostro non debuisti manus extendere,quæ in signum priuilegij singularis sunt tantum summo Pontifici reseruata.* Et infra ad rem nihil aptius, nihil clarius. *An existimas,quia vices nostras tamquam legato tibi commisimus exequendas,quod Panormitanam Ecclesiam posses subijcere Messanensi, vt illam præficeres isti,concesso sibi priuilegio primatiæ?* Hæc Pontifex. Anacleti,Pelagij,Clementis Maximorum Pontificum, Siciliæ Metropolim Panormitanam Ecclesiam statuentium decreta legantur; quod profecto,vt rectè innuit Ioannes Paternio Catanensis,ea suadet auctoritas;in dandis enim suffragijs, in Consilio Regis, in consessu sedet primus omnium felicis vrbis Antistes.

d. 99. Prouinciæ. an. Domini 583. dist. 101. Peruenit 80.d. in illis.

In suis allegat. Barbosa. cap. 31. de antiq. iure Eccl. Sic. f. 150.

Video iam contra insurgentem, respondentemque Albertum Piccolum nomine,non re Ecclesiam Panormitanam esse totius Siciliæ Metropolim;cum ex ipsa ipsius Pontificis Adriani oratione constet apertissimè dicentis: *Quæ solo nomine vsque modo Metropolis habebatur.* Miror planè Albertum Piccolum,qui literas profitetur, id dicere. Decretum,Alberte,perpendamus Adriani, vt ea plane res tua interpretatione pœnè obscurata in veritatis lucem, vera, germanaque explanatione proferatur.

Ne in aliqua prouincia fidelibus Christianis sanctorum ministeriorum plenitudo deesset,Sanctorum Patrum sanxit auctoritas, vt in singulis Prouincijs aliqua Metropolis haberetur, quæ alijs dispensatione regiminis, & auctoritate officij præsideret. Quidnam verbum illud sibi vult, *Dispensatio regiminis*,nisi auctoritas? Quid *auctoritas officij*, nisi potestas? *Hoc siquidem Prouinciæ siculæ deesse videntes,* (Metropolim scilicet) *Panormitanam Ciuitatem,quæ solo nomine vsque modo Metropolis habebatur,in plenitudine dignitatis,* (quæ videlicet antea sic fuit imminuta,vt pœne desideraretur) *Metropolim decreuimus statuendam*. Et quis plane est,qui dubitet , quin plenitudo dignitatis & potestatem innuat,& auctoritatem,qua multis conflictata Sicilia calamitatibus Ecclesiam Panormitanam fuisse penitus spoliatam nemo est, qui non fateatur,nemo,qui dubitet. Quod si recessit auctoritas,potestas non recessit. Exemplo sit Patriarcha Constantinopolitanus, quem verum,germanumque Patriarcham agnoscunt omnes, omnes fatentur; nisi forte quis delirus id neget;& tamen is potestate pollet,

non

non auctoritatem exercet. Quod si, Alberte, ista tua interpretatio hunc non expugnat, Adriani itidem decretum, sanctionemque de Panormitana Vrbe non impugnat. Recte igitur S. Pontifex. *Quæ solo*, inquit, *nomine vsque modo Metropolis habebatur*. Sedatis enim tempestatibus, fideique Castris Panormi firmatis potestati successit auctoritas iam sublata, iam abrogata. Quare vt Adrianus ad Pontificum voluntatem sese conformaret, a quibus dissentire non poterat, innueretque orbi terrarum Panormitanam Ecclesiam inter tot, tantasque clades, inter tot hostium excursiones, inter tot, tantasque omnium iacturas nihil de Metropolica dignitate passam esse detrimenti, imo iam in pristino suæ dignitatis gradu collocatam concludit egregiè. *In plenitudine dignitatis Metropolim decreuimus statuendam.* Quæ quidem omnia hactenus exarata Fredericus II. breui orationis anfractu sic innuit, vt demonstret. *Attendentes* sic præfatur Imperator, *quod venerabilis, & veneranda Sacrosancta Panormitana Ecclesia quæ caput est, & Sedes Regni nostri & antiquitate sit nobilis, & dignitate, ac speciali prærogatiua inter alias Regni nostri Ecclesias Prima, & merito principalis sit: quia tamen persecutione multa vastata non modicam sui iuris* (hoc est vt ego interpretor Metropolicæ dignitatis, & auctoritatis) *iniuriam patitur, ne nostro felici tempore, quæ hactenus passa est, iterum patiatur, considerantes, quod in ea sacram Vnctionem, & Regnum suscepimus diadema &c.* *In priuil. Pan. 1211. 11. Octob.*

At insurgit Albertus Piccolus, qui literas Apostolicas supra recitatas sub Innocentio III. profert suas, vt de Metropolica Panormitanæ Ecclesiæ dignitate vrbi detrahat, & densissimas veritati tenebras offundat. Cum enim a summo Pontifice reprehensum legatum, vt primatis prærogatiuam Mamertinæ contulit Ecclesiæ, inficias ire non posset, obiecto præposteræ interpretationis clypeo enititur, contenditque id, quod contra ius, fasque ab illo factum, infectum non esse; itaquè sibi persuadet totam machinam ea interpretatione non secus ac si proditorio quodam cuniculo penitus labefactatam oportere corruere. Albertum ergo audiamus. *Verisimillimum est legatum cum ex publicis monumentis, actisq; cognouisset Messanensem Ecclesiam & antiquissimis temporibus vnicam fuisse Siciliæ Metropolim, & post exactos Sarracenos restitutis in integrum Ecclesijs, multo etiam plusquam Panormitanam, ad Archiepiscopale decus euectam esse, iure diuisa per Adrianum Prouincia, & Panormitana in Metropolem erecta, primatis dignitatem Messanensi deberi censuisse, quæ & prima Prouincia, primaque Metropolis diceretur. Quamuis autem Innocentius legatum reprehendat, quasi ad ea manus extenderit, vt ille loquitur, quæ*

in signum priuilegij sunt tantum Summo Pontifici reseruata, non tamen, quod a legato non rite factum est, Pontifex abrogasse legitur. Scilicet quia, vt verbis iurisconsultorum loquar, pleraque facta iam sustinentur, quæ alioqui fieri re integra neutiquam liceret. Accedit, quod eius solum culpæ reus legatus arguitur; quod commissis sibi Apostolicæ Sedis vicibus plus nimio sibi arrogasse visus esset, non autem quod nullo Messanensis Ecclesiæ merito Primatum illi decreuisset. atqui si legatus non modo in mandatæ iurisdictionis leges peccasset, sed Panormitanæ quoque sedis in-stiorem causam per iniuriam læsisset an non eum Pontifex hanc quoque ob culpam expressim obiurgasset? an non omnia legati acta rescidisset.

Multa congeris, mi Alberte, quæ probationis lucem maximopere desiderant. Et quidem qui ostenditur Messanensem Ecclesiam antiquissimis temporibus vnicam Siciliæ extitisse Metropolim? Proferendi auctores, proferendæ itidem & publicæ tabulæ. de veritate res est. Auctorum, ac tabularum veritate veritas stabilitur, nullas ego hactenus vidi. Meapte sponte faterer, si vidissem. Nos vero nostram Panormitanam Ecclesiam, vt dictum satis, antiquitate nobilem, fama nobiliorem, scriptorum, Regum, Pontificumquè literis nobilissimam, omniumquè primam non probamus modo, sed demonstramus. Verisimillimum de tua, Alberte, id asseris, nos id tamquam certissimum certissimis temporum notis, Regumquè diplomatibus designamus, itaquè planè designamus, vt semper ædes Panormitana maxima omnium prima primatis fuerit insignita priuilegijs. hoc
In lit. datis enim sonat id ab Henrico VI. Imperatore, a Friderico, a Guilelmo
Pan. 1129 Primo, ac Secundo Regibus generatim in suis vsurpatum literis, *Ec-*
13. Maij. *clesia Panormitana, quæ sedes est, & Caput Regni*. Idipsum docet alibi
Dat. Mess. Fredericus II. Imperator, *Sicut ipsa Ecclesia*, Panormitana scilicet,
1155. & *prima est inter omnes Ecclesias Regni nostri*. Et alibi grauioribus ver-
dat. ibid. bis id innuit. *Panormitana Ecclesia, quæ caput est, & sedes Regni nostri*.
1194. & post. *Inter alias Regni nostri Ecclesias Prima, & merito Principalis*
Mense Iu- *est*, vt hinc plane perspicias in probanda Metropolica Panormitanæ
nij. & dat. Ecclesiæ dignitate non commentitium a me quid, non supposititium, sed Imperatorum, Regum, annorum, mensium, locorumquè
Pan. 1200. Item 1211 11. Oct. notis aperte distinctas afferri; omnesque facile deprehendant quisnam rectius scribat, quis verius loquatur, quis apertius concludat. Sed hæc obiter. ad rem propius demonstrandam accedamus. Opinaris itaque Alberte id, quod a legato non rite quondam factum est, omnino consistere. ea ductus ratione quod Pontifex factum illud abrogasse non legatur. miror enim vero. Tu quid scriptites. iam vides. Quidnam enim in legatis auctoritas inest, si de rebus a

Ponti-

Pontifice sibi reseruatis, nulla a Pontifice auctoritate muniuntur. Dicendum planè est factum infectum, cum omnino requiratur, quæ desideratur auctoritas, nec sanè generalis, sed vt Iurisconsulti loquuntur, singularis, & expressa. *Excedunt*, inquit Io. Franciscus de Pauinis I. V. & Sacræ Theologiæ D. & causarum Sacri Palatij dignissimus auditor, *legati, & quicumque alij apponentes manus ad ea, quæ Papa sibi in signum priuilegij singularis tantummodo reseruauit*. Quare Doctores vnanimi consensione confitentur legatum ijs de rebus Pontifici reseruatis nihil posse decernere; quod si quid statuat Sanctionem illam non iuridicam nihil prorsus auctoritatis habere. Verum hoc ego loco quæro abs te, si summus sibi Pontifex reseruat, ne, qui famosos libellos, vel contra vrbis moderatores, vel contra Regiæ Maiestatis ministros cænosis characteribus, styloque lutulento impudens, imprudensque conscripsit, ab excommunicatione soluatur, & sciens, volensque a latere legatus absoluat, exemptusne ab hac Ecclesiastica censura dicendus? Scio te dicturum, vt propositum tueare, pleraque facta iam sustinentur, quæ alioquin re integra neutiquam liceret. Hoc te, mi Alberte, non tuetur asylum, de tegit, non te tegit hæc vmbra, cum Petrus Andreas Gambarus hac ipsa de re disputans asseueret. *Quando*, inquit, *Lex reseruat absolutionem ab excommunicatione Papæ, non potest legatus a latere absoluere*. Quamobrem si contra hoc decretum a quopiam quid fiet, ineptè, turpiter, iniuriaque factum; itaque planè, vt vel tacente Pontifice infectum esse credatur. Quod itaque dictum hac de re est, de illo legati a latere Panormitanam Ecclesiam Messanensi subijcientis errore sentiendum; par enim vtrobique ratio præliatur. Ea vero regula, *Pleraque facta sustinentur, quæ alioquin re integra neutiquam liceret*, tunc certè sortitur hanc vim, cum forte qui ceteris auctoritate præstat, edicit, vt in Siciliæ V.G. Regno hæc consuetudo seruetur, qui postea, si oppositum sanciat, vim habet legis. Quod profectò de illo, cui nulla plane demandata prouincia, imo denegata potestas reipsa est, nullomodo asserendum. repugnat enim lex.

Rub. Gloss. circ. cap. 4. Io. Fran. de Pau. de Visitation. q. 10. p. 1. nu. 17. & 36. & in c. nisi &c. post translation. cum se. de offic. ord. &c. sicut vnire de excess. Prælat. Conc. Trid.

Petr. And. Gamb. de auctor. legati a lat. li. 2. tit de var. ord. nominib. eorumquè distinctis potest. nu. 214.

Sed vt verè dicam id, quod sentio. Fecisset vtinam Princeps ille Deus, vt huiusce legati factum non tam acerbè a Pontifice acceptum, ac reprehensum fuisset. Et nos quidem præter cetera nec leuiora, hoc etiam haberemus argumentum, quo Primatum Ecclesiæ Panormitanæ supra ceteras omnes Siciliæ Ecclesias, nemine repugnante, ostenderemus. Quid enim adi mi Alberte, antiquiores Codices, atque in hisce tabulis apostolicas literas scrutator, atquè euoluito. Tu quidem non Panormitanam Ecclesiam subijcere Mes-

fanensi, sed Panormit. Eccl. subijcere Messan. scriptum inuenies. Iam, amabo te, quid ni potius ita legendum interpretere, vt ex punctatis illis literis hoc conficias. Panormitanæ Ecclesiæ subijcere Messanensem? Ita ne vero tantum tibi tua illa puncta suffragantur, vt non quid ipsius Epistolæ series postulet, sed potius quid tibi tua ista mens, ac diuinus Pythius, quem geris in corde, suggerit, id tibi tu tandem affirmandum opinere? Atqui resiste. demonstrabo ego quænam sit potior lectio, tuane ista conficta; quæ in recentiores codices Doctorum errore subrepsit, an mea, quam ex historijs, atque ipsius diplomatis ratione deduco. Subdit enim Pontifex. *Vt illam præficeres isti.* Sane (illa) PANORMITANA est, quæ remotior. (Isti) *Messanensis*, quæ propinquior; quoniam eo loci deuentum, vt de grammaticæ regulis disceptandū sit. Panormitanā igitur legatus Messanensi præfecit. Ad hæc. vel ipse Pontifex aperta oratione testatur se factum non eo improbare, quod male, & iniquè sit in Gualtherium affectus, quæ quidem suspicio minimè cadere in Pontificem potuisset, si legatum argueret suum, propterea quod Gualtherium Messanēsi Episcopo subiecisset. Mitto, quod legatus, vt loquuntur historiæ, nimia beneuolentia, quam nauabat in Gualtherium fuit adductus, vt ipsum a Troiana ad Panormitanæ Ecclesiæ culmen eueheret. Vide igitur quam sibi hæc cohæreant, vt, quem plus nimio quam par fuerat, diligebat, eum suo beneficio iam deuinctum tam insigni iniuria afficeret, atque in Messanensis Episcopi potestatem adiudicaret.

Auctorum sententia exponuntur.

Essent hic Imperatorum, Regumquè proponenda de Panormitana æde maxima diplomata, quæ cum supra, ac præcipuè cap. 5. laudaui, repetenda non duco. in ijs enim semper illud ab Imperatoribus, ac Regibus vsurpatum. *Ecclesia Panormitana prima est inter*

In priu. Pan. 1211 11. Octo. Frid. Imp. *omnes Ecclesias Regni nostri.* Vel. *Venerabilis, & veneranda Sacrosancta Panormitana Ecclesia inter alias Regni nostri Ecclesias Prima, & merito principalis.* Vel. *Considerantes etiam dignitatem, & prærogatiuam ipsius*

Ex prudat. Pan. ab Henr. Imp. 1195. *Ecclesiæ Panormitanæ, quæ sedes est, & Caput Regni nostri Siciliæ.* Vt ex his, alijsquè, quæ, ne multus sim non laudo, diplomatibus, luculentissimè deducatur Reges, ac Imperatores in ea semper fuisse sententia Panormitanam Ecclesiam Siciliæ vniuersæ esse Metropolim. Sed videndum, & quidē breuiter, an horum etiam vestigijs auctores insistant, & an ex eorum fontibus hæc veritatis vnda possit hauriri.

Nolo hoc ego loco vel Gaufridum Malaterra, vel Ottonem Frigiensem, vel Alexandrum cælesini cænobij Abbatem, vel Georgiū Graun,

Graun,vel Philippum Clauerium omnes exteros homines,aliosquè in medium proferre,qui profectò hāc loci dignitatem sic innuunt, vt omnem omnino adimant difficultatem. Vno dumtaxat vtar Michaele Maclero eruditissimo viro, qui eam Ecclesiam scribit esse Metropolica dignitate donandam,quæ in Vrbe Metropoli erecta est.Quod si Panormus ex cōsona Auctorum, quos sparsim,passimq; laudauimus,conspiratione Metropolis appellatur, Siciliæ etiā Metropolis Panormitana Ecclesia appelletur est necesse. Quidnam ergo hac ipsa de re hic sentiat audiatur, statuaturque quid tandem nobis de hac disceptatione sentiendum. *Dicti sunt*, ait Maclerus, *Archiepiscopi Metropolitani a Ciuitate principali Metropoli dicta non primaria significatione,sed translatâ. Siquidem apud Romanos, dum infidelitatis atque paganicæ superstitionis regna manebant, Metropolis Ciuitas habebatur,si Budæo doctissimo Romanę vetustatis scrutatori credamus, ex qua coloniæ deductæ in longinquas oras in noua consurgebant oppida, vt* Μήτροπολις *ad* ἀποικίαν. *scilicet Coloniam, vt Mater ad filiam respectum habere videatur. Quod & Suidæ placet Metropoleos deriuanti* ἀπὸ τῆς μητέρος αἱ πόλεις. *Scilicet Matre Ciuitate, & quia huic Ciuitati præerat Metropolitanus dicebatur. Sed in hac acceptione, atque vsurpatione Metropolitani nomen Archiepiscopo competere minimè potest, quod populis pastor in longinquas terras, exteraq; regna deductis præesse non posset, quales erant illa hominum Coloniæ, quæ a Metropoli Ciuitate in longissimas oras exeundo migrauerant. Sed per translationem illas apud Christianos Metropoles Ciuitates appellare solemus, quæ tamquam Matres rerum ad minores Ecclesias sibi subditas in eadem prouincia constitutas spectantium iuridica pietate satagunt.* Hæc ille. Sic ergo liceat rationem cōficere. Si ea Ecclesia dicenda Metropolis,quæ in Vrbe Metropoli constituta,Panormitanam Ecclesiam,quæ in vrbe Metropoli, vt probatū satis, atq; in vrbe itidem Regia, vt Vilelmus Rex ait, fundata dignoscitur, Siciliensium Ecclesiarum omnium Metropolim dicendam esse quis iure inficiabitur? Germana probatio: vt merito Panormitani Archiepiscopi Cathedræ marmorea illa tabula vetustissima sit affixa hisce characteribus illustrata PRIMA SEDES METROPOLITANA.

Mich. Macl. lib. 5 par. 2. de Monast. Eccl. c. 3.

Bud. ad l. obser. ff. de off. Procon. annot. 1.

Suid. verbo Metrop.

Huc accedit & vnanimis Auctorum cōsensus,qui de Panormitanō Archiepiscopo sermonem cum habent, semper illi primam primi loci dignitatem Metropolitano cōferendam optimo quidem iure designant. Geruasius Tornacæus, *In Sicilia*, inquit, *tres Archiepiscopi Panormitanus, Montis Regalis, Messanensis*. cōsonat & Barbosa; ceterique omnes,quos omitto,qui primi loci dignitatem, etsi nunquā

in præfat. Hug. Falc.

disputent de secūdo, Panormitano Archiepiscopo omnium primo, omniumq; Metropolitano semper adscribunt. Hinc in publicis comitijs primus sedet Felicis vrbis Antistes. Demum vt Alberto Piccolo, omnibusq; respondendi adimatur locus, sententiam illam hac de re Messanæ prolatam 1556. in medium afferendam operæ pretiū duco, quæ à S.T.D.& Magistro Panormitanæ Ecclesiæ Cappellano D.Marco Gezio spectatæ virtutis, doctrinæ, ac sapientiæ viro mihi oblata. Sic exorditur.

Die 7. Iun. 14. Ind. 1556. *Quia fuerunt congregata tria brachia Regni videlicet Ecclesiasticum, Militare, & Demaniale intus maiorem Ecclesiam Messanensem ad effectum præstandi homagium, & iuramentum fidelitatis, & Vassallagij in manibus Illustris. Domini D.Frederici Henriques tanquam Procuratoris Regiæ Maiestatis inuictis. D. N. D. Regis Philippi, & ex parte Reuer. Bartholomæi Centelles Vicarij, & Procuratoris Reuerend. Archiepis. Messanensis prætenderetur, & fuerit facta instantia coram Excellentia Illustris. Proregis, quod debuisset in sedendo præcedere procuratorem Reuerendis. Archiepiscopi Panormitani, & discusso negotio in Sacro Regio Consilio visis prius antiquis rollis, & notamentis cōseruatis penes officium Prothonota-ij, in quibus apparuit dictum Archiepiscopum Panormitanum præcedere prædicto Archiepiscopo Messanensi, fuit votatum, accordatum, & cōclusum per dictum Sacrum Regium Cōsilium, quod præcedat Reuerendis. Archiepiscopus Panormitanus, & quod prædictus de Centelles tamquam procurator Archiepiscopi Messanensis sedere debeat apud, & post procuratorem dicti Archiepiscopi Panormitani. Vnde vt in futurum appareat de mandato sua Excellentia factus est præsens actus per me Alphonsum Roys Regium Prothonotarium. Redactus & registratus in officio Prothonotarij.*

Hæc habui de primatu Vrbis, Ecclesiæque Panormitanæ, quæ scriberem. Multa prætermisi, sed consulto. Hæc vero ita clara, itaq; perspecta, vt interpretationis lucem non desiderent.

Satis scio a plerisque in hoc opere de Panormitana Maiestate mihi vni confecto plura desiderari. rectè. Et quidem desiderantur non pauca, fateor. Sed vnus scriptor, nō multiplex. Solus ipse libros euolui, legi, disposui. Pauca hæc, multa. Qui scriptoribus æmulantur. Scribant. Luci scriptitationes proponant suas, horum certè arcana sapientia.

Ceterum Senatus Illustris. secundam hanc operis mei partem tibi sacram vigilijs elucubratam, laboribus absolutam tua auctoritate promoue, virtute defende.

Laus Deo, & Beatissimæ Virgini, Dei Genitrici, Mariæ.